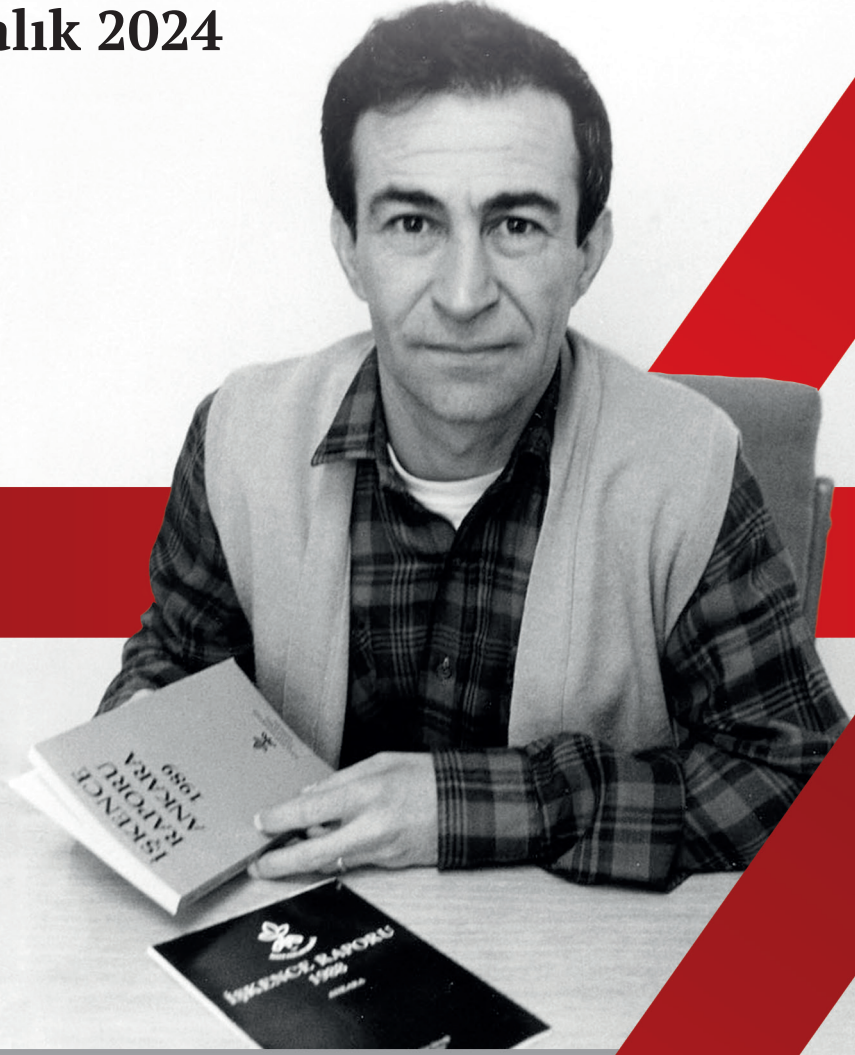

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI ÇALIŞMA RAPORU

Ocak 2024 - Aralık 2024

13. Dönem
36. Olağan
Kurucular Kurulu

Haziran 2025, Ankara

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI ÇALIŞMA RAPORU

Ocak 2024 - Aralık 2024

13. Dönem 36. Olağan Kurucular Kurulu
Haziran 2025, Ankara

İÇİNDEKİLER

■ TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI HAKKINDA	iii
TİHV Kurucuları	iii
Aramızdan Ayrılan Kurucularımız	v
TİHV Çalışma Ekibi	vi
■ SON ÇALIŞMA DÖNEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	1
■ ÇALIŞMALAR	25
1. İşkence Görenlerin Rehabilitasyon Dahil Onarım ve Etkili Çözüm Hakkına Erişimlerinin Artması ve İşkencenin Önlenmesine Yönelik Çalışmalar	25
1.1. Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları	25
1.1.1. Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmalarına Genel Bir Bakış	25
1.1.2. Temsilciliklerin Olmadığı Yerlerde Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları	29
1.1.3. Özel İhtiyaç Sahibi Gruplara Erişim	29
1.1.4. Sosyal Destek Çalışmaları	30
1.1.5. Tedavi ve Rehabilitasyonun Değerlendirilmesine Yönelik Çalışmalar	31
1.2. İşkencede Hesap Verilebilirliğin Artırılmasına Yönelik Çalışmalar	32
1.2.1. Hukuki Destek Çalışmaları	32
1.2.2. (Alternatif) Tıbbi Değerlendirme Raporlama Çalışmaları	32
1.2.3. İstanbul Protokolü'ne Yönelik Çalışmalar	32
1.3. İşkencenin ve Diğer İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesine Yönelik Çalışmalar	33
1.3.1. TİHV Dokümantasyon Çalışmaları, Yayınlar ve Basın Açıklamaları	33
1.3.2. Farkındalık ve Savunuculuk Çalışmaları	36
1.3.3. Uluslararası Mekanizmalar, Ağlar ve İlişkilerin Etkin Kullanılması	36
1.3.4. Savunuculuk ve İletişim Çalışmaları	37
2. İnsan Haklarının “Kurucu Rolü”nü Yeniden Öne Çıkararak Bir Yaklaşımla Kapatılmış Olan Sivil ve Kamusal Alanın Genişletilmesine Yönelik Çalışmalar	38
2.1. İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi (1 Mart 2021-31 Ağustos 2024)	38
3. Özel Projeler ve Diğer Çalışmalar	49
3.1. Depremlerden Etkilenenlere Yönelik Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği (TODAP) ile Birlikte Psikososyal Destek Çalışmalarını İçeren Proje	49
3.2. Bilgi İşlem Çalışma Raporu	49
3.3. İnsan Hakları Savunucularına Yönelik Baskı Ortamının Aşılmasına Yönelik Dayanışma Çabaları	50
4. TİHV Temsilcilik ve Merkezlerinin Çalışmaları	53
5. Gelecek Çalışma Dönemine Dair	64
■ MALÎ RAPOR	73

TİHV KURUCULARI

› Vakfedenler (1990)

İHD Genel Merkezi

Akın Birdal

Alpaslan Berktaş

(17 Mart 1996 tarihinde istifa etmiştir)

Aziz Gürsoy

Bekir Doğanay

Fevzi Bahattin Argun

Gencay Gürsoy

Haşim Aydınca

Lalezar Mürşitpınar

Mehmet Selim Ölçer

Mehmet Vural

Murat Yetkin

Nart Bozkurt

Nevzat Helvacı

Okan Akhan

Ömer Faruk Yenigün

Şükran İrençin

Veli Lök

Yavuz Önen

Zeki Tavşancıl

Ata Soyer

(19 Mart 2013 tarihinde kaybettik)

İbrahim Emil Galip Sandalcı

(10 Mart 1993 tarihinde kaybettik)

Ergin Atasü

(09 Mart 1998 tarihinde kaybettik)

Haldun Özen

(05 Mayıs 2002 tarihinde kaybettik)

Halit Çelenk

(05 Mayıs 2011 tarihinde kaybettik)

İhsan Atar

(29 Ekim 2010 tarihinde kaybettik)

Leman Fırtına

(02 Nisan 2015 tarihinde kaybettik)

Mahmut Tali Öngören

(13 Ekim 1999 tarihinde kaybettik)

Mustafa Ekmekçi

(21 Mayıs 1997 tarihinde kaybettik)

Nusret Fişek

(03 Kasım 1990 tarihinde kaybettik)

Veli Devocioğlu

(09 Haziran 2015 tarihinde kaybettik)

Muzaffer İlhan Erdost

(25 Şubat 2020 tarihinde kaybettik)

Mehmet Doğan Taşdelen

(11 Temmuz 2020 tarihinde kaybettik)

Hüsnü Öndül

(17 Aralık 2024 tarihinde kaybettik)

TİHV HAKKINDA

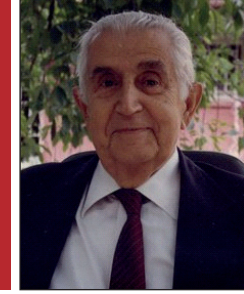
› Kurucular Kurulu Tarafından Seçilen Kurucular

Şahika Yüksel	(12 Şubat 1991)	Turgut Tarhanlı	(04 Nisan 2004)
Sabri Dokuzoğuz	(17 Mart 1996)	Necmi Erdoğan	(04 Nisan 2004)
Ümit Erkol	(29 Mart 1998)	28 Mayıs 2024 tarihinde istifa etmiştir	
Türkcen Baykal	(29 Mart 1998)	Emirali Türkmen	(04 Nisan 2004)
Şebnem Korur Fincancı	(29 Mart 1998)	Levent Kutlu	(04 Nisan 2004)
Necdet İpekyüz	(29 Mart 1998)	Coşkun Üsterci	(26 Mart 2005)
Mustafa Çinkılıç	(29 Mart 1998)	Mehmet Antmen	(26 Mart 2005)
Yusuf Alataş	(29 Mart 1998)	Nejat Taştan	(26 Mart 2005)
Günseli Kaya	(17 Ekim 1999)	Selahattin Demirtaş	(26 Mart 2005)
Tanıl Bora	(17 Ekim 1999)	Ülkü Özen	(26 Mart 2005)
Sezai Berber	(17 Ekim 1999)	Barış Yavuz	(15 Mart 2014)
M. Sezgin Tanrikulu	(17 Ekim 1999)	Öztürk Tükdoğan	(15 Mart 2014)
Cem Kaptanoğlu	(17 Ekim 1999)	Ümit Biçer	(15 Mart 2014)
Sedat Aslantaş	(17 Ekim 1999)	Özge Yenier Duman	(15 Mart 2014)
Yücel Sayman	(26 Mart 2000)	Zeki Gül	(15 Mart 2014)
(15 Aralık 2021 tarihinde kaybettik)		Eren Keskin	(28 Mart 2015)
Lütfi Demirkapı	(26 Mart 2000)	Feray Salman	(28 Mart 2015)
Nadire Mater	(26 Mart 2000)	Mehmet Emin Yüksel	(28 Mart 2015)
Mithat Sancar	(26 Mart 2000)	Müge Yetener	(28 Mart 2015)
Gül Erdost	(26 Mart 2000)	Nilgün Toker	(28 Mart 2015)
Osman Baydemir	(25 Mart 2001)	Alaz Erdost	(05 Eylül 2020)
Metin Bakkalcı	(25 Mart 2001)	Feride Aksu Tanık	(05 Eylül 2020)
Berna Arda	(25 Mart 2001)	Gülseren Yoleri	(05 Eylül 2020)
Tahir Elçi	(25 Mart 2001)	Kerem Altıparmak	(05 Eylül 2020)
(28 Kasım 2015 tarihinde kaybettik)		Murat Aba	(05 Eylül 2020)
Nihat Bulut	(25 Mart 2001)	Ümit Efe	(05 Eylül 2020)
İoanna Kuçuradi	(30 Mart 2002)	Canan Korkmaz	(17 Haziran 2023)
Sabih Ataç	(30 Mart 2002)	Hüseyin Küçükbalaban	(17 Haziran 2023)
Önder Özkalıpçı	(30 Mart 2002)	Saadet Erdem Kalyoncugil	(17 Haziran 2023)
Muhsin Bilal	(30 Mart 2002)	Serdar Tekin	(17 Haziran 2023)
Metin Aksoy	(30 Mart 2002)	Sevim Çiçek	(17 Haziran 2023)
Hürriyet Şener	(04 Nisan 2004)		

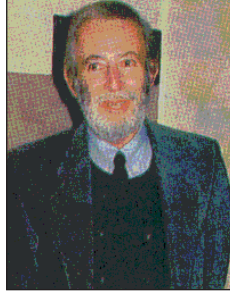
› İHD Merkez Yürütme Kurulu

Besna Tosun	Hatice Necla Şengül	Servet Üstün Akbaba
Ercan Yılmaz	Hüseyin Küçükbalaban	Vetha Aydın Yüksel
Eren Keskin	Nuray Çevirmen Aykol	(13 Mayıs 2024 tarihinden itibaren)
Gülseren Yoleri	(12 Mayıs 2024 tarihine kadar)	Yusuf Erdoğan
Halil İbrahim Vargün	Rümeysa Deniz Kaya	

ARAMIZDAN AYRILAN KURUCULARIMIZ

Dr. Nusret FİŞEK
1914 – 1990

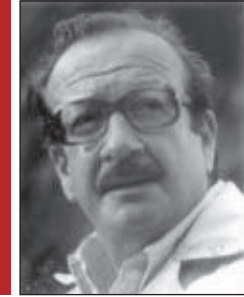
Emil Galip SANDALCI
1922-1993

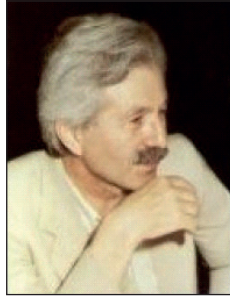
Mustafa EKMEKÇİ
1924 – 1997

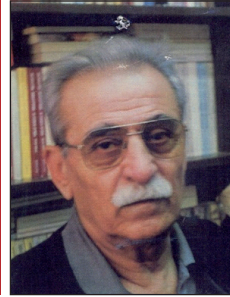
Ergin ATASÜ
1940 – 1998

Mahmut Tali ÖNGÖREN
1931 – 1999

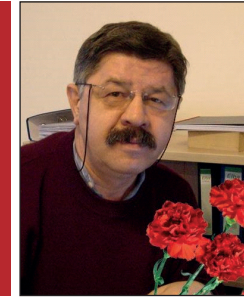
Haldun ÖZEN
1933 – 2002

İhsan ATAR
1929 – 2010

Halit ÇELENK
1924 – 2011

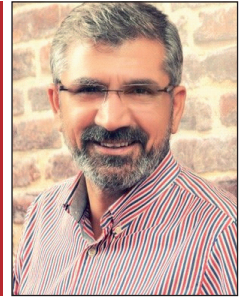
Ata SOYER
1955 -2013

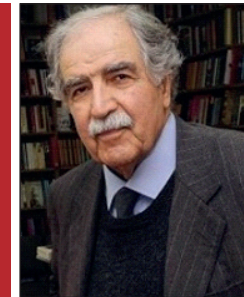
Leman FIRTINA
1926 - 2015

Veli DEVECİOĞLU
1928 - 2015

Tahir ELÇİ
1966 - 2015

Muzaffer İlhan ERDOST
1932 - 2020

Mehmet Doğan TAŞDELEN
1949 - 2020

Yücel SAYMAN
1939 - 2021

Hüsnü ÖNDÜL
1953 - 2024

TİHV ÇALIŞMA EKİBİ

› Haziran 2024 - Haziran 2027 Dönemi Asıl Yönetim Kurulu Üyeleri

Metin BAKKALCI (Başkan), Coşkun ÜSTERCİ (Genel Sekreter), Saadet ERDEM KALYONCUGİL (Sayman), Canan KORKMAZ, Halil İbrahim VARGÜN (İHD), Murat ABA, Nilgün TOKER, Rasime Şebnem KORUR, Ümit BİÇER

› Haziran 2024 - Haziran 2027 Dönemi Yedek Yönetim Kurulu Üyeleri

Rehşan BATARAY SAMAN (İHD), Feride AKSU TANIK, Mehmet Emin YÜKSEL, Ümit EFE, Zeki GÜL

› Haziran 2024 - Haziran 2027 Dönemi Asıl Vakıf Denetçileri

Barış YAVUZ, Mustafa ÇİNKILIÇ, Sevim ÇİÇEK

› Haziran 2024 - Haziran 2027 Dönemi Yedek Vakıf Denetçileri

Nihat BULUT, Serdar TEKİN

› Genel Merkez

Didem AYDEMİR, Hatice BUDAKLI MUTLU (1 Eylül 2024 tarihinden itibaren), Tülin KORKMAZ (1 Eylül 2024 tarihinden itibaren), Yeşim ATLI, *Hakkı ÜNLÜ (30 Haziran 2024 tarihine kadar)*, *Handan TAZE (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Hatice TEMİZ (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Hülya ARAS (27 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Metin BAKKALCI (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Nihat BULUT (30 Eylül 2024 tarihine kadar)*

› İstanbul Temsilciliği

Ayşegül ÖZADAK PİRİNÇÇİ, Bilal YILDIZ, Cihan Deniz ZARAKOLU, Cihan KAPLAN, Elçin DAYANIR, Mümtaz Murat KÖK (1 Eylül 2024 tarihinden itibaren), Seher ANDAÇ (1 Mart 2024 tarihinden itibaren), Şükriye BİDER, Ümit EFE, Aslı YÜKÇÜ YILAL (7 Haziran 2024 tarihinden itibaren), *Canan KORKMAZ (1 Eylül ile 31 Aralık 2024 tarihleri arası)*, *Deniz AKYIL YILMAZ (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Enver Baran GÜRSEL (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Gülnarin DEMİREL (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Hasan YÜKSEL (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Kübra AYGÜN (05 Şubat ile 5 Temmuz 2024 tarihleri arası)*, *Meryem Betül TOPKAYA (05 Şubat ile 5 Temmuz 2024 tarihleri arası)*, *Muhammed Ümit DOĞRU (13 Mayıs ile 31 Aralık 2024 tarihleri arası)*, *Öykü Deniz AYTEMİZ (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Rojda VELAT KALKAN (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Saliha BAYKARA (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Ümit BİÇER (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Tuğçe İNCE (1 Eylül ile 19 Kasım 2024 tarihleri arası)*

› İzmir Temsilciliği

Çiğdem ÇOLAK KALAYCI, Makbule Cansu KIR, Zekiye AYATA, *Aytül UÇAR (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Coşkun ÜSTERCİ (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*,

› Diyarbakır Temsilciliği

Azize EKER, Elif TURAN, Eray ERDEM, Gulan Çağın KALELİ, Meltem ŞEKER, Zelal SADAK, *Mehmet Veysi ÜLGEN (19 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Mustafa ALTINTOP (7 Mayıs 2024 tarihine kadar)*, *İshak DAKAK (31 Aralık 2024 tarihine kadar)*, *Neval AKAT (01 Şubat ile 21 Ekim 2024 tarihleri arası)*

› Cizre Referans Merkezi

İdris ÖZEN (31 Aralık 2024 tarihine kadar)

› Van Temsilciliği

Ayfer BOSTAN, Ayfer ŞAHİN BİLİCİ, Emrah KERTİŞ, Fahriye CENGİZ, Hüseyin YAVIÇ, *Sevim ÇİÇEK (30 Eylül 2024 tarihine kadar)*

› İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi

Ali Serdar TEKİN (4 Mart ile 31 Ağustos 2024 tarihleri arası), *Canan KORKMAZ (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Cem GURBETOĞLU (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Davut ARSLAN (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Yasemin DORA ŞEKER (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Ece BİŞİRİR (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Fatma DEVRİM KILIÇER (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Günizi SATAR (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Hatice BUDAKLI MUTLU (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *İlham YILMAZ (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *İsmail BOYRAZ (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Jiyan ÖZKAPLAN (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Mümtaz Murat KÖK (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Nehir BİLECE (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Polat YAMANER (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Sati MEŞE (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Sercan ÇALCI (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Sevim SALİHOĞLU (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Tuğçe İNCE (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Tülin KORKMAZ (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*, *Yusuf ERDOĞAN (31 Ağustos 2024 tarihine kadar)*

SON ÇALIŞMA DÖNEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (MAYIS 2024 - NİSAN 2025)

1. İnsan Hakları Ortamına Yönelik Genel Değerlendirme:

1.1. Türkiye’de insan hakları “durumu”

Türkiye’de son yıllarda demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve temel insan hak ve özgürlüklerine saygı açısından olağanüstü bir gerilemeye tanık olunmaktadır.

Özellikle Kürt meselesinin demokratik çözümü doğrultusunda adım atılamaması, güvenlikçi politikaların baskın hâle gelmesinin de bir sonucu olarak çatışma sürecinin yeniden başladığı Temmuz 2015’ten, yanı sıra Temmuz 2016’daki askeri darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL sürecinden bu yana, gündelik hayatta yaygın ve sistematik insan hakları ihlalleri daha da yoğunlaşmıştır.

Pek çok düzenleme ile kalıcılık/süreklilik kazandırılan bir OHAL rejimi altında yönetilmekte olan ülkemizde **kuralsızlık, keyfilik ve belirsizlik** rejimin kendi varlığını sürdürebilmesinin ana unsurlarına dönüşmüş durumdadır. Rejimin bir yönetim tekniği olarak kullandığı belirsizlik yaratma gücü, iktidarın her bakımdan tek elde toplanmasına, tüm denetim mekanizmalarından azade kılınmasına ve toplum üzerindeki baskı ve kontrolünün sınırsız artışına olanak sağlamaktadır.

Öyle ki, Türkiye’nin çok büyük çoğunluğunun tanıklığında ya da pek çok kesimin doğrudan maruz kaldığı gibi adeta hakların kullanımı bir istisnaya, hak ihlalleri ise kurala dönüşmüş durumdadır.

Dahası gündelik hayatta yaygın ve sistematik insan hakları ihlallerinin kural hâline gelmesinin açıkça işaret ettiği şey, “hakları sistematik olarak ihlal eden bir devlet pratiği”nin egemen olduğu ve hak temelli bir rejim fikrinin tamamen terk edildiğidir.

Bir başka deyişle, Türkiye’de insan hakları “durumu”, insan haklarının devlet yönetme pratiğinin referansı olmaktan tümüyle çıktığı, bu nedenle de yurttaşlarla kurduğu ilişkinin belirleyicisinin onların hak taşıyıcısı olduğu kabulüne dayalı bir ilişki olarak tanımlanamayacağı bir durum olarak özetlenebilir.

i. Türkiye’de son dönemde dramatik bir şekilde artan işkence dahil yaygın ve sistematik insan hakları ihlalleri ile ilgili sorunlar ve hukukun üstünlüğü ve demokrasi açısından yaşanmakta olan büyük gerileme, ulusal insan hakları örgütlerinin raporlarının yanı sıra Türkiye’nin de üyesi olduğu Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Konseyi organları dahil pek çok uluslararası insan hakları örgütlerinin raporlarında da yer almaktadır.¹

Söz konusu raporların yanı sıra, demokrasi açısından yaşanmakta olan bu büyük gerileme, ülkelerin siyasal rejimlerini değerlendiren belli başlı küresel endekslere de yansdığı görülmektedir. Örneğin Gothenburg Üniversitesi V-Dem Enstitüsü tarafından en son 12 Mart 2025 tarihinde yayınlanan 2025 Demokrasi Raporundaki² “liberal demokrasi endeksi”ne dayalı olarak hazırlanan alttaki grafik de Türki-

1 - BM İnsan Hakları Komitesi tarafından yayımlanan Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri (28 Kasım 2024)
- BM İşkenceye Karşı Komite’nin Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri (14 Ağustos 2024)
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) tarafından kabul edilen İstanbul Belediye Başkanı’nın tutuklanması ve Türkiye’de demokrasi ve insan haklarının durumuna ilişkin Karar (9 Nisan 2025)
- Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri tarafından Türkiye’de ifade ve medya özgürlüğü, insan hakları savunucuları ve sivil topluma ilişkin memorandum (5 Mart 2024)
- AKPM tarafından kabul edilen Avrupa’daki gözaltı yerlerinde sistematik işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza iddialarına ilişkin Karar (24 Ocak 2024)
- AKPM tarafından kabul edilen Türkiye tarafından yükümlülüklerin ve taahhütlerin yerine getirilmesine ilişkin karar (12 Ekim 2022)
- AKPM tarafından kabul edilen Türkiye’deki demokratik kurumların işleyişine ilişkin karar (22 Nisan 2021)
- Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri’nin Türkiye Ziyareti Raporu (19 Şubat 2020)

2 https://www.v-dem.net/documents/60/V-dem-dr_2025_lowres.pdf

ye’de yakın tarihin en kötü dönemlerinden birisinin yaşandığını göstermektedir.

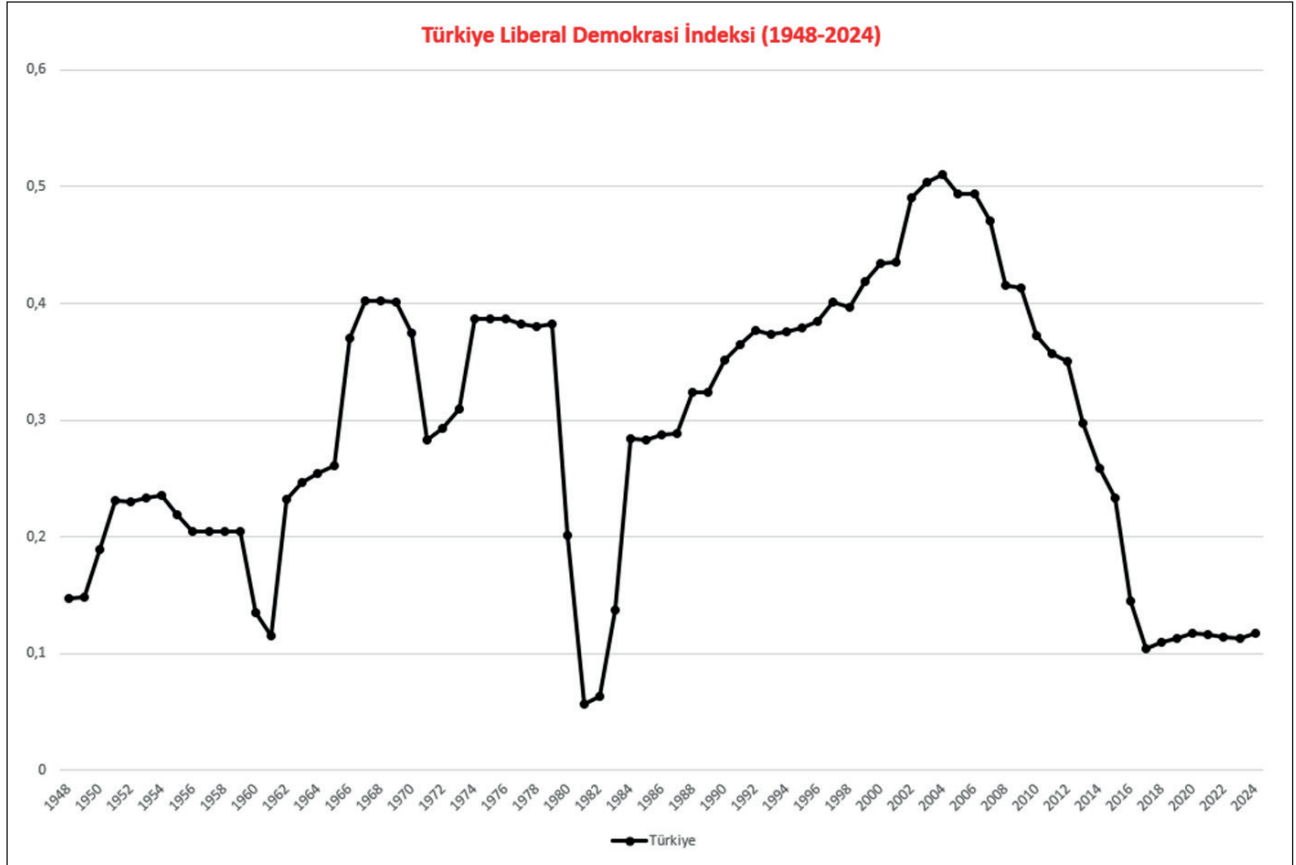
ii. Sadece son aylarda yaşanan ve yaşanmakta olan aşağıda yer verilen kimi örnekler Türkiye’de insan hakları “durumu”nun bir özeti niteliğindedir:

- a) Özel olarak ifade ve medya özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı ihlalleri kapsamında;
- İnsan hakları aktivisti, avukat, gazeteci, sendikacı, siyasetçi başta olmak üzere toplumun değişik kesimlerinden çok sayıda insanın “Terör Örgütü Propagandası Yapmak”, “Silahlı Örgüt Üyesi Olmak” “Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yaymak”, “Cumhurbaşkanına Hakaret”, “Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama” gibi suçlamalarla haklarında soruşturmanın başlatılması, keyfi bir şekilde gözaltına alınması, keyfi tutuklama ya da konutunu terk etmeme (ev hapsi) dahil “sıradan ve otomatigi bağlanmışçasına” çeşitli adli kontrol tedbiri kararları verilerek yargılanması ve hapis cezaları ile cezalandırılmaları;
  - Sendikal faaliyetler, kadınlar, LGBTİ+lar ile ilgililer başta olmak üzere pek çok etkinliğin yasaklanması

ve protesto hakkı kapsamında gösterilerinin yaygın olarak kriminalize edilerek engellenmesi;

- GÖÇİZDER’in mahkeme kararı ile feshedilmesi, Tarlabası Toplum Merkezi’nin kaymakamlık kararıyla mühürlenmesi, İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyelerinin görevlerine son verilmesi ve ayrıca haklarında ceza davasının açılması örneklerinde olduğu gibi kimi kurumlara yönelik özel baskılar;
- 31 Mart 2024 yerel seçimlerinde sonra, özellikle Ekim 2024 tarihinden sonra hızlanan bir şekilde; Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi’nin (DEM) kontrolündeki on belediye ile ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) elindeki üç belediye, Terörle Mücadele Kanunu kapsamında yürütülen soruşturmalar gerekçe gösterilerek kayyım atanması, yanlış sıra kimi soruşturmalar gerekçesi ile şirketlere de kayyım atamaları,
- Yine 31 Mart yerel seçimlerinden sonra, özellikle son dönemde hızlanan bir şekilde, Cumhuriyet Halk Partisi’ne (CHP) yönelik ‘kent uzlaşısı’ üzerinden terör ve ‘ihaleler’ üzerinden yolsuzluk iddiaları başta olmak üzere kurumsal düzeyde ya da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı ve CHP’nin Cumhurbaşkanı

Türkiye Liberal Demokrasi İndeksi (1948-2024)

adayının tutuklanması dahil pek çok kişiye yönelik çeşitli gerekçeler ile soruşturma başlatılıp davaların açılması;

- Özel olarak ise, 19 Mart 2025 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ile kimi ilçe belediye başkanları başta olmak üzere çok sayıda yurttaşın gözaltına alınması ile başlayan süreçte seçme ve seçilme hakkına, halkın iradesine ve demokrasiye bir saldırı olan ve doğudan batıya yayılan bir dizi operasyona yönelik Türkiye'nin pek çok bölgesinde gösterilen demokratik tepkileri bastırmak amacıyla İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere Valilikler tarafından ilan edilen eylem ve etkinlik yasakları, İstanbul'a giriş çıkışların sınırlandırılması dahil toplanma ve gösteri özgürlüğü, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, kişi güvenliği ve özgürlüğü, ulaşım hakkı ve seyahat özgürlüğü, iletişim ve bilgi edinme hakları ihlal edilmesi ve barışçıl gösterilere katılan binlerce insana yönelik kolluk görevlilerince işkence ve kötü muamele düzeyine ulaşan şiddet uygulamaları ile ardından ev baskınları sırasında gözaltına alınan en azından yüzlerce insanın işkence ve kötü muameleye maruz bırakılarak özgürlüklerinden keyfi olarak alıkonulup pek çoğunun tutuklanması;

gibi örnekler siyasi iktidara yönelik her türlü eleştiri ve itirazda bulunan ya da farklı bir ses veren toplumun çok değişik kesimlerine yönelik sergilenen söylemsel, idari ve yargısal düzeydeki suçlulaştırıcı yaklaşım ve pratiklerin sıradanlaştırılmaya çalışılarak ne denli yaygınlaştığının göstergeleridir.

- b) Herhangi bir kurala dayalı olmayan gayri hukuki ve keyfi uygulamaların son dönemde özellikle '**zaman-dan**' da bağımsız bir biçimde sıradan bir uygulamaya dönüştürülmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Örneğin;
- 2011 yılında kurulan Halkların Demokratik Kongresi (HDK) bugüne kadar yasaklanmamış veya kapatılmamış olmasına karşın 4753 kişi hakkında, **14 YIL ÖNCE OLSA BİLE**, siyasi aktivizm, gazetecilik ve sivil toplum çalışmaları nedeniyle PKK/KCK üyesi olmakla suçlanarak 2024 yılında bir soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturma kapsamında 18 Şubat 2025 tarihinde 52 kişi hukuki hiçbir somut gerekçeye dayalı olmayarak keyfi bir şekilde gözaltına alınmış, 21 Şubat gecesi çıkartıldıkları mahkemelerde, bunlardan 30'u hakkında tutuklama, 13'ü hakkında ev hapsi kararı verilmiş, 7'si ise adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır.

14 yıldır ve hâlâ bütünüyle yasal bir zamanda faaliyetlerini sürdüren bir platform ile ilgili bu vesile ile kamuoyunca öğrenilmiş olan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na ilettiği 1 Nisan 2024 tarihli Yetkisizlik Kararı'nda HDK'nın "*silahlı bir terör örgütü niteliğinde olduğu tespit edilmiştir.*" değerlendirmesinin yapılabilmemesinin kendisi bile hukukun üstünlüğü ilkesi başta olmak üzere pek çok açıdan keyfilik, kuralsızlığın geldiği aşamayı göstermektedir.

- Sanatçı ve oyuncuların menajerliğini yapan Ayşe Barım, 2013 yılında yaşanan Gezi Parkı protestoları ile ilgili bir soruşturma kapsamında, **12 YIL ÖNCE OLSA BİLE**, 24 Ocak 2025 tarihinde hukuki hiçbir somut gerekçeye dayalı olmayarak keyfi bir şekilde gözaltına alındıktan sonra 27 Ocak 2025 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini Ortadan Kaldırmaya veya Görevini Yapmasını Engellemeye Teşebbüse Yardım Etme" suçlaması ile 27 Ocak 2025 tarihinde tutuklanmış idi.

Bu arada, Ayşe Barım ile ilgili olarak 17 Şubat 2025 tarihinde tahliye kararı verilmesinden sonra İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı ile aynı gün yeniden tutuklanması, yanı sıra tahliye kararı veren hâkim hakkında Hâkim ve Savcılar Kurulu tarafından soruşturma açılması ve görevden alınarak başka bir mahkemeye atanması 'yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı' ilkesinin geldiği düzey açısından bir başka özel bir örnek oluşturmaktadır.

29 Nisan 2025 tarihinde ise Ayşe Barım hakkında "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım" suçundan 30 yıla kadar hapis istemiyle iddianame düzenlendi.

Bilindiği gibi "*28 Mayıs 6 Eylül 2013 tarihleri arasında 80 ilimizde Gezi Parkı Olayları çerçevesinde gerçekleştirilen 5.532 eylem/etkinliğe yaklaşık 3.611.208 kişinin katıldığı*" bilgisi İçişleri Bakanlığı'nca paylaşılmış idi.

Diğer örneklerle birlikte çok sayıda insanı doğrudan etkileyen bu iki dosya ile özellikle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü hakkını geçmişte kullanmış ya da bugün ve gelecekte kullanmak isteyen milyonlarca insana, zamandan bağımsız bir şekilde çok uzun yıllar sonra bile, hukuki hiçbir somut gerekçeye dayalı olmaksızın HER AN her türlü baskıya maruz kalabileceği duygusunun ve kaygısının yaygınlaştırılmasının hedeflendiğinin bir göstergesi olarak ele alınabilir.

- c) Böyle bir ortamda hapisanelerin Türkiye tarihinde örneği olmayan bir şekilde büyük bir hızla kalabalıklaşması, son yıllarda ülkemizde yaşanan gelişmelerin de bir açıdan özeti niteliğindedir.

2023 yılındaki son infaz düzenlemesine dayalı olarak yaklaşık 110.000 mahpusun salınmasından sonra 01.09.2023 tarihinde 251.101 sayısına düşen mahpus sayısı 07.04.2025 tarihinde 403.060' yükselmiştir. SADECE 19 ay sonra hapisanelerdeki mahpus sayısının 151.959 (%60) artmış olması Türkiye yakın tarihinin sayı ve oran olarak en yüksek artışı anlamına gelmektedir.

- d) Son dönemde gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile rejimin kendi varlığını sürdürebilmesinin ana unsurlarına dönüşmüş olan belirsizlik, kuralsızlık ve keyfiliğin alenileştirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir.
- e) Her düzeydeki eşitsizlikleri her geçen gün daha da derinleştirmekte olan ekonomik düzen ekonomik ve sosyal haklarda derin tahribata yol açmaktadır. Dahası söz konusu ekonomi politikalarının sonuçlarının gelinen aşamada yurttaşların hem biyolojik hem de sosyal yaşamlarını sürdürebilmelerini muazzam bir şekilde kısıtlamaya yol açıyor olması ise hayati bir soruna dönüşmektedir.

1.2.1 Ekim 2024 tarihinden itibaren gündeme gelen "süreçe" ilişkin değerlendirme

Türkiye'de insan hakları ortamında derin tahribat ve ağır kriz yaşanıyor iken 1 Ekim 2024 tarihinden itibaren MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin kimi tutum ve açıklamalarıyla gündeme gelen "süreç" insan hakları açısından son derece önem arz etmektedir.

- i. Bu "süreçte" 27 Şubat 2025 tarihinde PKK lideri Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Toplum Çağırısı" başlığı altında "tüm gruplar silah bırakmalı ve PKK kendini feshetmeli" çağrısını içeren açıklaması ve daha sonra PKK tarafından, 5-7 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirdiği 12. Kongresi'nde alınan "PKK'nin örgütsel yapısının feshedilmesi ve silahlı mücadele yöntemini sonlandırması kararlarını alarak PKK adıyla yürütülen çalışmaları sonlandırma" kararının açıklanması Kürt meselesi ile ilgili olarak 40 yıldan uzun bir zamandır süren çatışma ve şiddet ortamının sonlanması açısından, **kendi başına**, hayati öneme sahiptir.

Hayati önem sahiptir zira, çatışma ve şiddet ortamının sonlanması her şeyden önce insanların yaşamlarını kaybetmelerinin önlenmesine ve bu çatışma

ortamında yer alan insanların yaşamlarından endişe duyan yakınlarının yaşadığı derin kaygı ve korkularının ortadan kalkmasına katkı sağlayacağı aşikâr olduğu için kıymetlidir. Bu nedenle, "süreç" hakkında her açıdan yeterli bilgi sahibi olunmamasına ya da kimi teorik, ideolojik ve de pratik gerekçelere dayalı değerlendirmelere dayalı temkinli/mesafeli tutumların ötesinde bu sürece müdahil olan ve olması gereken istisnasız tüm kesimlerin AMASIZ/ANCAKSIZ 40 yıldan uzun bir zamandır süren çatışma ve şiddet ortamının yol açtığı toplumsal travmaya maruz kalmaların, bu ortamdan doğrudan etkilenenlerin hassasiyet ve acılarını hisseden ve gözetken bir dile özen göstererek "silahların bırakılması" sürecinin güvence altına alınmasına yönelik aktif bir tutum içinde olması özel bir önem arz etmektedir.

Silahların bırakılmasının sağlanması sözün alanını genişleteceği ve etkinliğini artıracığı için Kürt meselesinin şiddeti dışlayan yöntemlerle çözüm koşullarının yanı sıra tüm kesimlerin katılımı ile adil barış ortamının sağlanabilmesi koşullarının hazırlanmasını kolaylaştırma olanağı da sağlayabilecektir.

Bu nedenlerle, hayati öneme sahip çatışma ve şiddet ortamının sonlandırılmasının güvence altına alınmasına yönelik, TİHV dahil, tüm kesimlerin her düzeydeki çabası son derece kıymetlidir.

- ii. Doğal olarak "silah bırakma" meselesinin asli muhatapları silahlı gruplardır. Ve yine doğal olarak "silah bırakmanın" koşullarının ve yönteminin öncelikle asli muhataplar arası ön görüşme ve müzakere ile belirlenmesi beklenir.

- iii. Bununla birlikte, 1 Ekim 2024 tarihinden itibaren gündeme gelen kendi başına kıymetli bu "sürecin" kıymetinin esas olarak Kürt Meselesinin diyalog ve müzakereye dayalı olarak şiddeti dışlayan yöntemlerle çözümü doğrultusunda ilerlenebildiği ölçüde daha da artacağı aşikârdır.

Kürt Meselesi ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve hukuksal boyutları olan ve çok özet bir ifadeyle kimlik ve kültürel haklar başta olmak üzere Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerinin teminat altına alınmasına da referansları olan siyasal ve toplumsal bir meseledir. Bu nedenle Kürt Meselesinin barışçıl demokratik çözüm sürecinin muhatapları Kürtler başta olmakla birlikte bu ülkede yaşayan tüm yurttaşlar olmak durumundadır.

Öte yandan, gerek 'geçmişin geçmişte kalması' ve 'geleceğin geri gelebilmesi' gerekse de adil bir barış ortamının sağlanabilmesi için 40 yıldan uzun bir za-

mandır süren çatışma ve şiddet ortamında yaşanmış ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin yol açtığı toplumsal travma ile baş edilebilmesine yönelik ‘hakikat hakkı’, ‘adalete ulaşım hakkı’ ve ‘onarım hakkı’ unsurlarını içeren bütünlüklü programların gerekliliğini bir kez daha belirtmek isteriz.

- iv. Tüm bunların yanı sıra, Kürt Meselesinin demokratik ve barışçıl çözümü, özünde her türlü araçsal yaklaşımdan uzak ve demokrasinin kendi başına bir değer olduğu anlayışına dayanan bir “demokratikleşme programı”yla gerçekleştirilebilir.

Söz konusu program her şeyden önce tüm temel hak ve özgürlüklerin hiçbir ayrıma maruz kalmaksızın Türkiye’de herkes tarafından kullanılmasının güvence altına alınmasını ve böylece barış içinde birlikte yaşama ortamının sağlanmasını amaçlamalıdır. Zira, haklar, hiçbir ayırım göz etmeksizin herkesin insan onuruna yaraşır biçimde yaşayabilmesinin ilke ve normlarını oluşturur. Bütünseldirler ve devredilemezler, dolayısıyla da kullanımı ve teminat altına alınmaları kimsenin onayına bağlı olmadığı gibi bir mutabakat/müzakere konusu da olamaz. Zaten demokrasinin kendi başına bir değer olduğu fikri de bu tespite dayanır.

1.3. Sonuç olarak;

Bir yandan gündelik hayatta yaygın ve sistematik insan hakları ihlallerinin daha da yoğunlaştığı dahası “hak temelli bir rejim fikrinin tamamen terk edildiği” gerçeği öte yandan son dönemde toplumun pek çok kesimde, Türkiye’nin “demokratikleşmesi” ve “barış” ortamının sağlanmasına yönelik, kimi farklı gerekçelere dayalı da olsa, yeniden hissedilen temkinli umut ülkenin kritik bir dönemde olduğunu ortaya koymaktadır.

Böylesine kritik bir dönemde, sivil alanın da kapanmasına yol açan bu ağır insan hakları krizinin aşılması için adalet, barış, eşitlik ve özgürlük ilkelerinin temelini oluşturduğu insan haklarının hayatın her alanındaki “kurucu rolünü” yeniden öne çıkaran bir yaklaşımın ülkemizde, dahası tüm dünyada etkin kılınması bugün daha da gerekli ve hayati hâle gelmiştir. Zira, sürecin nasıl şekilleneceğinin yanıtının esas olarak bu süreçte insan hakları değerlerine dayalı bir yaklaşımla etkin bir şekilde müdahil olabilen toplumsal kesimlerin ağırlığı, yol ve yöntem becerisi ile doğrudan ilgili olacağını söylemek mümkündür.

Bu arada, Türkiye’nin gerek “demokratikleşmesi” gerekse de “barış” ortamının sağlanmasına yönelik temkinli umuttan söz ederken özellikle son dönemde tüm bu süreçlerde insan hakları dilinden uzaklaşıldığına, farkında

olarak ya da olunmayarak insan haklarının bir referans dili olmaktan çıktığına da tanık oluyoruz. Aslında, hele de sivil kurumların da bir hayli zayıfladığı bir ortamda, insan hakları krizinin hem bir sebebi hem de sonuçlarından biri anlamına gelen bu durum insan haklarının “kurucu rolünü” yeniden öne çıkaran bir yaklaşımın denli hayati önem arz ettiğinin de bir göstergesi olarak ele alınabilir.

İnsan haklarının “kurucu rolünü” yeniden öne çıkaran bir yaklaşımı etkin kılmaya çalışarak, geliştirilmesi ve güçlendirilmesini sağlamanın yolu **aynı zamanda bugünün ihtiyacı olan** bugün yaşanmakta olan ihlallerin son bulması, bir daha yaşanmaması, yaşanmış ihlallere yönelik ise giderim hakkı kapsamında daha fazla çaba göstermekten geçmektedir.

Bu nedenledir ki, temel varlık sebebi işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonu, işkencenin tıbbi belgelenmesi, işkencesiz bir dünya için işkencenin önlenmesi ve “sürmekte olan toplumsal travma ile başetme”ye yönelik çabalar olan TİHV’in çalışmalarının niteliksel ve niceliksel olarak daha da etkinleştirilmesi bugün çok daha anlamlı ve gerekli hâle gelmiştir.

Yanı sıra, yine birikimimize dayalı olarak zaten sürdürmekte olduğumuz barış içinde birlikte yaşanabilecek demokratik bir ortamın geliştirilmesine yönelik çabaların daha da kuvvetlendirilmesi TİHV’nin öncelikli gündemi olmak durumundadır.

2. Çalışma Raporuna Konu Olan Dönemde (1 Ocak 2024–Nisan 2025) İşkence ve Diğer Kötü Muamele başlığındaki gelişmeler

Uzun yıllardır yinelediğimiz gibi, özellikle 2015 Temmuz ayında çatışma ortamının yeniden başlamasından ve 2016 Temmuz ayındaki askeri darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL’den sonra resmi gözaltı ve kapatılma mekânlarında yanı sıra kolluk görevlilerinin barışçıl toplantı ve gösterilere müdahalesi sırasında, sokak ve açık alan ya da evler gibi ‘alınkonulma yerlerinin’ dışındaki ortamlarda işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının giderek yaygınlaştığına tanık olunmaktadır.

Son dönemde tüm konuların çok sıklıkla ve kolaylıkla siyasi iktidar tarafından güvenlik sorunu/tehdidi olarak tarif edilip güvenlik gündemi hâline dönüştürülmeye çalışıldığı bir ortamda siyasal iktidarın baskı ve kontrole dayalı yönetme tarzı sonucu günümüzde nerede ise tüm ülke adeta işkence mekânı hâline gelmiştir.

2.1. İşkence ve Diğer Kötü Muamele Uygulanmaları:

2.1.1. Son olarak, 19 Mart 2025 tarihinden sonra Türkiye'nin pek çok bölgesinde demokratik tepki gösteren insanlara yönelik işkence ve diğer kötü muamele kapsamında ele alınması gereken uygulamalar yıllardır dile getirdiğimiz işkence gerçeğinin tüm aşamalarındaki sorunların ne denli vahim bir düzeye ulaştığını bütünüyle görünür kılmıştır. Bir başka deyişle, bu süreç aynı zamanda çok uzun süredir yaşanan işkence gerçeğinin "çıplak" hâle gelmesine, ne yazık ki, vesile olmuştur.

İşkence ve diğer kötü muameleyle maruz kaldıkları için TİHV'e başvuranların anonimleştirilmiş bilgilerinin yanı sıra bu süreçte, kimi dava dosyalarındaki tutanaklarına ya da suç duyurularına da yansıyan gözaltına alınan ve tutuklanan insanların doğrudan aktarımlarına, Türk Tabipleri Birliği (TTB), İstanbul Barosu, Ankara Barosu başta olmak üzere meslek örgütlerinin, insan hakları ve hukuk örgütlerinin çok sayıda kişiyle yapılan görüşmelere dayalı gözlemci tutanakları dahil raporlarına, basın-yayın organlarına yansıyan görüntülere dayalı olarak altta yer verilen veri ve bilgiler işkence gerçeğinin **tüm aşamalarında** yaşanan sorunların ulaştığı vahim düzeyi ortaya koymaktadır³.

Bugüne kadarki olağanüstü kıymetli tüm kazanım ve birikimimize karşı işkence gerçeğinin ulaştığı vahim düzeyi bugüne kadar önleyemediğimiz gerçeği ile doğal olarak kendimizin de yüzleşmemiz gereğini de belirtmeliyiz. Bununla birlikte özellikle 19 Mart 2025 sonrası süreçte işkence ve diğer muameleyle maruz kalan insanlar başta olmak üzere çok sayıda kişi ve kurumun yüksek sesle işkenceye itiraz etmesinin/direnmesinin çoklu ihlallerin yaşandığı bu ortamda son derece kıymetli olduğunu öncelikle paylaşmalıyız.

19 Mart 2025 sonrası süreçte bütünüyle görünür hâle gelen işkence gerçeğinin aşamalarının kısa özetine aşağıda yer verilmiştir:

i. İşkence ve diğer kötü muamele iddialarının ve/veya eylemlerinin söz konusu olduğu mekânlar ve işkence yöntemleri hakkında

a) Barışçıl toplantı ve gösterilere katılma hakkını kullanan insanlara yönelik işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ve/veya eylemleri⁴:

- 19 Mart sonrası İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere ülkenin pek çok barışçıl yanı esas olan toplantı ve gösterilere her halükârda yüzbinlerce insan katılmıştır. Söz konusu barışçıl gösterilere katılan pek çok insana kolluk görevlileri tarafından işkence ve diğer kötü muamele düzeyine ulaşan şiddet uygulandığına tanık olunmuştur.

Barışçıl gösterilerde kolluk görevlisi şiddeti olarak sıklıkla kimyasal ajanlar (kimileri yakın mesafeden ve gözleri hedef alınarak sıkıldığı tespit edilen), yine kimyasal ajanlar içeren plastik kapsülleri taşıyan silahlar (kimileri doğrudan kişilerin vücutlarını hedef alınarak ve yakın mesafeden de olmak üzere), tazyikli su (zaman zaman kişilerin vücut bütünlüğünü tehlikeye atacak kadar yakın mesafeden kullanılan), copla vurma, tekme ve yumruk atma, kaba dayak dahil fiziksel müdahaleler, tehdit ve hakaret uygulamaları başvuruların anlatımlarının yanı sıra sivil kurumların saha gözlemlerine de dayalı raporlarında yer almaktadır.

- 21 Nisan 2025 tarihinde basın ile paylaşılan TTB "Gösteri Kontrol Ajanlarının Sağlığa Etkileri ve Hak İhlallerine Dair Değerlendirme Raporu"⁵ bu konuda önemli veri ve bilgileri içermektedir. 2-10 Nisan 2025 tarihleri arasında TTB internet sitesinden yayımlanıp sosyal medya mecralarından duyurulan soru formunu 19 Mart sonrası süreçteki toplantı ve gösterilerde kolluk görevlilerin müdahalesinden doğrudan etkilenen 2.165 kişi doldurmuştur. Bu çalışmaya katılan 2,165 kişinin; büyük çoğunluğu birden fazla kez (%84,2'si), büyük çoğunluğu çok yakın me-

3 Kimi örnekler olarak; <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2025/03/ihd-19-26-Mart-2025-Bilgi-Notu.pdf>
<https://static.bianet.org/2025/04/19-29-mart-2025-tarihlerinde-istanbul-da-yasanan-toplumsal-olaylara-ve-yargi-sureclerine-iliskin-on-rapor.pdf>
<https://www.ankarabarusu.org.tr/duyuru/10427ff2-1534-11f0-98ed-000c29c9dfce>

4 İşkence ve diğer kötü muamele yasağının, yalnızca özgürlüklerinden alıkonulan kişilere yönelik değil aynı zamanda güvenlik görevlilerinin barışçıl toplantı ve ifade özgürlüğü haklarını kullanan kişilere müdahaleleri vb. sırasında gerçekleştirdiği şiddeti de kapsadığı BM Genel Kurulu'nun 18 Aralık 2013 tarihli oturumundaki kararında vurgulanmış; BM İşkence Özel Raportörü'nün BM Genel Kurulu'na sunduğu 20 Temmuz 2017 tarihli "Alıkonulma yerleri dışı yerlerdeki zor kullanımı ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırma yasağı" ("extra-custodial use of force") başlıklı raporunda son derece kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır. Keza kolluk güçlerinin "protestoculara" yönelik muamelenin "işkence" boyutuna ulaştığı hükmü verilen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararlarında da bu konuda önemli bir içtihat oluşturulmuştur.

5 <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/gosteri-kontrol-ajanlarinin-sagliga-etkileri-ve-hak-ihlalleri-mart-2025-degerlendirme.pdf>

safeden (%81,3'ü beş metreden az, 40.8'i bir metreden az), saatler sürebilen biçimde göz yaşartıcı gaz maruz kaldığını (ortalama maruz kalım süresi 5.6 saat), üçte ikisi yoğun biçimde etkilendiğini (%60.3), en sık görülen sağlık sorunlarının öksürük (%86,7'si), boğazda yanma (%71,1'i) ve nefes darlığı (%67,4'ü) olduğunu ve bu yakınmaların 1 saat sonra da devam ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların; üçte biri (727 kişi) gaz fişegi, biber gazı kapsülü ya da plastik mermi ile yaralandığını, yaralanmaların üçte biri (%19,9'u baş ve saçlı derisinden, %12,3'ü yüzünden) bedenın yaşamsal bölgelerinde oluştuğunu, belirtmiştir. Söz konusu raporda yer verilen veriler ve tanıklıklar şiddet ortamını, barışçıl protestolara düşmanca yaklaşımı, işkence ve kötü muameleyi, bedenın yaşamsal bölgelerinin kasten hedef alındığını ve gösteri kontrol ajanlarının zarar verme kasıtlı kullanıldığını işaret etmektedir.

Dünya Tabipler Birliği'nin (DTB) Ekim 2015 tarihindeki Genel Kurulunda kabul edilmiş olan, DTB Gösteri Kontrol Ajanları Üzerine Tutum Belgesi'nde yer alan "DTB, bu tür [Göz yaşartıcı gaz gibi kimyasal ajanların] gösteri kontrol ajanlarının kullanılmasıyla yol açtığı ciddi güçlükler, sağlık ve yaşam açısından oluşturduğu riskler nedeniyle, Devletlerin hangi koşullarda olursa olsun bunları kullanmaktan kaçınmasını tavsiye eder" şeklindeki değerlendirme ışığında, bu tür göz yaşartıcı gaz vb. kimyasal ajanların kullanımının yasaklanması gereğini bir kez daha ifade etmek isteriz.

- 19 Mart sonrası süreçte, fotoğraf ve videolarla da belgelendiği üzere, pek çok toplantı ve gösterilere müdahale eden çok sayıda polisin kasklarında numara olmadığı yanı sıra kimilerinin yüzünün tanınmayacak şekilde kapatıldığı da gözlenmiştir.

Özel olarak barışçıl toplantı ve gösterilerde kolluk görevlilerinin işkence ve diğer kötü muamele uygulaması düzeyine ulaşan 'güç kullanarak müdahalesinin' yaygınlaşması dahası "sıradan bir uygulama" hâline dönüştürülmeye çalışılması, işkenceye maruz kaldıkları için TİHV tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine başvuranların yakınmaları, tıbbi bulgu ve

tanılarının da gösterdiği gibi, son dönemin karakteristik bir özelliğine dönüştüğüne uzun yıllardır çeşitli raporlarımızda paylaşıyor idik. 19 Mart süreci bu gerçeği bütünüyle görünür kılmıştır.

- b) Gözaltına alınırken, araç içlerinde ve/veya gözaltı mekânlarında işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ve/veya eylemleri:

- 19 Mart sonrası süreçte toplam gözaltına alınan ve tutuklanan insan sayısına ilişkin teyit edilmiş somut veri bulunmamasıyla birlikte 27 Mart 2025 tarihinde İçişleri Bakanı'nın açıklamasına göre 27 Mart tarihi itibarı ile 1.879 kişi gözaltına alınmıştır. Öte yandan, yine bu süreçte, 1 Nisan 2025 tarihi itibarı ile, gösterilere katılan çoğu öğrenci 301 kişinin tutuklandığı bilgisi çeşitli sivil kurumlar tarafından paylaşılmıştır.

Bu süreçte gerek toplantı ve gösterilere katılanlara gerekse sabah erken saatlerde ev baskınları ile gözaltına alınma esnasında, gerekse gözaltı aracı olarak kullanılan araçlarda ve gözaltı mekânlarında özgürlüğünden alıkonulan kişilere yönelik çok sayıda işkence ve diğer kötü muamele iddiası ve/veya eylemi söz konusudur.

Maruz kalanların doğrudan anlatımlarının yanı sıra bir kısmı resmi tutanaklara, sağlık raporlarına, sivil kurumların raporlarına yansımış, bir kısmı sürecin çeşitli aşamalarında görev alan gözlemci avukatlar tarafından tutanak ile kayıt altına alınmış kaba dayak, zorlayıcı pozisyonlarda yere yatırma dahil fiziksel müdahaleler, ters kelepçe, hakaret, tehdit, çıplak/soyarak arama dahil cinsel işkence gibi yöntemlerin yaygın olarak uygulandığına tanık olunmuştur⁶.

- 24 Nisan 2025 tarihinde Türkiye Millet Meclisinde düzenlenen basın toplantısında, İstanbul Saraçhane eylemleri sırasında polislerin gözaltına aldıkları gençlere uyguladığı işkence ve kötü muameleyi sosyal medya üzerinden eleştirdiği için gözaltına alındıktan sonra kendisinin maruz kaldığı işkence ve diğer kötü muameleyi anlatan bir üniversite öğrencisinin⁷ öyküsü sadece bir örnek olarak her açıdan işkence gerçeğinin düzeyini göstermektedir.

⁶ Kimi örnekler olarak; <https://static.bianet.org/2025/04/19-29-mart-2025-tarihlerinde-istanbul-da-yasanan-toplumsal-olaylara-ve-yargi-sureclerine-iliskin-on-rapor.pdf>

<https://www.ankarabaru.org.tr/duyuru/10427ff2-1534-11f0-98ed-000c29c9dfce>

<https://t24.com.tr/yazarlar/gokcer-tahincioğlu-yuzlesme/tutanaklardaki-vahim-iddialar-ve-yeni-suclar-iskence-suc-mudur-yargi-iskenceyi-sorusturur-mu.49317>

<https://x.com/MSTanrikulu/status/1905283730048262368>

⁷ https://www.youtube.com/watch?v=K_c4CdXFBEC

- 22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan kadınların avukat görüşmeleri ile avukatların gözlem ve değerlendirmelerine dayalı olarak İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından hazırlanan “Gözaltı ve Hapishane Süreçlerinde Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Raporu”⁸ özel olarak cinsel işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ve/veya eylemleri hakkında somut bilgileri içermektedir. Söz konusu raporda yer verildiği gibi, *“kadınların neredeyse tamamı gözaltına alınma anlarında kolluk kuvvetleri tarafından orantısız güç kullanıldığını ve fiziksel şiddet uygulandığını bildirmişlerdir. Kadınların bir kısmı fiziksel şiddetin gözaltı araçlarında da devam ettiğini ifade etmişlerdir. Kadınlarla görüşme yapan avukatlar birçok kadının bedeninde görünür işkence izlerinin olduğunu belirtmişlerdir....Kadınların neredeyse tamamı, gözaltı sürecinde fiziksel şiddetin yanı sıra yoğun bir psikolojik baskıya maruz kaldıklarını sıklıkla vurgulamıştır. Bu baskının, hakaret, tehdit ve cinsiyetçi küfür biçiminde ortaya çıktığı ifade edilmiştir.....Kadınların bir kısmının yakalama anından itibaren cinsel tacize, cinsel saldırıya ve çıplak aramaya maruz bırakılması gözaltı süreçlerindeki en ağır ihlallerinden biri olarak tespit edilmiştir....Bazı kadınlar, herhangi bir özel alan sağlanmaksızın toplu veya aleni ortamlarda çıplak aramaya maruz bırakıldığını belirtmişlerdir. Bir kadın götürüldükleri İlçe Emniyet Müdürlüğü’nde 12 kadınla birlikte çıplak aramaya maruz bırakıldıklarını belirtmiştir. Bir kadın ise başka bir emniyet müdürlüğünde depoya benzer bir yerde başka bir kadınla çıplak aramaya maruz bırakıldığını belirtmiştir.”*

Bir başka örnek olarak, 22 Mart 2025 günü yedi ayrı gözaltına alınan Başvurucunun Vekilleri tarafından Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi’ne yapılan başvuruya istinaden yapılan görevlendirme sonucu görevlendirilen avukatların yedi ayrı Başvurucu ile yapılan görüşmelerdeki gözlem ve tespitlerine dayalı Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi’nin görüş, tespit ve değerlendirmelerini içeren bir başka rapor⁹ da çıplak arama dahil işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ve/veya eylemleri hakkında somut bilgileri içermektedir.

- 22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara ilişkin saha çalışması yürüten avukatlar tarafından toplanan veriler, çocuk-

ları temsil eden avukatların gözlemleri, çocukların bireysel anlatımları, kolluk görevlilerine ait resmi kayıtlar, varsa doktor raporları ve fotoğraf gibi görsel materyaller birlikte değerlendirilmesine dayalı olarak hazırlanan “İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi 22-28 Mart Tarihli Toplumsal Olaylarda Çocuk Hak İhlalleri Gözlem Raporu”¹⁰ özel olarak çocuklara yönelik işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ve/veya eylemleri hakkında önemli bilgiler içermektedir. Söz konusu raporda 22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde kesin olmayan veriler uyarınca İstanbul Barosu tarafından gözaltına alındığı tespit edilen 26 çocuğun “gözaltı sürecinde çocukların yalnızca fiziksel değil, psikolojik olarak da kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin güçlü bulgulara” yer verilmiştir.

- Ters kelepçe uygulamasının sıradanlaştırılarak “rutin uygulamaya dönüştürülmesi” hakkında:

İşkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldıkları için TİHV tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine başvuranların tıbbi değerlendirmeleri, ters kelepçenin bir işkence yöntemi olduğunu ve giderek artan bir sıklıkla (2016 yılı öncesinde, aynı yıl içinde işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalanlardan ters kelepçe uygulandığını belirten TİHV’e başvuru oranı %19.9 iken 2024 yılında bu oran % 44.8’e yükselmiştir) adeta rutin bir uygulamaya dönüşmeye başladığını çeşitli raporlarımızda yinelemiş idik.

19 Mart sonrası süreçte ters kelepçe uygulamasının sıradanlaştırılarak ne denli “rutin bir uygulama”ya dönüştüğü, çok sayıda raporda da yer verildiği gibi, tüm toplumun tanıklığında gözlenmiştir. Bir örnek olarak, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından 22 Nisan 2025 tarihinde açıklanan “İstanbul Gözaltı ve Hapishane Süreçlerinde Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Raporu”¹¹’nda yer verildiği gibi, *“Görüşülen kadınların neredeyse tamamı, ters kelepçe işkencesine maruz kaldığını aktarmıştır. Gözaltı sürecininin 36 saati aştığı bu süreçte kadınların birçoğu 8-9 saat süreyle ters kelepçeyle bekletildikleri ve bunun kolluk tarafından “rutin uygulama” olarak tariflendiğini bildirmişlerdir.”*

Bu vesile ile, ters kelepçe uygulamalarında kollar geriye/yukarıya çekilip omuz eklemi iç rotasyon po-

8 <https://static.bianet.org/2025/04/gozalti-ve-hapishane-sureclerinde-toplumsal-cinsiyet-temelli-siddet-raporu.pdf>

9 <https://www.ankarabarusu.org.tr/duyuru/10427ff2-1534-11f0-98ed-000c29c9dfce>

10 <https://static.bianet.org/2025/04/istanbul-barosu-cocuk-haklari-merkezi-cocuk-hak-ihlalleri-gozlem-raporu.pdf>

11 <https://static.bianet.org/2025/04/gozalti-ve-hapishane-sureclerinde-toplumsal-cinsiyet-temelli-siddet-raporu.pdf>

zasyonunda uzun süre kaldığında omuz eklemi ve kollarda damar, sinir ve tendonlarda sıkışma sonucu hasarlanmalar meydana gelebilmekte, kelepçenin teması ve basısı altında sürtünmeye bağlı deri/yumuşak doku ve sinir hasarları olabileceğini, bu nedenle de 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri'nin 23. paragrafında yer verilen *"Ters kelepçe gibi gereksiz acı ve ıstıraba neden olan kısıtlama tekniklerinin kullanımı yasaklanmalı"* tavsiyesinde de vurgulandığı gibi, gözaltına alınan kişilerin maruz kaldıkları ters kelepçe uygulaması esas olarak pozisyonel işkence yöntemi olup, mutlak olan işkence ve diğer kötü muamele yasağının ihlali olduğunu bir kez daha hatırlatmak isteriz.

- c) 19 Mart sonrası süreçte işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kaldıkları gerekçesi ile TİHV tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine olan başvurular:

Bu süreçte TİHV tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine, 30 Nisan 2025 tarihi itibari ile, toplam 35 başvuru (Ankara 7, İstanbul 14 ve İzmir'de 14) olmuştur. Bu başvuruların 21'i toplantı ve gösteriler sırasında, 14'ü ise gözaltına alınırken ve/veya gözaltı mekânlarında kaba dayak dahil fiziksel müdahale, çıplak/soyarak arama dayatması, çıplak/soyarak aramaya karşı koydukları için kaba dayak dahil fiziksel müdahale, cinsel içerikli küfür, hakaret-aşağılama, işkenceye görsel/işitsel tanıklık, sıkı kelepçe uygulaması, ters kelepçe, kimyasal ajanlar ve kimyasal ajanlar içeren plastik kapsülleri taşıyan silahlara maruz kalma gibi işkence ve diğer kötü muamele yöntemlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

- ii. İşkence yasağının yaşama geçirilmesinde koruma tedbirlerinin kontrolü için geliştirilmiş Temel Hukuk ve Usul Güvencelerindeki sorunlar hakkında

- a) Gecikmeksizin bir hâkim karşısına çıkarılma hakkı sorunu:

İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi tarafından, İstanbul'da 19-29 Mart 2025 tarihleri arasında gözaltına alınan en az 593 kişi ile ilgili, gözaltına alınanların, mağdurların, avukatların ve gözlemcilerin görüşme, gözlemci ve olay tutanakları, raporları, sosyal medya paylaşımları, video görüntüleri, fotoğ-

raflar ve soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki ilgili emniyet, savcılık ve mahkeme tutanaklarına dayalı olarak doğrultusunda hazırlanan "19-29 Mart 2025 Tarihlerinde İstanbul'da Yaşanan Toplumsal Olaylara ve Yargı Süreçlerine İlişkin Ön Raporu"¹² dahil pek çok belge ve tanıklıklar sadece İstanbul değil pek çok farklı kentlerde gözaltı sürelerinin keyfi bir şekilde dört güne kadar uzatıldığını ortaya koymaktadır.

Keyfiliğin ötesinde, 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan BM İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri'nin 13.a) paragrafında yer verilen *"taraf devlet, yakalama ve gözaltının hukuka uygunluğunun bir hâkim tarafından değerlendirilmesi için istisnası olmayan 48 saatlik bir azami süre sınırı belirlemek üzere mevzuatta değişiklik yapmayı düşünmelidir;"* tavsiyesinin gereğinin derhal yerine getirilmesi önem arz etmektedir.

- b) Avukata erişme ve onunla gizlilik içinde iletişim kurma hakkı ile ilgili sorunlar:

İstanbul Barosu Avukat Hakları Merkezi tarafından avukatlarla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler, meslektaşlar tarafından düzenlenen yazılı tutanaklar, gözlem raporları, fotoğraf ve video kayıtları, olay yerindeki doğrudan tanıklıklar ve gözlemci avukatların sahadaki tespitlerine dayalı olarak hazırlanan *"avukatların gözaltı merkezlerine alınmaması, müvekkilleriyle görüşmelerinin engellenmesi, dosya bilgilerine ulaşamaması ve ifade işlemlerine katılmalarının keyfi gerekçelerle sınırlandırılması...yalnızca münferit hatalar değil, yapısal bir yönelimi ve planlı bir dışlayıcı stratejiyi işaret ettiği"* tespitini içeren "19-29 Mart 2025 Tarihli Toplumsal Olaylarda Avukat Hakkı İhlalleri Gözlem Ön Raporu"¹³ dahil pek çok gözlem ve tanıklıklar avukata erişim hakkının yaygın olarak ihlal edildiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, gözaltında tutulan kişilerin, yakınlarına ve müdafilerine haber verilmeden kolluk birimlerine sevk edildiğine ilişkin de pek çok gözlem ve tanıklıklar söz konusudur.

- c) Alıkonulan kişilerin hekime erişim hakkı ve tıbbi değerlendirme süreçlerinde yaşanan sorunlar:

12 <https://static.bianet.org/2025/04/19-29-mart-2025-tarihlerinde-istanbul-da-yasanan-toplumsal-olaylara-ve-yargi-sureclerine-iliskin-on-rapor.pdf>

13 <https://static.bianet.org/2025/04/istanbul-barosu-avukat-hakki-ihlalleri-gozlem-on-raporu.pdf>

- 24 Mart 2025 tarihli TTB açıklamasında¹⁴ da yer aldığı gibi çeşitli hastane kadrosunda görev yapmakta olan pek çok hekim, gözaltına alınan kişilerin sağlık muayenelerini yapmak üzere resmi yazı ya da sözlü bildirimlerle İl Emniyet Müdürlüğünde veya gözaltına alınanların tutulduğu diğer yerlerde, İstanbul Protokolü ilkelerine ve mevcut mevzuata¹⁵ bütünüyle aykırı bir şekilde, görevlendirilmiştir.
- Gözaltındaki kişilerin sağlık kontrolleri sırasında, İstanbul Protokolü ilkelerine, BM İşkenceye Karşı Komitesi ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (AİÖK) tavsiyelerine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) içtihatlarına bütünüyle aykırı bir şekilde, sıklıkla polislerin hazır bulunduğu bilgisi pek çok kaynakta yer almaktadır.
- Gözaltına alınanlar; alınma işlemi sonrası, periyodik olarak, gözaltında birim değiştirmelerde, gözaltından çıkışta sağlık muayeneleri, olumlu kimi örnekleri göz ardı etmemek kaydı ile, bu konuda temel belge olan İstanbul Protokolü ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmediğine ilişkin çok sayıda bulgu söz konusudur.

Dahası, adli tabiplik hizmetlerinin yürütülmesinde uyulacak esasları düzenleyen 22 Eylül 2005 tarihli Sağlık Bakanlığı Genelgesi'nde yer alan ve eksiksiz olarak doldurulması istenen üç sayfalık Genel Adli Muayene Raporu formuna bile hürmet edilmemektedir. Eksiksiz olarak doldurulması gerekliliği açık olarak belirtilen üç sayfalık Genel Adli Muayene Raporu formu yerine sadece bir sayfa olan "Genel Adli Muayene Raporu" adı altında bir formda usulüne uygun olmayan bir şekilde sadece "darp ve cebir izine rastlanmadı" sözcüklerinin yazılı olduğu belgelere sıklıkla rastlanmaktadır.
- iii. İşkence ve diğer kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalar ve Kamu yetkili sıfatı taşıyan kişi ve kurumların söylemleri ve tutumları hakkında
  - a) İşkence ve diğer kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalar hakkında:
    - 19 Mart sonrası süreçte herkesin tanıklığında ve pek çok kurumun raporlarında ve maruz kalanların anlatımlarında yer alan işkence ve diğer kötü muamele kapsamında çok sayıda savunulabilir/inandırıcı

iddiaların ve kimi aleni eylemlerin varlığında, çalışma raporunun yazıldığı dönem itibari ile, işkence ve diğer muamele kapsamında başlatılmış herhangi bir resen soruşturma bilinmemektedir.

- TTB ve Ankara Barosu başta olmak üzere kimi kurumlar yanı sıra doğrudan işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kaldığı ifade eden insanlar tarafından bu konudaki yapılmış suç duyurularının akibeti de, çalışma raporunun yazıldığı dönem itibari ile, bilinmemektedir.

Özel olarak bu süreçte, "isimlerinin kayda geçirileceği", "gözaltına alınıp tutuklanacakları", "üniversite ve diğer eğitim kurumları ya da yurtlar ile ilişkilerinin kesilebileceği" korkusuyla suç duyurusunda bulunmayı tercih etmeyen çok sayıda örneğe de çeşitli kurumun çalışmalarında tanık olunmaktadır.
- 19 Mart sonrası süreçte işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ve/veya eylemleri ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kimi milletvekillerinin ilgili Bakanlara yönelttikleri çeşitli soru önergelerine, çalışma raporunun yazıldığı dönem itibari ile, herhangi bir yanıt verildiği bilgisi edinilememiştir.
- Bu vesile ile, en son olarak 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan BM İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri'nin 21. paragrafında yer alan ve üye devlet olarak yerine getirme yükümlülüğü olan alttaki işkence ve diğer kötü muameleyle yönelik soruşturma süreçleri ile ilgili tavsiyeler doğrultusundaki uygulamaların gerekliliğini bir kez daha hatırlatmak isteriz:

"21. Taraf devlet;

- a) Kolluk görevlileri ... tarafından uygulandığı iddia edilen tüm işkence ve kötü muamele iddiaları hakkında hızlı, tarafsız, kapsamlı, etkin ve bağımsız soruşturmalar yürütmeli; işkence veya kötü muamele fiilinin işlendiğine inanmak için makul gerekçeler olduğunda, iddia edilen fail veya faillerle hiyerarşik bağı olmayan yetkililerin re'sen soruşturma başlatmasını güvence altına almalı ve masumiyet karinesi ilkesi de gözetilerek bu tür fiilleri işlediğinden şüphelenilen kişilerin soruşturma süresince derhal görevlerinden uzaklaştırılmalarını sağlamalıdır;

¹⁴ https://www.ttb.org.tr/haber_goster.php?Guid=6577d24c-0891-11f0-881b-bb00ce0bc9d1

¹⁵ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 5. Fıkrası: "Tıbbi muayene, kontrol ve tedavi, adli tıp kurumu veya resmi sağlık kuruluşlarınca yapılır."

- b) *İşkence veya kötü muamele faili olduğundan şüphelenilen herkesi kovuşturmalı ve suçlu bulunmaları hâlinde bu kişilerin, işledikleri suçun ağırlığıyla orantılı cezalar almalarını ve işkenceye maruz bırakılan kişi ve/veya aile üyelerinin, zamanında ve uygun giderim ve tazminat elde etmelerini sağlamalıdır. Bu bağlamda, taraf devlet, olağanüstü hal dönemi mevzuatının ve kovuşturmayı engelleyen idari izinlerin cezasızlığa yol açmamasını güvence altına almalıdır.*
- b) Kamu yetkili sıfatı taşıyan kişi ve kurumların söylemleri ve tutumları hakkında:
- 19 Mart sonrası süreçte işkence ve diğer kötü muamele kapsamında çok sayıda savunulabilir/inandırıcı iddiaların ve kimi aleni eylemlerin varlığında, tüm işkence ve kötü muamele iddiaları hakkında başlatılmış hızlı, tarafsız, kapsamlı, etkin ve bağımsız soruşturmaların başlatıldığı konusunda, çalışma raporunun yazıldığı dönem itibarı ile, herhangi bir bilgi olmamasına karşın, haklarında iddiada bulunulan kolluk görevlilerin amiri pozisyonunda olan İçişleri Bakanı ve soruşturmaları başlatmakla yükümlü savcıların işlemlerini yapmakla görevli Hâkimler ve Savcılar Kurulu başkanı olan Adalet Bakanı tarafından çeşitli tarihlerde “İşkence ve kötü muamele yapıldığına yönelik iddiaların gerçek dışı olduğunu.... bu mesnetsiz iddiaları dile getirenler ve bu iftiraları yayanlar hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunulduğunu” ifade eden açıklamalarda bulunulması; benzer açıklamaların yazılı olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM) (24.03.2025; 07.04.2025) yanı sıra Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) (26.03.2025; 03.04.2025; 04.04.2025; 11.04.2025) tarafından da, kendilerini yineleyen bir şekilde defalarca yapılması; dahası 11.04.2025 tarihli EGM yazılı açıklamasında yer verildiği gibi “Bu asılsız iddiaları dile getiren provokatörler ve iftiraları yayanlar hakkında Türk Ceza Kanunu’nun; “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma”, “Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama” ve “İftira” başlıklı maddeleri kapsamında suç duyurusunda bulunulduğu”nun ifade edilmesi; çıplak arama ve kötü muamele iddialarının yer aldığı haberlerin mahkeme kararıyla ‘millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması’ gerekçesiyle erişim engelinin getirilmesi siyasi iktidarın ve ilgili kamu birimlerinin zihniyetini ve ülkedeki işkence gerçeğinin boyutunu göstermesi açısından son derece önemlidir.
  - Zira sadece “İşkence iddiaları “yetkililerce” kesin bir dille reddedildi” ve dahası “bu iddiaları dile getirenler hakkında suç duyurusunda bulunuldu” şeklindeki yaklaşımların bizatihi kendisi özünde bir yandan bir ülkedeki işkence varlığının en önemli göstergelerinden birisini oluşturduğu gibi, öte yandan da bir ülkedeki sürmekte olan işkence gerçeğinin en önemli sebeplerinden birisini de oluşturmaktadır. Çünkü bir işkence iddiası söz konusu ise ilgili tüm kamu görevlilerinden beklenen açıklama işkence mutlak yasağının bir ifadesi olarak içtenlikli bir siyasi iradenin varlığında “Söz konusu işkence ve diğer kötü muamele iddiası ile ilgili olarak İstanbul Protokolü ışığında derhal, tarafsız ve etkili bir şekilde soruşturmanın başlatıldığı” bilgisinin paylaşımı olmak durumundadır. Usulüne uygun böyle bir soruşturma süreci olmaksızın “kesin dille reddedilme” ve “iddiaları dile getirenler hakkında suç duyurusunda bulunma” yaklaşımı ve bu yaklaşım karşı herhangi bir kamu görevlisi ya da kamu birimin itirazda bulunmuyor olması özünde işkence mutlak yasağına hürmet etmeyen bir zihniyeti yanı sıra hukuk, yargı ve idari sistemlerinde işkenceyi önleyecek ve hesap verebilirliği ve giderimi güvence altına alacak normatif bir çerçeve ve kurumsal koruma önlemlerinin olmadığı özel bir göstergesidir. Böyle bir ortamın yokluğu aynı zamanda Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi’nin (CPT) tanımını çerçevesinde işkence uygulamasının sistematik yapısını da göstermektedir.
  - “İşkence iddiaları “yetkililerce” kesin bir dille reddedildi” ve dahası “bu iddiaları dile getirenler hakkında suç duyurusunda bulunuldu” şeklindeki yaklaşımlar aynı zamanda bir ülkedeki sürmekte olan işkence gerçeğinin en önemli sebeplerinden birisini oluşturmaktadır. Zira, siyasi iktidar temsilcilerinin ya da her düzeyden kamu görevlilerinin bu tür söylem ve davranışları özünde kolluk görevlileri tarafından uygulanan şiddeti koruyan hatta teşvik eden ve işkenceyi meşrulaştıran bir sonuca yol açmaktadır. Ki, bu yaklaşımlar cezasızlık politikasının bir ifadesi anlamına da gelmektedir. Sürekli olarak yinelediğimiz gibi cezasızlık politikası ise işkence ile mücadelede en önemli engeldir.
- c) Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) sıfatı da taşıyan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) hakkında:
- BM İşkenceye Karşı Sözleşmeye ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) gereği kurulması gereken ve işkencenin önlenmesinde etkili ve önemli bir araç olan UÖM’nin temel işlevi alıkonulma yerlerine ziyaretler

gerçekleştirmektedir. UÖM'lerin ayrıca Devlet yetkililerine işkencenin önlenmesi kapsamında tavsiyelerde bulunmayı ve tavsiyelerini takip etmeyi içeren bir danışma işlevi vardır.

OPCAT'te belirtilen ilkelerden ve BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi'nin (SPT) Kılavuz İlkeleri'nden uzak olan TİHEK, UÖM'nin işlevlerini de yerine getirmek üzere yetkilendirilmiş idi.

- 19 Mart sonrası süreçte herkesin tanıklığında ve pek çok kurumun raporlarında ve maruz kalanların anlatımlarında yer alan işkence ve diğer kötü muamele kapsamında çok sayıda savunulabilir/inandırıcı iddiaların ve kimi aleni eylemlerin varlığında, çalışma raporunun yazıldığı dönem itibari ile, işkencenin önlenmesinde etkili ve önemli bir araç olan UÖM işlevi üstlendiği ifade edilen TİHEK'in, herhangi bir ziyaret gerçekleştirilmemesi ve herhangi bir rapor ya da, 25 Mart 2025 tarihli İstanbul Saraçhane'de gerçekleştirilen gösterilerde Cumhurbaşkanı, ailesine ve annesine yönelik sarf edilen hakaretleri kınanan bir açıklama¹⁶ dışında, herhangi bir açıklama yayımlanmaması son derece dikkat çekicidir.

Hele de Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT) tarafından, "özellikle 19 Mart 2025'ten bu yana düzenlenen halk gösterileri bağlamında, polis tarafından özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilere uygulanan muameleyi ve sağlanan güvenceleri incelemek temel amacı" ile 7-11 Nisan 2025 tarihleri arasında Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirildiği¹⁷ göz önüne alındığında, işkencenin önlenmesi açısından önemli bir organ olan UÖM sıfatı taşıyan TİHEK'in 19 Mart sonrası gibi bir süreçte hiçbir etkinliğinin olmaması TİHEK'in fiilen UÖM işlevinin olmadığını bir tür ilan anlamına gelmiştir.

2.1.2. Hapishanelerde işkence ve diğer kötü muamele

Daha önceki raporlarımızda da yer verdiğimiz gibi Türkiye'de hapishaneler, her dönem işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının yoğun olarak yaşandığı mekânlar olmuştur. Özellikle de 2015 Temmuz'unda Türkiye'nin yeniden çatışma ortamına girmesiyle başlayan, daha sonra askeri darbe girişiminin ardından OHAL ilan edilmesiyle devam ederek günümüze varan süreçte hapishanelerde tutuklu ve hükümlülere yönelik işkence

ve diğer kötü muamele uygulamalarında olağanüstü düzeyde artışlar yaşanmaktadır.

Altta yer verilen tespit ve veriler, hapsetmenin siyasal iktidar açısından asli bir yönetme tekniği hâline getirildiğini ve derhal çözüm yollarının bulunmasının gerekli olduğu açıkça göstermektedir. Yanı sıra hapishanelere yönelik sivil kurumlar dahil etkin izleme mekanizmalarının zaten söz konusu olmadığı bir ortamda hapishanelerdeki insan hakları ihlallerinin "sıradanlaştırma" çabaları ve iyice görünmez hâle getirilmeye çalışılması son dönemin karakteristik bir başka özelliğine dönüşmüştür.

i. Hapishanelerdeki aşırı kalabalıklaşma sorunu:

Özellikle 2005 yılından itibaren her yıl daha derin bir sorun hâline geldiği gözlemlenen hapishanelerdeki aşırı kalabalıklaşma, hapishanelerin konumları ve mimarileri dahil olmak üzere fiziksel koşulları ile birlikte düşünüldüğünde pek çok hak ihlalinin nesnel zeminini oluşturmaktadır.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü verilerine göre 7 Nisan 2025 tarihi itibari ile toplam kapasitesi 299.881 olan 395 ceza infaz kurumunda toplam 403.060 tutuklu ve hükümlüye yükselmiştir.

Bunlardan 56.618'i tutuklu, 346.442'si hükümlü veya hükmen tutukludur. Uzunca bir zamandır hükmen tutuklu dediğimiz, yani cezası onanmamış kişilerin sayısı ayrıca verilmemektedir. Hapishanelerde 17.712 kadın 4.011 çocuk tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır.

Bu verilere göre hapishanelerde 7 Nisan 2025 tarihi itibari ile kapasitenin %34,4 fazlası mahpus (103.179 kapasite fazlası mahpus) olması yanı sıra altta yer verilen bilgiler Türkiye'deki hapishaneler gerçeğinin ulaştığı vahim boyutu ortaya koymaktadır.

Son yıllarda ise hapishanelerin Türkiye tarihinde örneği olmayan bir şekilde büyük bir hızla kalabalıklaşması, aynı zamanda ülkemizde yaşanan gelişmelerin de bir açıdan özeti niteliğindedir.

En son olarak 2023 yılındaki Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanundaki (İnfaz Kanunu) değişikliklere dayalı olarak yaklaşık 110.000 mahpusun salınmasından sonra 01.09.2023 tarihinde 251.101 sayısına düşen mahpus sayısı 07.04.2025 tarihinde 403.060'e

¹⁶ <https://www.tih.gov.tr/istanbul-saracanedede-gerceklestirilen-gosteriler-hakkinda-basin-aciklamasi>

¹⁷ <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-carries-out-a-visit-to-t%C3%BCrkiye>

yükselmiştir. SADECE 19 ay sonra hapisanelerdeki mahpus sayısının 151.959 (%60) artmış olması Türkiye yakın tarihinin sayı ve oran olarak en yüksek artışı anlamına gelmektedir.

Yaklaşık 110.000 mahpusun salınmasına yol açan 2023 yılındaki infaz düzenlemesinden önce, bilindiği gibi, 2020 yılında da başka bir infaz düzenlemesi yapılmış idi. “COVID-19 iznine göndermeyi” de içeren bu düzenleme sonucu 3 Şubat 2022 tarihi itibarıyla 95.213 tutuklu/hükümlü tahliye edilmiştir.

Hapishanelerin giderek büyük bir hızla kalabalıklaştığı gerçeği gözönüne alındığında yaklaşık 200.000 üstünde mahpusun salınması ile sonuçlanan son yıllarda gerçekleştirilen bu iki düzenleme, bütüncül bir yaklaşımı içermediği için, giderek daha da kronik hâle gelmekte olan hapishanelerdeki aşırı kalabalık sorununa ancak kısmen “geçici” çözümler sunmuştur.

Öte yandan her iki düzenlemeden ifade özgürlüklerini kullandıkları için hapishanelerde bulunan gazeteciler, akademisyenler, avukatlar, insan hakları savunucuları ve genel olarak siyasi mahpusların eşitlik ilkesine ve ayrımcılık yasağına aykırı bir şekilde yararlandırılmaması “ayrımcılığın daha da derinleşmesine” sebep olmuştur.

Pek çok olumsuz unsur içeren son yıllardaki infaz düzenlemelerinde yaşanmışlıkların aynı zamanda, raporun yazıldığı dönemde içeriği bilinmemekle birlikte, yeniden gündeme gelen yeni infaz düzenlemesi sürecinde gözönünde tutulması son derece önemli olacaktır.

1 Kasım 2024 tarihinde güncellenen 2023 Avrupa Konseyi Hapishane Nüfuslarına ilişkin Yıllık Ceza İstatistikleri verilerine göre Türkiye Avrupa Konseyi bünyesindeki ülkelerdeki hapishanelerdeki mahpus sayısının ve oranının en yüksek olduğu ülkedir. Türkiye’de 100 bin kişiden 403’ü hapishanelerde bulunuyor. Bu oran Avrupa Konseyi ülkelerinde ise ortalama 113’tür.¹⁸

Dahası bu aşırı artış rakamları Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından 20 Mayıs 2024 tarihinde son veri olarak yayınlanan 2023 yılına ait Ceza İnfaz Kurumu İstatistiklerinde yer verildiği gibi hapishanelere her yıl giriş ve çıkış kaydı yapılan kişi sayıları ile birlikte düşünüldüğünde durumun vahameti daha da ortaya çıkmaktadır. 2023 yılı içinde ceza infaz kurumlarına 294.991 kişinin hükümlü statüsünde giriş kaydı yapılırken aynı dönemde 356.936 kişinin hükümlü statüsünde çıkış kaydı yapılmıştır.

Ayrıca 29 Nisan 2025 tarihi itibarı ile Adalet Bakanlığı verilerine göre Türkiye genelinde denetimli serbestlik kapsamında 244.548 kişi bulunmaktadır. Sadece bu sayıyı bile hapishanelerde bulunan tutuklu ve hükümlülerin sayısı ile topladığımızda özgürlüklerinden mahrum bırakılmış yurttaş sayısı yaklaşık 647.608 kişiye ulaşmaktadır. Bu da diğer dolaylı gözetim/denetim araçlarını bir yana bıraktığımızda yaklaşık her yüz otuz iki yurttaştan birinin doğrudan/çıplak gözetim altında olduğu anlamına gelmektedir.

ii. “Kuyu Tipi” olarak adlandırılan Yeni Tip hapishaneler hakkında:

2020 ve 2023 yıllarında infaz kanunundaki değişikliklere dayalı olarak “siyasi mahpuslar ve sadece eleştirel veya muhalif görüşlerini ifade ettiği için alıkonulanlar” dışında son dört yılda yaklaşık 200 bin mahpusun hapishanelerden salınmasına karşın, hapishanelerdeki tutuklu ve hükümlü sayısının yine bu son dört yılda 136.229 artmış olduğu gerçeği karşısında hapishanelerdeki bu aşırı kalabalıklaşmaya bir çözüm yoluymuşçasına siyasi iktidar tarafından yeni hapishaneler açılmaktadır.

Adalet Bakanlığı verilerine göre sadece bu son dört yılda, 2021 yılında 32 adet, 2022 yılında 22 adet, 2023 yılında 16 adet, 2024 yılında ise 8 adet olmak üzere, toplam 78 çeşitli tiplerde ceza infaz kurumu açılması ve yine Adalet Bakanlığı’nın 2025 yılı performans programına göre 2025 yılında 11 ceza infaz kurumunun daha açılmasının hedeflenmesi hapishanelerdeki aşırı kalabalıklık sorununun önümüzdeki dönem daha da derinleşeceği riskini ortaya koymaktadır.

Dahası, yeni açılan hapishaneler mevcut hak ihlallerini daha da ağırlaştırmakta ve yeni ihlallere sebep olmaktadır. Zira, 2021 yılından itibaren açılan toplam 78 ceza infaz kurumu içinde toplam kapasitesi bilindiği kadar ile 29.333 olan toplam 42 adeti “S Tipi Ceza İnfaz Kurumu”, “Y Tipi Ceza İnfaz Kurumu” ve “Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu” adı altında “Kuyu Tipi” olarak adlandırılan Yeni Tip hapishanelerdir. Bu hapishanelerin en belirleyici özelliği ise mimari yapılarının ve rejiminin yanı sıra mahpusların büyük kısmının tek kişilik hücrelerde, çok az kısmının da üç kişilik odalarda tutulması ve böylece tecrit/izolasyon koşullarını daha da ağırlaştırmasıdır. Bilindiği kadarıyla bu hapishanelerdeki mahpuslar günün en az 22,5 saatini hücrede geçirmekte ve neredeyse “tek başına hücreye kapatılma/solitary confinement” ulaşan uygulamalar olağanlaştırılmaktadır. Kanundaki açık hükümlere rağmen yeni yapılan yüksek

¹⁸ https://wp.unil.ch/space/files/2025/04/space_i_2023_report.pdf

güvenlikli hapisanelerde herhangi bir ayırım yapılmadan bütün mahpuslar tek kişilik ve havalandırmasız hücrelerde tutulmaktadır. Dolayısıyla yeni yapılan yüksek güvenlikli hapisanelerdeki bizatihi kendisi ve uygulamaları ilgili uluslararası hapisane kurallarına bütünüyle aykırıdır.

Bu konuda, 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan BM İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri'nin bu tür hapisaneler ile ilgili olarak, 14 (b) paragrafındaki "*S tipi, Y tipi ve diğer yüksek güvenlikli hapisanelerdeki bazı mahpusların, fiili olarak tek başına hücreye kapatılma teşkil edecek şekilde günde 22 saatten fazla bir süre boyunca yeterli havalandırmanın olmadığı tek kişilik hücrelerde tutulmasından*" kaynaklı endişesine dayalı olarak 15 (b) paragrafında çok açık olarak yer verilen "*Taraf devlet... Özgürlüğünden mahrum bırakılan tüm kişilerin hücrelerinin dışında yeterli zaman geçirmelerini ve düzenli olarak anlamlı sosyal etkileşimlerde bulunma imkânına sahip olmalarını sağlamalıdır.*" tavsiyesinin gereğinin yerine getirilmesi gerekmektedir.

iii. Hapsetmeye alternatif uygulamalar hakkında:

Hapsetmeye alternatifler farklı kanunlarla düzenlenmekle birlikte, son dönemde özellikle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 109 maddesinde, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde verilebileceği düzenlenmiş olan yurt dışına çıkamamak; hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak; "ev hapsi" olarak nitelenen konutunu terk etmemek; belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek gibi adli kontrol altına alma kararları sıradanlaştırılarak "rutin uygulamaya" dönüşmüş durumdadır. Günümüzdeki uygulama biçimlerine bakınca, adli kontrol altına alma kararlarının hapsetmeye alternatif bir uygulamadan ziyade daha çok peşin bir cezalandırma amacını taşıdığını ortaya koymaktadır.

iv. Hapisanelerdeki işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları hakkında:

Türkiye'deki hapisaneler, her dönem işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının yoğun olarak yaşandığı mekânlar olmuştur. Ancak son yıllarda hapisanelerde tutuklu ve hükümlülere yönelik işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarında olağanüstü düzeyde artışlar yaşanmaktadır.

Mahpusların, Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları'nın (Nelson Mandela Kuralları) 59. maddesine aykırı olarak yaşadıkları yerlerin çok uzağındaki hapisanelere gönderilmeleri daha ilk aşamada işkence ve diğer kötü muamele ola-

rak değerlendirilebilecek hak ihlaline yol açmaktadır. Bu duruma ek olarak, hapisanelere girişten itibaren çeşitli nedenlerle (işkence yöntemine dönüşen "soyarak arama/çıplak arama", kelepçeli muayene, ayakta tekmil vererek sayım gibi) uygulanan kaba dayak, her türden keyfi muamele ve keyfi disiplin cezaları, hücre cezaları, sürgün ve sevkler yakın tarihte görülmedik boyutlara ulaşmıştır.

Her zaman ifade ettiğimiz gibi, işkenceye maruz kalan kişilerin rehabilitasyon haklarına ulaşabilmek amacıyla TİHV Tedavi Merkezlerine başvuruların sayıları ile ülke genelindeki işkenceye maruz kalan toplam insan sayısı arasında doğrusal mutlak bir ilişki kurulması uygun değildir. Bununla birlikte 2024 yılı içinde TİHV tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine başvuruların, hapisanelerde maruz bırakıldıkları işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının başında temel (% 95,2) ve sosyal hakların (% 87,4) kısıtlanması ile hakaret (% 78,4), yaşam alanına yönelik müdahaleler (%70,6), kaba dayak başta olmak üzere fiziksel müdahaleler (% 60,6) ve cinsel işkencelerin (% 60,6) çok yüksek oranlarda yer alıyor olması hapisaneler gerçeği konusunda önemli bir göstergedir.

v. Hapisanelerdeki sağlık hakkı ihlalleri hakkında:

Mahpusların sağlık haklarının ihlali uzun süredir devam eden bir sorundur. Mahpusların hapisane revirini ziyaret etmeleri hakkı dahil olmak üzere sağlık hizmetine erişimleri kısıtlanmakta, Adli Tıp Kurumu'na, adliyeye ve hastaneye götürülürken mahpuslara kelepçe takılmakta, mahpuslar sağlık kurumlarına "hücre tipi ring araçları" ile sevk edilmekte ve sevkler ile tedavi sırasında kötü muamele, aşağılayıcı/onur kırıcı uygulamalara maruz bırakılmakta ve sağlık hizmetlerine erişebildikleri zamanlarda da "Üçlü Protokol" gerekçe gösterilerek mahremiyetlerine saygı duyulmamaktadır.

Dahası sağlık hizmetlerine erişebilen mahpusların sağlık sorunları zamanında ve etkili bir şekilde çözümlenmektedir. Temel hakların kısıtlanması ile sağlık hizmetlerine erişime yönelik engellemeler, tanı ve tedavide yaşanan gecikmeler ve sağlık hizmetlerinin yeterli derecede olmaması mahpuslarda kronik hastalıkların ortaya çıkmasına ve ağırlaşmasına neden olmakta, hapiste tutulma süresi uzadıkça bu hastalıkların görülme sıklığı da artmaktadır. 20 yıl ve daha uzun süre hapisanede tutulduktan sonra TİHV'e başvuran kişilerde tanı ve tedavi gereksinimlerinin daha yüksek ve tedavi süreçlerinin daha uzun süreli olduğu kaydedilmiştir.

Hapisane koşullarında tedavisi olanaksız olan, başkasının desteği olmaksızın yaşamını sürdüremeyen hasta

mahpusların yeterli ve etkin bir sağlık hizmetine ulaşamaması, sağlık hakkı ihlalinin yanında yaşam hakkı ihlallerine de yol açmaktadır. Hastalıkların belirlenmesinde hiçbir üniversite veya eğitim araştırma hastanesinin raporları kabul edilmeyip bağımsız olmayan ve tıbbi açıdan değerlendirmeleri tartışmalı olan Adli Tıp Kurumu tek yetkili mercii olarak kabul edilmekte ve dolayısıyla mahpusların bağımsız ve nitelikli tıbbi değerlendirme raporu alma hakkı engellenmektedir.

Öte yandan hastalıklarına ilişkin “kesin hayati tehlike teşkil ettiği” yönünde raporlar olsa dahi hasta mahpuslara verilen hapis cezalarının infazı, 5275 sayılı kanuna 28 Haziran 2014 tarihinde yapılan eklemede yer alan “toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen” ibaresine dayanılarak keyfi bir şekilde ertelenmemektedir. Öyle ki, 28 Nisan 2025 tarihi itibarıyla, İHD tarafından tespit edebildiği kadarıyla Türkiye’deki hapisanelerde, 230’u tek başına yaşamını devam ettiremeyen ve 105’inin de desteğe ihtiyacı bulunan toplam 335’i ağır olarak tarif edebilecek en az 1412 hasta mahpus bulunmaktadır.

vi. Hapishanelerdeki yaşam hakkı ihlalleri hakkında:

Hapishanelerde yaşam hakkı ihlalleri devam etmektedir. TİHV Dokümantasyon Merkezi’nin tespit edebildiği kadarıyla 2024 yılında en az 29 mahpus hastalık, intihar, şiddet, ihmal gibi çeşitli gerekçelerle yaşamını yitirmiştir.

Hapishanelerde yaşanan ölümlerle ilgili, mahpusların ailelerinin, avukatlarının ve hak savunucularının da bir parçası olduğu etkin soruşturmalar yürütülmemekte ve dolayısıyla yaşam hakkının korunmasına dair usuli yükümlülükler de yerine getirilmemektedir. Etkin bir soruşturma yapılmadığı için mahpus gerçekten intihar etmiş olsa bile biyo-psiko-sosyal iyilik hâlinin düzenli olarak izlenip izlenmediği, intihar riskinin varlığı, alınan önlemler, intihar nedenleri, öncesindeki ruhsal durumu ya da işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalıp kalmadığı aydınlatılmamakta ve ölümle ilgili yeterli bilgi alınamamaktadır.

vii. Hapishanelerdeki tecrit/izolasyon uygulamaları hakkında:

2000 yılından bu yana uygulanan ve mahpusların fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin ciddi şekilde zarar görmesine neden olan tek kişi ya da küçük grup izolasyon/tecrit uygulamaları, rutin bir uygulamaya dönüştürülen ve gittikçe kronik hâle gelen sistematik bir sorundur. Dahası, bu uygulamalar, yeni tip hapishanelerde temel alınan bir rejim olarak hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi’nin (CPT) 1990’lı yıllardan beri vurguladığı ve “mahkumların, günün en az sekiz saatini veya daha fazlasını hücreleri dışında belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri”ni öngören ilkesine rağmen Adalet Bakanlığı’nın 22 Ocak 2007 tarihli genelgesi, tutuklu ve hükümlülerin 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde haftada en fazla 10 saat bir araya gelerek sosyalleşmesine müsaade etmektedir. Daha da vahimi, yürürlükte olan bu genelgenin dahi uygulanmamasıdır.

İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda ise özel bir izolasyon rejimi uygulanmaktadır. 2011 yılından 2019 yılına kadar kesintisiz bir şekilde sürdürülen aile ve avukat görüş/ziyaret yasaklarından sonra her ne kadar 2019’da üç kez, 2020’de bir kez, 2024’de bir kez (23 Ekim) aile görüşmesi/ziyareti ile 2019’da beş kez, 2025’de iki kez (27 Şubat; 21 Nisan) yapılan avukat görüşmesi/ziyareti gerçekleşmiş ise de aile ve avukat görüş/ziyaret yasakları sistematik olarak sürmektedir.

Bu nedenle, CPT’nin 2016 ve 2019 yıllarındaki ziyaretlerinin ardından yayınladığı raporlardaki tavsiyeler hâlen uygulanmamıştır. 20-29 Eylül 2022 tarihlerindeki Türkiye ziyaretleri sırasında İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’na da gittiklerini ifade eden CPT, ziyaret sırasında “ortak faaliyetlere ve mahkumların dış dünya ile temaslarına” özellikle dikkat edildiğini vurgulamıştır, fakat ziyarete dair rapor henüz yayınlanmamıştır. Daha sonra 13-22 Şubat 2024 tarihlerinde Türkiye’ye gelen CPT, İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nu ziyaret etmemiş ancak yaptıkları açıklamada yetkililerle görüşüldüğü bilgisine yer vermişlerdir. Bu ziyarete dair rapor da henüz yayınlanmamıştır.

Bu gelişmeler gözönünde tutularak bu sorunun çözümlüne katkı sağlama amacı ile TİHV ilgili diğer kurumlarla birlikte 12 Ocak 2024 tarihinde CPT’ye özel bir mektup iletilmiştir.

viii. Hükümlülerin salıverilmelerinin keyfi biçimde engellenmesi hakkında:

5275 sayılı kanununun 89. maddesinde 2020 yılında değişiklik yapılarak ilgili madde başlığıyla birlikte değiştirilmiştir. Bu değişiklik, 29 Aralık 2020 tarihinde yürürlüğe giren “Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirmesine Dair Yönetmelik”e dayanak olmuş ve bu yönetmelik aracılığıyla kurulan “İdare ve Gözlem Kurulu,” hükümlülerin salıverilmeye uygun olup olmadığını değerlendirmekle yetkili kılınmıştır.

Hükümlülerin “iyi halleri”ni altı ayda bir değerlendirecek bu kurula “Cumhuriyet başsavcısı veya belirleyeceği Cumhuriyet savcısı[nın] başkanlık” edeceği ve kurum müdürü, gözlem ve sınıflandırmadan sorumlu ikinci müdür, idare memuru, hapisane doktoru, psikiyatrist, psikolog ve psiko-sosyal yardım servisinde görevli diğer unvandan bir personel, öğretmen, infaz ve koruma baş memuru ile kurum müdürü tarafından teknik personel arasından seçilen bir görevlinin kurulda yer alacağı düzenlenmiştir.

Bir başka deyişle gözlem kurulu, hapisanede görevli olan, mahpuslarla doğrudan iletişim kuran, mahpuslara yönelik işkence ve kötü muamele iddialarının şüphelisi konumunda bulunan, mahpusların dış dünya ile ilişkilerini kontrol eden, mahpusların disiplin soruşturmalarını yürüten ve mahpuslara disiplin cezası veren kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu kişilerin, konumları itibarıyla mahpuslarla ilgili tarafsız ve bağımsız bir değerlendirme yapmaları mümkün değildir. Kaldı ki hekimlerin ve ruh sağlığı alanında mahpuslarla birebir ilişki kuran kişilerin bu kurullarda yer alması tedavi ve destek süreçlerine zarar vermektedir ve etik değildir.

İçlerinde hapisane savcısı dışında hukukçu olmamasına rağmen adeta bir mahkeme gibi hareket ederek mahpusların “iyi halli” olup olmadıklarına dair değerlendirmede bulunan bu kurullar, mahpusların koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik haklarından yararlanıp yararlanamayacaklarına karar vermektedirler. Dahası bu kurullar, mahpusların “iyi halli” olup olmadığına karar verirken soyut ve subjektif yorumlar yapmakta, siyasi mahpuslardan pişman olduklarına dair beyan istemektedirler. Hatta pişman olduklarına dair beyan veren kimi mahpusların bu beyanlarının “samimiyet tasdik olunmadığı” gibi gerekçeler ile uygun görülmediğine ilişkin örnekler bile söz konusudur. Özellikle 2023 yılından itibaren bilhassa kamuoyunda “30 yıllık”lar diye bilinen ve aldıkları müebbet hapis cezasının infazı için gerekli süreyi tamamlamış olan çok sayıda mahpus dahil, yüzlerce siyasi mahpus, bu kurullar tarafından denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme haklarından kendilerine herhangi bir açıklama yapılmadan mahrum bırakılmaktadırlar. Her ne kadar yetkililer herhangi bir veri paylaşmadığı için sorunun boyutu tam olarak bilinemesi de özellikle kendilerine verilen müebbet hapis cezasının infazı için gerekli süreyi tamamlamış olan çok sayıda kişinin tahliyelerinin bu kurulların kararlarıyla engellendiği bilinmektedir. Örneğin, İHD’nin 11 Ekim 2024 tarihinde açıkladığı verilere göre tespit edilebildiği kadarıyla “yönetmeliğin uygulanmaya başlandığı 2021 yılının başından bu yana en az 501 mahpusun tahliyele-ri belli periyotlarla” engellenmiştir.

ix. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hakkında:

Kamuoyunda “umut hakkı” olarak tartışılan konu esas olarak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış olan tüm insanların bir gün salıverilme ihtimalinin olmaması nedeniyle insan onuruna aykırı bir duruma yol açtığı için insan hakkı ihlali bağlamında ele alınması gereken bir konudur.

Türkiye’de ağırlaştırılmış müebbet hapsi cezası almış olan mahpuslar ile ilgili kapsamlı ve ayrıştırılmış istatistiksel veriler kamuoyu ile paylaşılmamaktadır. Ancak BM İşkenceye Karşı Komite’nin Türkiye’nin Beşinci Periyodik Raporu’nu değerlendirdiği 17-18 Temmuz 2024 tarihlerinde gerçekleştirilen Oturumunda Türkiye hükümet temsilcileri tarafından yaklaşık 4 binden fazla ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsünün olduğu bilgisi verilmiştir.

Bu konu ilk kez, Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi’nin karar alma organı olan Bakanlar Komitesi’nin “şartlı salıverme konusunda üye devletlere yönelik kararı” başlıklı 24 Eylül 2003 tarihindeki toplantısında kabul edilmiş olan (2003) 22 sayılı tavsiye kararında “yasa, ömür boyu hapis cezasına çarptırılmış mahpuslar da dahil olmak üzere tüm hükümlü mahpuslar için şartlı tahliyeyi mümkün kılmalıdır.” genel ilkesini açık olarak belirtilmiştir. Daha sonra ise CPT’nin 2009 yılından beri yayınlanan her raporunda bu konudaki tavsiyelere yer verilmiş ve AİHM’in 9 Temmuz 2013 tarihli Vinter ve Diğerleri/Birleşik Krallık kararı ile başlayan yerleşik içtihadı dönüştürmüştür. Bu kapsamda, AİHM Türkiye ile ilgili bugüne kadar dört ayrı ihlal kararı vermiştir (18 Mart 2014 tarihli Abdullah Öcalan; 15 Eylül 2015 tarihli Hayati Kaytan; 15 Aralık 2015 tarihli Emin Gurban; 12 Şubat 2019 tarihli Civan Boltan kararları). Konunun önemi nedeniyle “Gurban ve Diğerleri Grubu” dosyası altında birleştirilen bu dört dosya ile ilgili olarak TİHV ilgili kurumlarla birlikte Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ne, en sonuncusu 27 Temmuz 2024 tarihinde olmak üzere, 2021 yılından itibaren her yıl güncelleştirilerek Kural 9.2 bildirimini yapmaktadır.

Yanı sıra, BM İşkenceye Karşı Komite de bir süredir Türkiye’nin Dönemsel Raporlarında bu konudaki tavsiyelerini ısrarla yinelemektedir. En son 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan BM İşkenceye Karşı Komite’nin Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri’nin 16. paragrafında “Komite, bazı durumlarda herhangi bir salıverilme ihtimalinin bulunmadığı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası rejimine ilişkin endişelerini dile getirmektedir.” cümlesine yer verildikten sonra 17. paragrafında ise “Taraf devlet, ağırlaştırılmış müebbet

hapis cezasını kaldırmak için Ceza Kanunu'nu ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'u gözden geçirmeyi düşünmelidir. Bu bağlamda, taraf devlet, müebbet hapis cezasına çarptırılan mahpusların makul bir süre sonra tahliye edilme veya cezalarında indirim yapılması olasılığına sahip olmalarını sağlamalıdır." tavsiyesinde bulunmaktadır.

Tüm bu ilke ve tavsiyelere karşın hükümet, TCK'nın "ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası"nı düzenleyen 47. maddesi ile 5275 sayılı kanunun "ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı"nı düzenleyen 25. maddesini değiştirmeyeceğini ısrarla ifade ettiği için sorun ağırlaştırarak devam etmektedir.

2.1.3. 2025 yılı 1980 sonrası Zorla Kaybetmeler Gerçeğinin Türkiye'deki Yargı/Yargısızlık süreçlerinde TAMAMEN Cezasızlık ile kapatıldığı bir yıl olarak anılacaktır:

i. 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında ve 1990'larda OHAL bölgesinde yaygın ve sistematik olarak uygulanan zorla kaybetmelere ilişkin hâlen resmi bir veri bulunmamakla birlikte, insan hakları kurumlarının ısrarlı çabalarının bir sonucu olarak Hafıza Merkezi, Türkiye'de en az 363 kişinin zorla kaybedildiğini ortaya koyan hukuki süreçlerle ilgili verilere ulaşmış idi.

En azından 1990'lardaki zorla kaybetmeler ile ilgili 20 yıllık zamanaşımı süresi dolmadan insan hakları kurumlarının yoğun çabalarının sonucu 2009 ve 2014 yılları arasında bir dizi iddianame hazırlanarak zorla kaybedilen 78 kişiyle ilgili zamanaşımından kısa bir süre önce 10 farklı dava açılmış idi. Ne var ki 20 yıl boyunca hiçbir işlem yapılmayan soruşturma dosyaları, zamanaşımı nedeniyle takipsizlik kararları verilerek kapatılmaya başlanmış, itiraz süreçlerinin sonunda yapılan başvurularda ise AYM, Ocak 2018 itibarıyla süre aşımı nedeniyle kategorik şekilde kabul edilemezlik kararları vermeye başlamış idi. Bunun sonucunda 2025 yılına girildiğinde bu 10 davadan sadece birisi devam etmekte idi. AYM, yaşam hakkının usuli boyutunun ihlal edildiğine karar vermesi üzerine yeniden yargılaması başlanılan Nezir Tekçi'nin zorla kaybedilmesine ilişkin bu davanın 17 Ocak 2025 tarihindeki duruşmasında mahkeme heyeti, sanıklar hakkında beraat kararı vermiştir. Birkaç ay içinde zaman aşımı nedeniyle muhtemelen düşürülecek olan bu dosya ile birlikte 2025 yılı 1980 sonrası Zorla Kaybetmeler Gerçeğinin Türkiye'deki Yargı/Yargısızlık süreçlerinde TAMAMEN Cezasızlık ile kapatıldığı bir yıl olarak anılacaktır.

Kuşkusuz Zorla Kaybetmeler Gerçeğinin kapatılması unutturulması olanaklı değildir. 'Hakikat hakkı', 'adalete ulaşım hakkı' ve 'onarım hakkı' sağlanabildiği ölçüde Zorla Kaybetmeler Gerçeği ile hesaplaşılabilmesi olanaklıdır. "Kaybedilenlerin" yakınları açısından "işkence ve zalimce, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele" yasağının ihlali anlamına da gelen bu konuda zorla kaybedilen yakınlarının akıbetini sormak, zorla kaybetmelerin sonlanması ve silsile içindeki sorumluların cezalandırılması talebi ile her türlü hukuksuzluğa ve baskıya karşın son derece haklı ve meşru duruşlarını 30 yıldır ısrarla sürdüren ve yalnız bu ülke insanların değil dünya halklarının da onuru olan Cumartesi anneleri/insanlarının yol göstericiliğine burada bir kez daha belirtmek isteriz.

- ii. Türkiye'nin "geçmişle yüzleşmemesi" yeni ihlallerin de önünü açmıştır. 2016 yılında ilan edilmiş olan OHAL dönemi ile birlikte kaygı verici bir şekilde yeniden yaşanmaya başlamış olan zorla kaybetme ya da kaybetme girişimlerinin/kaçırmaların son yılların bir başka karakteristik özelliğine dönüştüğünü belirtmek durumdayız. Bu kaygı verici gelişme BM Zorla veya İradedışı Kayıplar Üzerine Çalışma Grubu'nun en son 26 Temmuz 2024 tarihli raporuna da bir kez daha yer almıştır. 2016 yılı ile yeniden başlayan bu süreç Çalışma Grubu tarafından izlemeye alınmıştır. Çalışma Grubu önünde açık bekleyen dosya sayısında ise 2015 yılından sonra dikkate değer artış kaydedilmiştir. Bir kişinin akıbeti ise 6 Ağustos 2019 tarihinden bu yana, 69 ay geçmesine karşın, kamuoyunca hâlen bilinmemektedir. Öte yandan, Çalışma Grubu tarafından hükümete iletilen toplam 240 vakadan yalnızca 94'ü hükümet tarafından açıklığa kavuşturulmuştur.
- iii. Zorla kaybetmenin uluslararası tanımına uygun şekilde ayrı bir suç olarak tanımlanmayarak, en yakın ilişkili olabilecek suçlarla ilişkilendirilmesi, zorla kaybetme eyleminin kendine özgü niteliklerinin göz önünde bulundurulmamasına neden olmaktadır. Bu durum ise, zorla kaybetme eyleminin kovuşturulduğu durumlarda, zamanaşımına uğrayan dosyalarda görülebileceği gibi cezasızlık sonucunu doğurmaktadır.

Bu nedenle Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Komite'nin 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımladığı Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri'nin 27 (b) paragrafında ilk kez önerdiği "Zorla kaybetmeyi açıkça suç olarak tanımlamalı" önerisi son derece kıymetlidir. Yanı sıra Komite'nin

yine aynı paragrafta yer verdiği “tüm zorla kaybetme ve diğer işkence ve kötü muamele vakalarının bağımsız, etkili, kapsamlı ve tarafsız bir şekilde soruşturulmasını, sorumluların kovuşturulmasını ve suçlu bulunmaları hâlinde suçla orantılı cezalar almalarını sağlamalıdır.” ile “Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme’yi onaylamayı düşünmelidir.” önerilerinin de gerekleri yerine getirilmelidir.

2.2. Mevzuatta İşkence ve Diğer Kötü Muamele Yasağı ve Usul Güvenceleri

- i. 2025 Şubat ayında basında yer alan haberlerden hazırlık yapıldığı öğrenilen Adalet Bakanlığı tarafından, kamuoyunda 10. Yargı Paketi olarak anılan, Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklif Taslağı hakkında:

Raporun hazırlandığı dönem itibarı ile her ne kadar 55. maddelik Kanun Teklif Taslağı TBMM’ye iletilmemiş¹⁹ olduğu için içeriği kesin olarak bilinmemekle birlikte açık kaynaklar aracılığı ile paylaşılan Taslağın son derece tehlike içeren unsurları içeren özellikle üç düzenlemesi ile ilgili kısa bir değerlendirmeye yararı olacaktır.

- a) Taslak, LGBTİ+’ların kimliklerinin tanınmamasının ve LGBTİ+’lara yönelik sistematik homofobi ve transfobiyi kurumsallaştırma girişiminin ötesinde LGBTİ+lar için bir varoluş sorununa dönüşme riskine yol açan düzenlemeleri içermektedir:

Taslağın 17, 18 ve 19. maddeleri; cinsiyet uyum süreci için yaşın 18’den 21’e çıkarılması, üreme yeteneğinden yoksunluk şartının geri gelmesi, sürecin Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen hastaneler tarafından yürütülebilmesi, “kanunla belirlenen koşullara aykırı olarak kişinin cinsiyetini değiştirmeye yönelik herhangi bir tıbbi müdahalede bulunan ve tıbbi müdahale yaptıran” kişilerin cezalandırılması, doğuştan gelen biyolojik cinsiyete ve genel ahlaka aykırı tutum ve davranışta bulunmayı alenen teşvik eden, öven veya özendiren kişilerin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması, “biyolojik cinsiyet” ifadesinin Ceza Kanunu’na eklenmesi gibi düzenlemeleri içermektedir. LGBTİ+ ifade biçimlerinin “hayasızlık” olarak nitelendirilmesi ve bu ifade biçimlerini görünür kılmamanın cezalandırılacak olması, aynı cinsiyetteki kişilerin nişan veya evlenme

töreni yapmaları hâlinde bu kişilere bir yıl altı aydan dört yıla kadar hapis cezası verilmesi gibi LGBTİ+’ları hedef gösteren, ötekileştiren ve yaşamlarını tehdit eden maddeler barındırmaktadır.

- b) Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasını yeniden düzenleyen Taslağın 14. maddesi ile yine TCK 314. maddesinin (3) numaralı fıkrasını yeniden düzenleyen Taslağın 15. maddesindeki düzenlemelerin, özünde 2004 yılında başlayıp yirmi bir yıldır sürmekte olan, öyküsü Türkiye’de yasa yapma pratiğinin hangi düzeye geldiğinin, AİHM ve hatta Anayasa Mahkemesi kararlarına bile hürmet etme gerekliliğinin ve ihtiyacının esas olarak ortadan kalktığı somut bir örneğini oluşturmaktadır:

- Bütünüyle keyfi bir uygulamanın bir aracı olan “Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır.” düzenlemesi ilk kez 26/9/2004 tarihli Türk Ceza Kanunu’nun 220. Maddesinin (6) numaralı fıkrası ile gündeme gelmiş idi. Daha sonra 2/7/2012 tarihli ve 11/4/2013 tarihli kanunlarla bu fıkra “Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.” şeklinde değiştirilmiş idi.

- 2016 yılında ilan edilen OHAL’den sonra artan bir hızla kullanılan bu madde ile ilgili olarak Patnos Ağır Ceza Mahkemesi ile İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesi 2023 yılında 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa’ya aykırılığı ileri sürerek iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvuruyor. Bu başvuru sonucu Anayasa Mahkemesi 26/10/2023 tarih ve 2023/183 sayılı kararı ile TCK 220. Maddesinin (6) fıkrasında yer alan üç cümlesini de, dört ay sonra yürürlüğe girmesi kaydı ile, oybirliğiyle yine iptal etmiş ve karar 8 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış idi. İptal kararının gerekçesi ise “... itiraz konusu kuralın, örgüt üyeliğine dair herhangi bir somut delil bulunmadan ve işlenen suçun niteliği ve ağırlığı itibarıyla örgütün amacına ne surette katkıda bulunduğu da dikkate alınmadan kişilerin örgüte üye olmak gibi son derece ağır bir suçtan cezalandırılmalarına neden olacak şekilde geniş yorumlanmaya müsait olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralın kamu oto-

¹⁹ 29 Nisan 2025 tarihinde Adalet Bakanı 40 maddelik taslağın tamamlandığını ifade etmiş, ancak taslak TBMM’ye henüz iletilmediği için Şubat ayında kamuoyuna yansıyan taslak teklifinden farklılıkları, raporun hazırlandığı tarihi itibarı ile, bilinmemektedir.

ritelerinin keyfi uygulamalarını önleyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı ve bu yönüyle kanunilik şartını taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.” olarak belirtilmiş idi.

- Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesi son derece açık iken, kamuoyunda 8. Yargı Paketi olarak anılan, 2/3/2024 tarihindeki yasa değişikliği ile TCK 220. Maddesinin (6) fıkrası, Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesinde yer verilen belirlilik ve öngörülebilirlik konusunda hiçbir unsura yine yer vermeden sadece ve dahası mevcut TCK'daki üyelik ceza sınırlarından daha fazlasına karşılık gelen ceza sınırlarına yer vererek “Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca iki yıl altı aydan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca, bir de TCK 314. Maddesine yeni bir fıkra eklenerek “(3) Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” düzenlemesi getirilmiş idi. Böylece, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararındaki açık ifadelerle karşın, ceza sınırları da yükseltilerek, keyfilik alanını daha da genişleten bir yaklaşım sergilenmiş idi.
- Bu düzenlemeden hemen sonra 125 milletvekili 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı ileri sürerek iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruyor. Bu başvuru sonucu Anayasa Mahkemesi 5/11/2024 tarih ve 2024/189 sayılı kararı ile 2/3/2024 tarihindeki yasa değişikliği ile suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun yeniden düzenlendiği TCK 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası ve TCK 314. maddesine yeni eklenen (3) fıkrasının, altı ay sonra yürürlüğe girmesi kaydı ile, iptaline oybirliğiyle karar vermiş ve karar 9 Ocak 2025 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış idi. Aynı konuda 26/10/2023 tarih ve 2023/183 sayılı kararında da oybirliği ile iptal kararı vermiş olan Anayasa Mahkemesi'nin bu yeni kararında “..yasama organınca Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararındaki tespitler ışığında temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvenceler gözetilerek bir düzenleme yapılmadığı, bu nedenle kuralların iptal edilen hükümle aynı sonuçları doğuracağı kuşkusuzdur. Bu kapsamda kurallarda yer alan örgüt adına işlenen suç ibaresinin belirsiz olduğu ve kuralların kanunilik şartını taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.” gerekçesine de özel olarak yer verilmiş idi.
- Anayasa Mahkemesi'nin iki kez iptal ettiği ve ülkemizde **belirsizlik, kuralsızlık ve keyfilğe dayalı** rejimin sürdürülebilmesi açısından bir araç olarak

kullanılabilen TCK 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası ve TCK 314. maddesine eklenen (3) fıkrasındaki düzenlemeler esas olarak özü ısrarla korunarak gündeme getirilen Kanun Teklif Taslağında yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesinde yer verilen belirlilik ve öngörülebilirlik konusunda soyut birkaç sözcük ekleyerek ve zaten uzun yıllardır eleştirilmekte olan Terörle Mücadele Kanununa atıf yaparak yanı sıra ceza sınırları ile deyim yerinde ise oynayarak TCK 220. Maddesinin (6) fıkrası “Örgüte üye olmamakla birlikte **örgütün işlemeyi amaç edindiği suçlardan birini** örgüt adına işleyen kişi, ayrıca **bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.**” şeklinde; TCK 314. maddesinin (3) fıkrası ise “Örgüte üye olmamakla birlikte **örgütün çağrısı üzerine örgüt adına 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 4 üncü maddesinde belirtilen suçları işleyen kişi, ayrıca iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İşlenen suçun niteliğine göre verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.**” şeklinde yeniden düzenlenmek istenmektedir. Eğer bu Teklif Taslağı yasa hâle getirilir ise Anayasa Mahkemesi'nin mükerrer iptal kararlarındaki açık ifadelerle karşın, herkesin tanıklığında belirsizlik ve keyfilik alanı daha da genişletilmiş olacaktır.

- c) Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 100. maddesinin (4) numaralı fıkrasını yeniden düzenleyen Taslağın 20. Maddesi ile istisnai olması gereken tutuklama tedbirlerinin zaten gündelik uygulamada sıradanlaştırılarak “rutin uygulamaya dönüştürülmüş” hâli bir kanun maddesi hâline dönüştürülüyor:

Söz konusu Taslakta CMK'nın Tutuklama nedenlerini düzenleyen 100. Maddesinin “Sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez” şeklindeki (4) fıkrasına “Ancak, şüpheli veya sanığın **davranışlarının yeniden bir suç işleyeceği hususunda kuvvetli şüphe oluşturması ya da suçun işleniş şeklinin veya suçtan meydana gelen zararın ağırlığının kamu düzenini önemli ölçüde bozması hâlinde tutuklama kararı verilebilir.**” cümlesi ekleniyor.

AİHM'in, Anayasa Mahkemesi'nin ve hatta Yargıtay'ın gerek belirlilik, ölçülülük gibi hukukun ilkelere uyumluluk konusunda gerekse de kamu düzenini bozma maddesi için açık ve somut bir tehlike olması gerekliliği konusunda çok çeşitli vesilelerle

almış oldukları kararlara karşın, “şüpheli veya sanığın davranışlarının yeniden bir suç işleyeceği hususunda kuvvetli şüphe oluşturması” ya da “kamu düzenini önemli ölçüde bozması” gibi muğlak ifadelerle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü başta olmak üzere temel haklarını kullanmak isteyen herkesin keyfi bir şekilde tutuklanmasının, bu kez bir kanun maddesine dayalı olarak, mümkün hâle getirilmesi isteniyor.

- ii. Özellikle son dönemde çeşitli yasal düzenlemeler ile ilgili Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararlarına hürmet etmeme yaklaşımı sıradanlaştırılıyor:

Yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi’nin iki kez iptal etmiş olmasına karşın TCK 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası ile TCK 314. maddesinin (3) numaralı fıkrasını büyük ölçüde aynen yeniden düzenleyen gündemdeki Kanun Teklif Taslağı’nın yanı sıra sadece son bir yıl içinde düzenlenen DÖRT ayrı kanun ile birlikte değerlendirildiğinde ülkemizde belirsizlik, kuralsızlık ve keyfilige dayalı rejimin yasa yapma pratiği açısından hukukun üstünlüğü ilkelelerinden ne denli uzaklaştığını da göstermektedir.

- a) 8/5/2025 tarih ve 7547 sayılı Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve 2023/212 sayılı karar ile pek çok kurum ile birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’na (TİHEK) ilişkin iptal edilen düzenlemelerin hemen hemen hepsi yeniden aynı biçimde kanunlaştırılmıştır.

Yaklaşık yedi yıl önce, 2/7/2018 tarihinde, “703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile pek çok kurum ile birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) üyelerinin tamamının Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi dahil Kurul üyelerin seçim usulü ve sayısı, göreve başlamaları ve üyeliğe son verilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmış idi.

Daha sonra, 703 sayılı KHK’nın 149 uncu maddesinin (c) bendiyle 6701 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinde yapılan, tüm üyelerin Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi dahil bu değişikliklerin önemli bir kısmı Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve

2023/212 sayılı karar ile iptal edilmiş idi. Anayasa Mahkemesi’nin, kanun hükmünde kararname (KHK) ile düzenlenemeyeceği gerekçesiyle iptal ettiği bu hükümlerle ilgili bu kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak on iki ay sonra (4/6/2025) yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmış idi.

Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararlarına rağmen 8/5/2025 tarih ve 7547 sayılı Kanun ile iptal edilen düzenlemeler aynı şekilde yeniden düzenlenmiştir.

- b) 31/1/2025 tarih ve 7539 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Devlet Denetleme Kurumu’nun kapsamı “**vakıflar, kooperatif ve birlikleri**” dahil doğrudan sivil alanı da içerecek şekilde genişletilmiş, yanı sıra Devlet Denetleme Kurumu “**memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilme yetkisi** ile donatılmıştır.

Oysa, 2018 ve 2021 yıllarında yayımlanan iki ayrı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer verilen ve keyfiyete yol açacağı aşikâr olan benzer düzenlemeler hakkında daha önce Anayasa Mahkemesi 17 Mart 2022 ve 1 Şubat 2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan iki farklı kararında oybirliği ile iptal kararı verilmiş idi.

Anayasa Mahkemesinin kararlarında yer verilen içeriğe ilişkin değerlendirmeler göz ardı edilerek, sadece konu bakımından yetki yönünden Anayasa’ya aykırı olduğu, bir başka deyişle bu düzenlemelerin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenemeyecek yasak alan içerisinde kaldığı gerekçesini öne çıkarılarak, benzer düzenlemelere bu kez Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yerine 31/1/2025 tarih ve 7539 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”unda yer verilmiştir.

- c) 21/11/2024 tarih 7533 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu ve Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile daha önce Anayasa Mahkemesi 22/3/2023 tarih ve 2023/53 sayılı kararıyla iptal edilmiş bir düzenlemeye, sadece birkaç sözcük ekleyerek, aynen verilmiştir.

Söz konusu düzenleme ile 11/6/2020 tarih ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 7. maddesinin (6) fıkrası²⁰ ile çarşı ve mahalle bekçilerine

²⁰ “(6) Çarşı ve mahalle bekçisi durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah ya da kendisinin veya başkasının yaşamını tehlikeye sokabilecek bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı hâlinde, kendisine veya başkasına zarar verilmesini önlemek amacıyla kişiler üzerinde yoklama suretiyle el ile dıştan kontrol yapabilir.”

durdurdıkları kişiler üzerinde el ile dıştan kontrol yetkisi verilmektedir.

- d) 18.07.2024 tarih ve 7521 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile daha önce Anayasa Mahkemesi 18.01.2024 tarih ve 2024/11 sayılı kararıyla iptal edilmiş bir düzenlemeye aynen verilmiştir.

27.12.2020 kabul tarihli 7262 Sayılı Kitle İmha Sıhahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun ile ilgili olarak 11/10/2006 kabul tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi değiştirilmiş ve maddeye eklenen düzenlemeyle avukatlar da [şüpheli işlem bildiriminde] "yükümlü" sayılmış idi. Bu düzenleme Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olması nedeniyle Anayasaya Mahkemesi tarafından 18.01.2024 tarih ve 2024/11 sayılı kararıyla iptal edilmiş idi. Anayasa Mahkemesinin kararında, avukatların 5549 sayılı Kanun kapsamında yükümlü tanımı içine alınmasıyla şüpheli işlem veya bilgileri "bildirimde bulunma yükümlülüğü" altına sokulması avukatların sır saklama yükümlülükleriyle çelişmekte olduğunu iptal gerekçeleri arasında yer vermiş idi. 18.07.2024 tarih ve 7521 sayılı Kanun ile Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bu madde aynen yeniden kanunlaştırılmış oldu.

- iii. Son yıllarda demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve temel insan hak ve özgürlüklerine saygı açısından olağanüstü bir gerilemeye tanık olunmakla birlikte değerlere ve bilgiye dayalı ısrarlı çabaların sınırlı da olsa olumlu sonuç alınabileceği konusunda bir örnek:

TİHV dahil kimi kurumlar tarafından yapılan başvurular sonucu Danıştay İdari Dava Daireleri Kurumu'nun 27 Kasım 2024 tarihli kararı ile toplantı ve gösterilere müdahale eden kolluk görevlilerinin ses ve görüntü kayıtlarının alınmasını yasaklayan Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesinin iptali kesinleşmiştir.

Söz konusu Genelgenin 27 Nisan 2021 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanmasından sonra TİHV dahil ilgili diğer kurumların ortak ısrarlı çabasının sonucu sağlanan bu gelişme mevzuat ile ilgili son dönemin olumlu tek örneğini oluşturmuştur.

2.3. Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) işlevini de üstlendiği iddia edilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK):

- i. Cumartesi Annelerinin/İnsanlarının 14 Ekim 2023 tarihinde gerçekleşen 968. Hafta Buluşması'na kolluk görevlilerinin müdahalesi sırasında gözaltına alınan kayıp yakını ve Cumartesi İnsanı olan Besna Tosun'un işkence ve diğer kötü muamele yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle aynı zamanda 'Ulusal Önleme Mekanizması' işlevi de üstlenmiş olan TİHEK'e başvurusu ile ilgili olarak TİHEK 12 Aralık 2024 tarihinde "Kötü Muamele Yasağının İhlal Edilmediği" kararı almış idi. TİHEK'in, 'İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların' etkili biçimde soruşturulması ve belgelendirilmesine dair evrensel ilke ve standartlar (İstanbul Protokolü) ile hiçbir açıdan uyumlu olmayan değerlendirmeler yaparak almış olduğu bu tür kararlar üzerine Türkiye İnsan Hakları Vakfı olarak 16 Ocak 2025 tarihinde "Kamuoyuna Zorunlu Bir Açıklama" yapılmıştır. Söz konusu açıklama ile UÖM'nin temel varlık sebebi olan 'önleyici' işlevine ve BM OPCAT'in amacına tamamen aykırı olan TİHEK'in, 'UÖM görevi kapsamında' işkence ve diğer kötü muamele şikayetlerini soruşturmak ya da karara bağlamak görevinin derhal sonlandırılması çağrısı yapılmıştır.

Bu çağrımıza işkencenin önlenmesine yönelik çalışmalar yapan pek çok sivil kurum katılmıştır. Yanı sıra, bu tutumuzu TİHEK başkanı ve ilgililerine yüz yüze bir toplantı ile de aktarılmıştır.

- ii. işkencenin önlenmesi açısından önemli bir organ olan UÖM sıfatı taşıyan TİHEK'in 19 Mart sonrası gibi bir süreçte hiçbir ziyaret ve etkinliğinin olmaması TİHEK'in fiilen UÖM işlevinin olmadığını bir tür ilan anlamına gelmektedir.
- iii. Tüm raporlarımızda yer verdiğimiz gibi yapısal, işlevsel ve mali açılardan bağımsızlığı olmayan TİHEK'in, ülkemizdeki insan hakları kurumlarının raporlarında yanı sıra en son 28 Kasım 2024 tarihinde yayımlanan BM İnsan Hakları Komitesi'nin Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri ve 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan BM İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na İlişkin Sonuç Gözlemleri başta olmak üzere pek çok uluslararası insan hakları mekanizmasının raporlarında da yer alan TİHEK'in bağımsızlığını güvence altına alacak bir şekilde yeniden yapılandırılmasına yönelik tüm önerilere karşın, OPCAT ve Paris Prensipleri ilkelerine uyumlu hâle

getirecek hiçbir adım atılmamıştır. Dahası Anayasa Mahkemesinin TİHEK üyelerinin tamamının Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilmesi dahil Kurul üyelerinin seçim usulü ve sayısı, göreve başlamaları ve üyeliğe son verilmesine ilişkin düzenlemeler ile ilgili önemli ölçüde iptal kararı vermesine üzerine 8/5/2025 tarih ve 7547 sayılı Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile iptal kararı verilen düzenlemeler hemen hemen aynı biçimde yeniden düzenlenmiştir.

- iv. Sonuç olarak, OPCAT ve Paris Prensipleri ilkelerine uyumlu olmadığı aşikâr olan ‘Ulusal Önleme Mekanizmasının işlevlerini de yerine getirmek üzere yetkilendirilmiş olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kurulduğu tarihten (20 April 2016) bugüne işkencenin önlenmesine katkı sağlamadığı gibi dahası işkencenin önlenmesi mücadelesine zarar verilmesi işlevini üstlenmiş olmaktadır.

2.4. Uluslararası Mekanizmaların önerileri:

Her ne kadar uluslararası insan hakları mekanizmalarının insan hakları alanındaki işlevlerindeki kısıtlılıkları ve sınırlılıkları daha da derinleşmekte ise de önceki raporlarımızda hep yer verdiğimiz gibi Türkiye’deki işkence gerçekliği uluslararası mekanizma ve organlar tarafından hazırlanan raporlarda tüm çıplaklığı ile dile getirilmektedir. Ancak, Anayasa başta olmak üzere hiçbir yasa, kural ve normla kendini sınırlandırmak istemeyen siyasal iktidar, uluslararası önleme ve denetleme mekanizmaları tarafından yapılan eleştiri ve önerileri de esas olarak dikkate almamaktadır.

- i. BM İşkenceye Karşı Komite’nin Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri:

BM İşkenceye Karşı Komite, Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’nu 17-18 Temmuz 2024 tarihindeki oturumda değerlendirdikten sonra Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri’ni 14 Ağustos 2024 tarihinde yayımladı. 50 paragraftan oluşan Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri her biri son derece önemli 65 somut öneriyi içermektedir. Komite’nin 65 somut önerisinin, Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nın, pek çok ilgili insan hakları örgütünden insan hakları savunucusunun katkısı ile, hazırlayıp Komite’ye iletildiği “Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu için Sunulan Alternatif Raporumuz” da yer alan öneriler ile önemli ölçüde uyumlu olduğunu belirtmek isteriz.

Komite’nin pek çok tespit ve önerileri önemli sekiz yıl önceki (2016) Türkiye’nin Dördüncü Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri’nde, hatta 14 yıl

önceki (2010) Türkiye’nin Üçüncü Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri’nde de yer almaktadır. Uzun yıllardır bu mekanizmalarının önerilerine ısrarla hürmet edilmemesi ve gereklerinin yerine getirilmemesinin kendisi bir yandan siyasi iktidarın işkencenin önlenmesi konusundaki olumsuz/içtenliksiz tutumunun bir diğer göstergesi olduğu gibi öte yandan da aynı zamanda uluslararası insan hakları mekanizmalarının işlevsizliğinin de bir göstergesidir. Kuşkusuz bu durum BM İşkenceye Karşı Komite’nin son derece önemli tespit ve önerilerinin kıymetini azaltmamaktadır.

- ii. 28 Kasım 2024 tarihinde yayımlanan BM İnsan Hakları Komitesi’nin Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu’na İlişkin Sonuç Gözlemleri de Türkiye’deki işkence gerçeği ile ilgili, önceki dönemsel Raporunda da yer verdiği, önemli tespit ve önerileri içermektedir.
- iii. BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi’nin (SPT) 6-9 Ekim 2015 tarihlerindeki Türkiye’ye ilk ziyaretinden sonra 4-15 Eylül 2022 tarihlerinde ikinci ziyaretini gerçekleştirmiştir. TİHV olarak da görüşmelere katılıp düşünce ve değerlendirmelerimizi paylaştığımız bu ziyaretin raporu henüz yayımlanmadığı gibi SPT’nin 2015 yılındaki ziyaretine dayalı 2019 yılında yayımladığı raporundaki öneriler doğrultusunda da herhangi bir adım atılmamıştır.
- iii. En son olarak, 24 Ocak 2024 tarihinde, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi “Avrupa’daki gözaltı yerlerinde sistematik işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza iddiaları” başlıklı kararında “Türkiye’de son yıllardaki polis gözetiminde ve cezaevlerinde işkence ve kötü muamele uygulamalarında artış olduğu” tespitine yer vererek konu ile ilgili pek çok öneride bulunmuştur.
- iv. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) Türkiye’ye son dönem itibarı ile 29 Ağustos-6 Eylül 2016, 4-13 Nisan 2018, 6-17 Mayıs 2019, 21-29 Eylül 2022, 13-22 Şubat 2024, 18- 28 Mart 2025 ve 7-11 Nisan 2025 tarihlerindeki yedi ayrı “özel amaçlı/ad-hoc” ziyaret ile 10-23 Mayıs 2017 ve 11-25 Ocak 2021 tarihlerindeki iki ayrı periyodik/düzenli ziyaret gerçekleştirmiştir.

2016 yılından bugüne gerçekleştirilen bu dokuz ziyaretle ilgili CPT heyetinin yaptığı gözlem ve tespitler hakkında yayımlanması gereken raporlardan sadece 10-23 Mayıs 2017 dönemsel ziyareti ile 6-17

Mayıs 2019 “özel amaçlı/ad-hoc” ziyaretinin raporları hükümetin izin vermesi üzerine 5 Ağustos 2020 tarihinde yayımlanmıştır. Yayımlanan her iki CPT raporunda da yer alan tavsiyelere esas olarak uyulmadığı anlaşılmaktadır.

Yanı sıra işkencenin önlenmesi doğrultusunda devletlerin bir tür ciddiyetinin ve kararlılığının göstergesi olarak CPT tarafından gerçekleştirilen ziyaretlere dayalı hazırlanan raporların otomatik olarak yayımlanmasını (CPT ziyaretleri sonrası raporların ilgili devletin izin vermesi beklenmeden yayımlanması) bugüne kadar Avrupa Konseyi bünyesindeki 17 ülke onaylamıştır. Türkiye devletinin ise CPT ziyaretlerine dayalı raporların otomatik olarak yayımlanmasına onay verilmesi konusunu hâlâ gündemine bile almaması, CPT’nin 2016 yılından bu yana gerçekleştirdiği yedi ayrı ziyarete ilişkin raporlarının yayımlanmasına hâlâ izin vermemesi ile birlikte düşünüldüğünde, siyasi iktidarın işkencenin önlenmesi konusundaki olumsuz/içtenliksiz tutumunun bir diğer göstergesidir. Bu durum aynı zamanda uluslararası insan hakları mekanizmalarının işlevselliğini tartışılmasının gerekliliğini bir kez ortaya koymaktadır.

- v. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ne Hafıza Merkezi ve İHD ile birlikte 2020 yılından itibaren her yıl güncelleştirilerek Kural 9.2 bildirimini yaptığımız “Batı ve Diğerleri Grubu” dosyasının öyküsü uluslararası mekanizmalarının önerilerinin siyasi iktidarcı içtenlikle ele alınmadığının özel bir örneğini oluşturmaktadır. Aynı dosya ile ilgili son olarak son olarak 19 Ağustos 2024 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 17-19 Eylül 2024 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantısı için Kural 9.2 bildirimini yapmıştır.

Yine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ne ilgili diğer kurumlarla birlikte, en sonuncusu 27 Temmuz 2024 tarihinde olmak üzere, 2021 yılından itibaren her yıl güncelleştirilerek Kural 9.2 bildirimini yaptığımız “Gurban ve Diğerleri Grubu”; en sonuncusu 19 Nisan 2025 tarihinde olmak üzere, 2023 yılından itibaren her yıl güncelleştirilerek Kural 9.2 bildirimini yaptığımız OYA ATAMAN/Türkiye (Başvuru No. 74552/01) & GEYLANI ve Diğerleri/Türkiye dosyalarının da öyküsü uluslararası mekanizmalarının önerilerinin siyasi iktidarcı içtenlikle ele alınmadığının diğer örneklerini oluşturmaktadır.

2.5. Cezasızlık Kültürü:

Sürekli olarak yinediğimiz gibi cezasızlık olgusu işkence ile mücadelede en önemli engeldir.

Cezasızlığın arkasında yatan köklü nedenlerin başında ise siyasi iktidarların zihniyeti gelmektedir. Ülkemizde özellikle son dönemde her açıdan belirgin hâle gelen siyasi iktidar temsilcilerinin ve onlardan doğrudan etkilenen her düzeydeki kamu görevlilerinin, özünde kolluk görevlileri tarafından uygulanan şiddeti koruyan hatta teşvik eden ve işkenceyi meşrulaştırma sonucuna yol açan, “işkence iddialarını kesin bir dille ret ediyoruz” ve dahası “bu iddiaları dile getirenler hakkında suç duyurusunda bulunuldu” şeklindeki söylem ve davranışlar cezasızlığı esas alan zihniyetin somut göstergesine dönüşmüştür.

Bu tür söylem ve davranışlar, her şeyden önce, işkence ve diğer kötü muamele iddialarına yönelik bütün iddiaların ivedilikle, eksiksiz, tarafsız, bağımsız ve etkili bir şekilde soruşturma yükümlüğünün yerine getirilmemesine ve böylece failerin cezasızlık zırhı ile korunmasına yol açmaktadır.

Kolluk görevlilerince uygulanan şiddetin her açıdan açık olduğu koşullarda bile soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmeme gerekçesi olarak sıklıkla “zor kullanma yetkisini kullanmanın kaçınılmazlığını” öne sürülerek uygulanan şiddetin meşruluğunu herkese kabul ettirme çabası gösterilmektedir. Oysa, “zor kullanımı yetkisi” karşı taraftan bir “güç” uygulandığında tartışmaya açılacak bir konudur. Dolayısı ile karşı tarafın bir “güç” kullanmadığı, bir tür çaresiz olarak nitelenen insanlara yönelik uygulanan herhangi bir şiddetin bu gibi ifadeler ile ele alınması olanaklı olmayıp işkence ve diğer kötü muamele kapsamında ele alınarak usulüne uygun bir soruşturmanın sonuçlarına göre bir değerlendirmede bulunmak mümkündür.

Kısacası, failere hiç soruşturma açılmamakta ya da işkence suçu nedeniyle yapılan suç duyurusu başvuruları ya çeşitli gerekçeler ile takipsizlikle sonuçlanmaktadır.

Takipsizlikle sonuçlanmayan soruşturma süreçleri çok sıklıkla daha az cezayı öngören ve zamanaşımına tabi olan ‘kasten yaralama’, ‘zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması’, ‘eziyet’ ya da ‘görevi kötüye kullanma’ suçlarından sürdürülmektedir.

Kovuşturma aşamasına ulaşabilen dosyalarda ise sanıklara genellikle hiç ceza verilmemesi ya da cezaların ertelenmesi gibi nedenlerle cezasızlık olgusu işkence yapılmasını mümkün kılan en temel unsurlardan birisi olarak hâlâ karşımızda durmaktadır.

Ayrıca işkence suçunun kovuşturulması için yasadaki muğlaklık yerini korumaktadır.

Öte yandan işkence suçunun soruşturulmasının önüne geçmek amacıyla işkence görenleri yıldırmaya yönelik işkence görenler hakkında derhal “memura hakaret etmek, mukavemet etmek, bu sırada yaralamak, kamu malına zarar vermek” gibi gerekçelerle karşı davalar açılmaktadır. İşkenceciler aleyhine açılan davalar cezasız kalırken işkence görenler aleyhine açılan davalar kısa sürede ağır cezalar ile sonuçlanabilmektedir.

1. İŞKENCE GÖRENLERİN REHABİLİTASYON DAHİL ONARIM VE ETKİLİ ÇÖZÜM HAKKINA ERİŞİMLERİNİN ARTMASI VE İŞKENCENİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1.1. Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları

1.1.1. Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmalarına Genel Bir Bakış

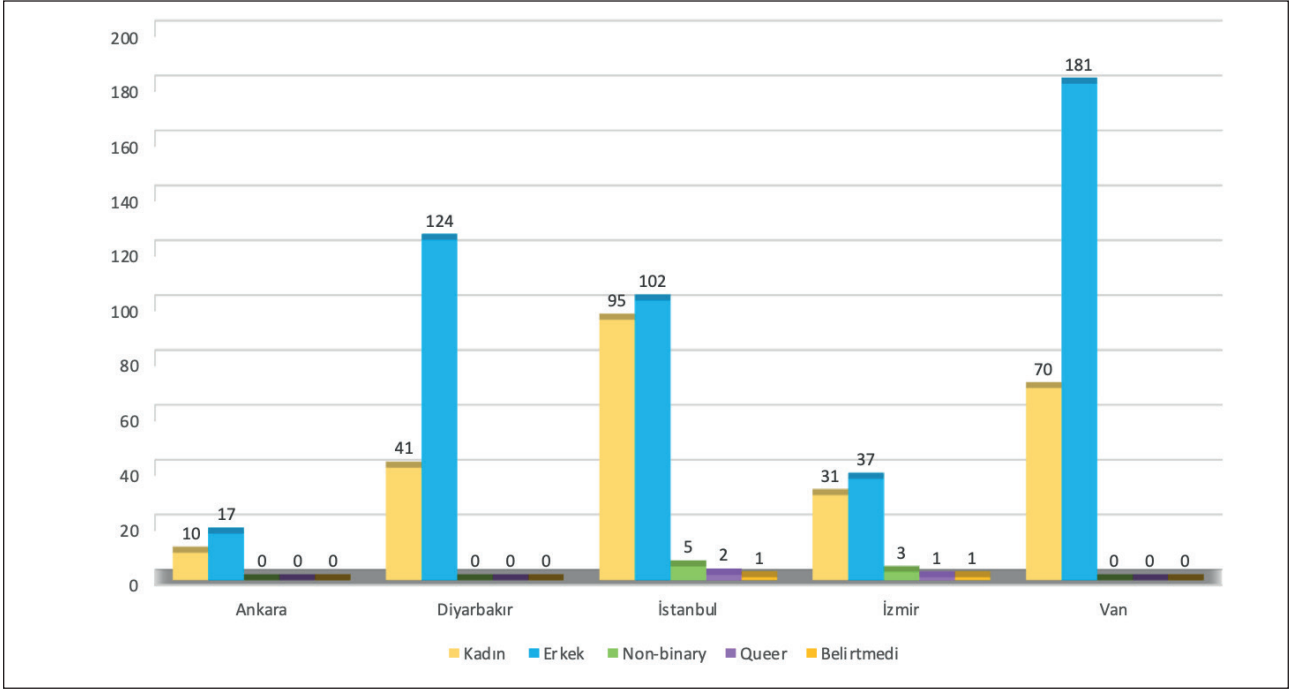
Başvuru Sayıları ve Dağılımı

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 2024 yılında toplam 722 yeni başvuru almıştır. Buna ek olarak, önceki

yıllardan gelen 268 başvurunun takibi 2024 yılında da devam etmiştir. Böylece, Ankara, İstanbul, İzmir, Van ve Diyarbakır'daki beş tedavi ve rehabilitasyon merkezi ile Cizre'deki referans merkezi aracılığıyla, işkenceye maruz kalanlar ve yakınlarından oluşan toplam 990 kişiye tedavi ve rehabilitasyon hizmeti sunulmuştur.

Tablo 1. 1999-2024 Yılları Arasında TİHV Başvuru Sayıları

Yıllar	Adana	Ankara	Cizre	Diyarbakır	İstanbul	İzmir	Van	Toplam
1999	163	71		73	207	172		686
2000	207	126		122	430	138		1023
2001	215	131		174	483	226		1229
2002	166	84		188	346	181		965
2003	193	64		195	312	160		924
2004	203	47		155	364	153		922
2005	126	26		125	300	115		692
2006	111	10		61	117	38		337
2007	117	35		36	185	79		452
2008	145	12		40	133	95		425
2009	118	26		51	183	81		459
2010	87	31		101	102	42		363
2011	130	56		116	163	54		519
2012	132	28		114	220	59		553
2013	99	97		171	403	99		869
2014	40	33		321	301	92		787
2015	14	66		130	324	63		597
2016	-	35	16	149	212	75		487
2017	-	81	42	208	221	64		616
2018	-	44	50	131	241	73	45	584
2019	-	55	34	251	253	113	202	908
2020	-	58	35	116	190	78	128	605
2021	-	66	48	166	307	134	263	984
2022	-	85	119	191	321	174	311	1201
2023	-	32	40	125	251	172	161	781
2024	-	27	33	133	205	73	251	722

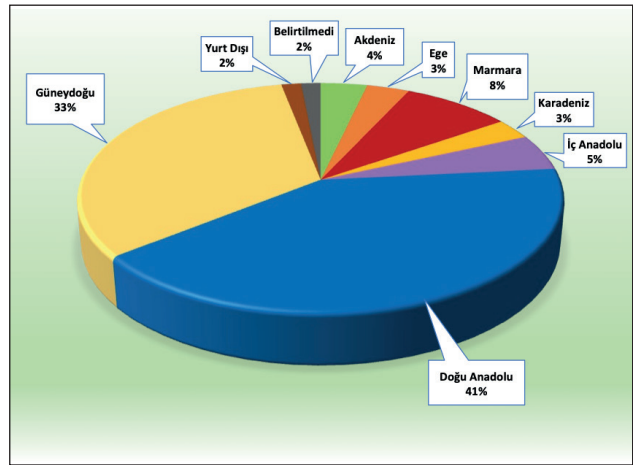
Grafik 1. Başvuruların cinsiyet kimliklerinin merkezlere göre dağılımı.

Yukarıdaki tabloda (Tablo 1) görüldüğü üzere, 722 yeni başvurunun 205'i İstanbul Merkezimize, Cizre Referans Merkezi başvuruları ile birlikte 166'sı ise Diyarbakır Merkezimize yapılmıştır. Bu iki ana merkezimiz, toplam başvuruların %51'inin tedavi ve rehabilitasyon süreçlerini üstlenmiştir. 722 başvuru arasında 699 kişi işkenceye maruz kalan, 23 kişi ise başvuru yakınıdır. İşkence ve kötü muameleyle doğrudan maruz kalan başvurularımızın 480'i, yani %66'sı, 2024 yılı içinde işkence görmüştür. Bu oran, bir önceki yıl ile benzer bir düzeydedir.

Başvuruların Sosyal ve Demografik Özellikleri

2024 yılında alınan 722 başvurunun 247'si kendini kadın, 461'i erkek olarak tanımlarken, 8 kişi non-binary, 3 kişi queer olarak tanımlamış ve 2 kişi cinsiyet kimliğini belirtmek istememiştir. Başvurular arasında, 38 çocuk (10 kız, 28 erkek) ve 8 mülteci de tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanmıştır. Oransal olarak baktığımızda, 2024 yılı başvurularının %64'ü erkek, %34'ü kadın, %2'si ise non-binary, queer veya cinsiyet kimliğini belirtmek istemeyen kişilerden oluşmaktadır. Başvuruların cinsiyet kimliklerinin merkezlere göre dağılımı Grafik 1'de verilmiştir.

Aşağıda Grafik 2'de görüldüğü üzere, önceki yıllarda olduğu gibi başvuruların büyük bir kısmı Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde doğmuş kişilerden oluşmaktadır. Bu durum, kolluk kuvvetlerinin işkence ve kötü muamele uygulamaları ile siyasi iktidarın özel-

Grafik 2. Başvuruların doğum yerlerine göre oranı.

likle Kürt sorununa ilişkin toplumu kutuplaştıran, ırkçı ve ayrımcı söylemleri ve çatışma ile savaşı bir yöntem olarak benimseyen politikaları arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Van, Diyarbakır ve Cizre merkezlerimiz, bu bölgelerde işkenceye maruz kalanlar ve yakınlarının tedavi ve rehabilitasyona erişimini mümkün kılmaktadır.

Başvurularımıza İlişkin İşkence Süreçleri

2024 yılında TİHV'e başvuran 722 kişinin 630'u, politik ve sosyal faaliyetleri nedeniyle işkenceye maruz kalmıştır. Bunun yanı sıra, 9 kişi politik olmayan nedenlerle, 9 kişi cinsiyet kimliği veya cinsel yönelimi, 4 kişi etnik kökeni, 24 kişi yakınlarının veya tanıdıklarının politik

ve sosyal faaliyetleri, 4 kişi dini inançları ve 4 kişi diğer gerekçelerle işkenceye uğramıştır. 2023 yılında, tüm başvuruların %79'u politik ve sosyal çalışmaları nedeniyle özgürlüğünden alıkonularak işkenceye uğradığını belirtirken, bu oran 2024 yılında kayda değer bir artışla %92'ye yükselmiştir. Bu durum, daralan sivil alan ve muhalefete yönelik artan baskılar bağlamında önemli bir değişime işaret etmekte ve göz ardı edilemeyecek bir toplumsal ve politik gerilimi ortaya koymaktadır.

İşkencenin farklı mekânlarda gerçekleşebildiği, bir kişinin birden fazla yerde işkenceye maruz kalabileceği dikkate alındığında; işkence mekânları arasında emniyet müdürlükleri, karakollar, jandarma komutanlıkları, sokaklar, açık alanlar, araç içi, hapisaneler, geri gönderme merkezleri, belirsiz kapalı alanlar ve başvuruların kendi yaşam alanları bulunmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul 436 vakayla, Van ise 376 vakayla en yüksek işkence vakası bildirilen şehirlerdir. Bu şehirleri sırasıyla Diyarbakır (202 vaka), İzmir (121 vaka) ve Ankara (27 vaka) izlemektedir. Diyarbakır verileri, emniyet müdürlükleri ve sokak/açık alanlarda yoğunlaşan vakalarla öne çıkmaktadır. Ankara ve İzmir'de diğer şehirlere kıyasla daha az vaka kaydedilmiş olsa da, emniyet müdürlükleri bu şehirlerde de başlıca işkence noktasıdır. Grafik 4'te görüldüğü üzere, Türkiye'de işkence vakalarının mekânlara göre dağılımı çarpıcı bulgular ortaya koymaktadır.

Mekân bazlı dağılım incelendiğinde, emniyet müdürlükleri (396 vaka), işkencenin en sık yaşandığı yerler olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, gözaltı süreçlerinde meydana gelen insan hakları ihlallerinin yaygın-

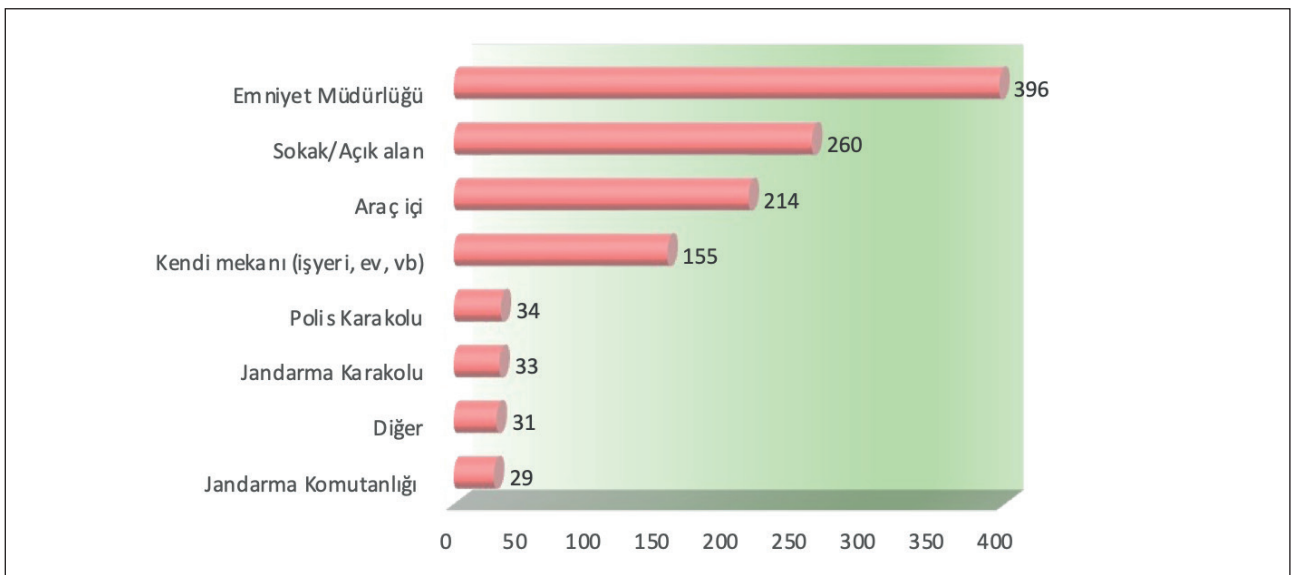
ğını ortaya koymaktadır. Sokak ve açık alanlarda işkence vakaları (260 vaka), özellikle Van (105 vaka) ve İstanbul'da (100 vaka) yoğunlaşmıştır. Bu, toplumsal olaylar sırasında ya da kontrol noktalarında gerçekleşen kötü muamele uygulamalarına işaret etmektedir. İstanbul ağırlıklı olmak üzere, 214 vakada görülen araç içi işkence vakaları, mobil gözaltı süreçlerinde işkence uygulamalarına işaret etmektedir. Diğer mekânlar incelendiğinde, bireylerin özel alanlarında (iş yeri, ev vb.) meydana gelen işkence vakaları (155 vaka), bireysel mahremiyetin de ihlal edilebildiğini göstermektedir. Jandarma karakolları (33 vaka) ve geri gönderme merkezleri (31 vaka), daha düşük olmakla birlikte dikkat çekici işkence mekânları arasındadır.

Bu veriler, işkencenin sistematik bir sorun olduğunu ve mekân fark etmeksizin birçok alanda gerçekleştiğini göstermektedir. Özellikle resmi kurumlar ve kamusal alanlarda yoğunlaşan vakalar, devlet otoritesinin kullanıldığı alanlarda insan hakları ihlallerine yönelik acil reform ihtiyacını ortaya koymaktadır. Ayrıca, bireylerin özel alanlarında ve mobil süreçlerde de işkence uygulamalarının görülmesi, bu uygulamaların daha geniş bir kapsamda ele alınması gerektiğini işaret etmektedir.

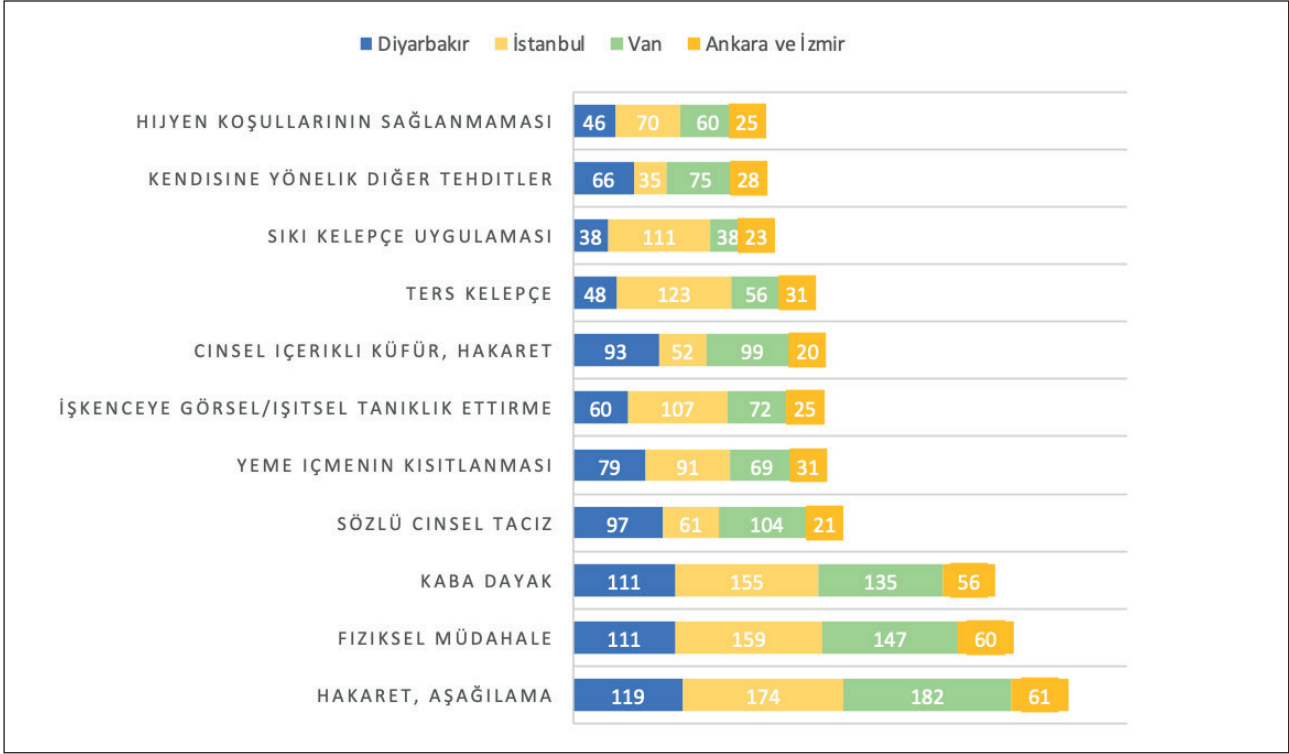
Grafik 5, 2024 yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde işkenceye maruz kalan kişilerin bildirdiği en yaygın işkence yöntemlerini ve bunların iller bazında dağılımını göstermektedir.

Verilere dayalı şu gözlemler yapılabilir:

- En Yaygın Yöntemler: *Hakaret ve aşağılama* en sık karşılaşılan işkence yöntemi olup toplamda 536

Grafik 4. İşkence mekânları.

Grafik 5. İşkence yöntemleri.

vaka ile diğer yöntemlere kıyasla açık ara öndedir. *Fiziksel müdahale* ve *kaba dayak*, sırasıyla 477 ve 457 vaka ile en sık rastlanan diğer yöntemler arasında yer almaktadır.

- **Cinsel Şiddet ve Taciz:** *Sözlü cinsel taciz* (283 vaka) ve *cinsel içerikli küfür, hakaret* (264 vaka), dikkat çekici derecede yüksek sayıda rapor edilmiştir. Bu, cinsel şiddetin bir işkence aracı olarak yaygın şekilde kullanıldığını göstermektedir.
- **Kelepçe ve Kısıtlamalar:** *Ters kelepçe* ve *sıkı kelepçe uygulaması*, toplamda 258 ve 210 vaka ile fiziksel işkence yöntemlerinin yaygın bir parçasını oluşturmaktadır.
- **Bölgesel Dağılım:** Diyarbakır ve Van, işkence vakalarının yoğun olduğu bölgeler arasında yer almaktadır. Özellikle hakaret ve aşağılama yöntemleri Diyarbakır'da (119 vaka) ve Van'da (182 vaka) oldukça yüksektir. İstanbul, hem fiziksel hem de psikolojik yöntemlerin sıkça uygulandığı bir diğer şehir (örneğin, hakaret: 174 vaka, kaba dayak: 155 vaka).
- **Hijyen ve Beslenme Koşulları:** *Hijyen koşullarının sağlanmaması* (201 vaka) ve *yeme içmenin kısıtlanması* (270 vaka), işkence mağdurlarının fiziksel ve psikolojik dayanıklılıklarını zayıflatmaya yönelik bir strateji olarak kullanılmıştır.

Bu örüntü, işkencenin hem fiziksel hem de psikolojik boyutlarını içerdiğini ve bölgesel farkların yanı sıra belirli yöntemlerin yaygınlık kazandığını ortaya koymaktadır. Özellikle cinsel şiddet, kelepçe uygulamaları ve kötü muamele, insan onuruna ciddi tehdit oluşturan temel ihlaller arasında yer almaktadır. Bu durum, işkenceyle mücadelede kapsamlı bir stratejiye olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Başvurularımıza İlişkin Tıbbi Değerlendirme

Başvuruların anlattıkları işkence ve diğer kötü muamele yöntemleri ile TİHV tedavi ekibinin tanı koydukları hastalıklar arasında tutarlılık bulunmaktadır. 2024 yılında başvuranlar için yapılan sağlık muayenelerine göre toplamda 3254 fiziksel teşhis konulmuştur. Başvuranların çoğunluğu kas-iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları, göz hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, KBB (Kulak, Burun, Boğaz) hastalıkları ve sinir sistemi hastalıklarından muzdarip olmuşlardır. Tedavi planı ilaç tedavisi, fizik tedavi, diş tedavisi gibi uygulamaları içermiştir. Başvuruların konsültasyon, laboratuvar ve radyolojik tetkikler ile ilaç giderlerinin tamamı TİHV tarafından karşılanmıştır. TİHV hekimleri, başvuranların işkenceye maruz kalıp kalmadığını belirlemek için İstanbul Protokolü doğrultusunda işkence izlerini tespit etmeye yönelik çeşitli yöntemler ve ileri teşhis teknikleri uygulamaktadır. Ayrıca, tedavi ekibi yıl boyunca her

başvuranın tedavi sürecine dair düzenli değerlendirmeler yapmıştır.

722 başvurudan %74'ü (537 kişi) tedavi sürecini tamamlamış ve kısmi ya da tam iyileşme sağlamıştır. Başvuruların %13'ü (97 kişi) ise tedavi sürecine devam etmektedir. Ne yazık ki, başvuruların %10'u (70 kişi) çeşitli nedenlerle tedavi sürecini yarıda bırakmıştır. Bu nedenler arasında ülkeyi terk etme, tutuklanma, misilleme korkusu veya kişisel koşullar yer almaktadır. Özellikle akut vakalarda, fiziksel semptomların hafifletilmesiyle birlikte bireylerin günlük hayatlarına geri dönebilmesi, tedavi sürecinin yarıda kesilmesinde sıkça rastlanılan bir durumdur.

1.1.2. Temsilciliklerin Olmadığı Yerlerde Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları

TİHV'in 2020-2024 Strateji Planı çerçevesinde, uzun yıllardır süregelen ve son dönemlerde giderek yoğunlaşan insan hakları ihlalleri ışığında, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde işkence gören bireylere ve yakınlarına ulaşma hedefi, 2020 yılında öncelikli bir çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu hedef doğrultusunda, referans merkezleri, mobil sağlık ekipleri ve yerel iş birlikleri aracılığıyla, 5 yıllık stratejik dönem boyunca 891 işkenceye maruz kalan birey ve yakınlarına erişim sağlanmıştır. 2024 yılında ise Cizre Referans Merkezi ve mobil sağlık ekipleri sayesinde 34 başvuru sahibi tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmıştır (33 başvuru Cizre'den, 1 başvuru Diyarbakır'daki mobil ekip aracılığıyla alınmıştır).

Tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerine erişimi arttırmak amacıyla, bir önceki stratejik dönemde Van ve Cizre'de referans merkezleri kurulmuştur. Uygulama sürecinde yapılan ihtiyaç ve kapasite değerlendirmeleri sonucunda, Van Referans Merkezi tam kapsamlı bir tedavi ve rehabilitasyon merkezine dönüştürülmüştür. Van Referans Merkezi, Doğu Anadolu Bölgesi'nde işkenceye maruz kalanlara nitelikli tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri sunarak, hem bireylerin iyileşme süreçlerine katkıda bulunan hem de insan hakları mücadelesinde kritik bir rol üstlenen önemli bir merkezdir. Merkez, bölgedeki sivil toplumun güçlendirilmesi ve iş birliğinin teşvik edilmesi için aktif bir şekilde çalışmaktadır. Öte yandan, Cizre Referans Merkezi'nin 2024 yılı sonunda yapılan detaylı değerlendirmeler sonucunda, finansal kısıtlar nedeniyle faaliyetlerinin askıya alınmasına karar verilmiştir.

Van ve Cizre'deki deneyimler, TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri'nin etkinliğinin, güçlü bir sivil toplum altyapısına bağlı olduğunu açıkça göstermiştir. Nitelikli

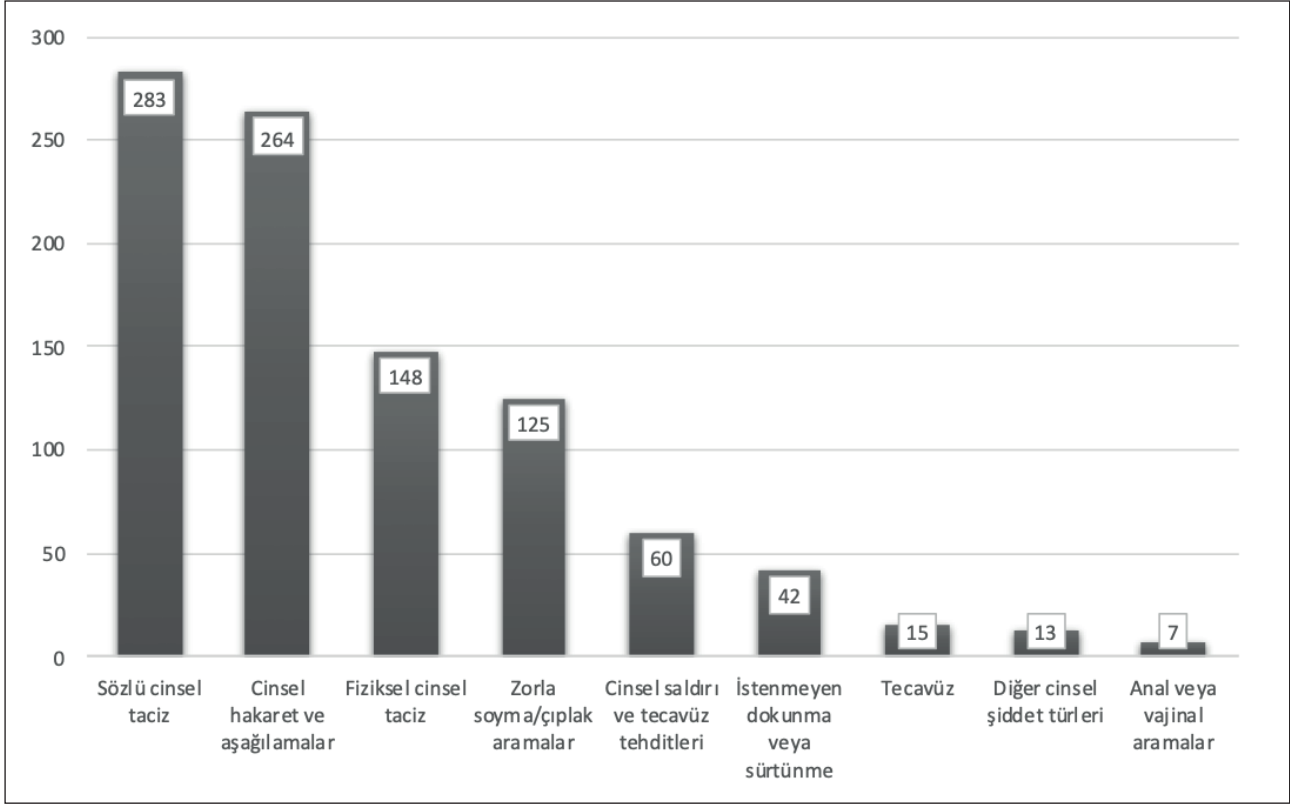
ve kapsayıcı tedavi ancak sağlam iş birlikleriyle mümkün olabilmektedir. Bu farkındalıkla, TİHV, bir sonraki strateji döneminde Türkiye'de sivil toplumu güçlendirmeyi öncelikli hedeflerinden biri olarak belirlemiş ve bu doğrultuda çok yönlü bir planlama yapmıştır.

1.1.3. Özel İhtiyaç Sahibi Gruplara Erişim

2020-2024 Strateji Dönemi'nde kadınlar, LGBTİ+ bireyler, çocuklar ve mülteciler özel ihtiyaç sahibi gruplar olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, TİHV'in 2024 yılında sunduğu hizmetlerden 247 kadın, 461 erkek, 8 non-binary birey, 3 queer birey ve 2 cinsiyet beyan etmeyen kişi yararlanmıştır. Toplam yararlanıcılar arasında ayrıca 38 çocuk (10 kız ve 28 erkek) ile 8 mülteci bulunmaktadır. Yıl içindeki başvurulardan 9'u cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelimi nedeniyle işkenceye maruz kalmıştır. Cinsel veya toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kapsamında uygulanan işkenceye ilişkin veriler Grafik 6'da detaylandırılmıştır.

Bu veriler, işkence görenlerin ciddi düzeyde cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kaldığını açıkça ortaya koymaktadır. Sözlü cinsel taciz ve cinsel hakaretler, en sık karşılaşılan şiddet türleri olarak dikkat çekerken, zorla soyma/çıplak aramalar ve fiziksel cinsel taciz gibi uygulamalar da yaygın bir şekilde rapor edilmiştir. Tecavüz (15 vaka) ve anal/vajinal aramalar (7 vaka) gibi ağır cinsel şiddet türlerinin daha düşük sayılarda bildirilmesi, bu tür vakaların bireyler tarafından ifade edilmesindeki zorlukları ve yaşanan travmanın boyutunu düşündürmektedir. Bu veriler, işkence ve kötü muamelenin yalnızca fiziksel boyutta kalmadığını, aynı zamanda cinsel ve psikolojik şiddet biçimlerini de kapsayarak bireyler üzerinde derin ve kalıcı bir etki bıraktığını göstermektedir. Özellikle tehditler, hakaretler ve zorla soyma gibi sistematik uygulamaların sıklığı, bu tür şiddetin bir kontrol ve sindirme aracı olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bu durum, işkenceye maruz kalanlara yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, cinsel şiddetle mücadelede hukuki ve psikososyal yardımların artırılması ve bu tür uygulamaların önlenmesi için daha etkin politikalar geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu veriler ışığında, tüm merkezlerde uygulanmakta olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ilkesi, çalışmalarımıza rehberlik etmeye devam etmektedir. Tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerine yönelik başvuru formu, non-binary ve queer kategorilerini içerecek şekilde güncellenmiş, böylece cinsiyete dayalı daha kapsayıcı ve ayrıntılı veri sağlanmıştır. Tedavi Merkezleri raporlarımız, toplumsal cinsiyet kimliklerine özel bir bölüm ayırarak, işkence

Grafik 6. Cinsel veya toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kapsamında uygulanan işkenceye ilişkin veriler.

ve kötü muamelenin toplumsal cinsiyete göre değişen etkilerini ve uygulamalarını analiz etme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, bu raporlar LGBTİ+ başvurularına ilişkin ayrıntılı bilgiler içermektedir. İşkence gören LGBTİ+ bireylerin kesin sayılarının, bireylerin kendileri açıklamadıkça tespit edilmesinin güç olduğu bilinse de, TİHV'in başvuru formundaki bu yenilikçi yaklaşımı, kapsayıcılığı güçlendirmeyi ve görünürlüğü artırmayı hedeflemektedir.

TİHV'in çalışmaları kapsamında bir diğer özel ihtiyaç sahibi grup, 18 yaş altı başvurulardan oluşmaktadır. 2024 yılında, toplam 38 çocuk başvuru tedavisi ve rehabilitasyon süreçleri titizlikle yürütülmüştür. Yapılan ruhsal değerlendirmeler, bu çocuklar arasında anksiyete bozuklukları, travma ile ilişkili bozukluklar ve depresyon tanılarının yaygın olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra, aynı yıl içerisinde Suriye, Afganistan, Filistin, Kongo ve İran'dan gelen toplam 8 mülteciye de destek hizmetleri sunulmuş, böylece TİHV, farklı ihtiyaç gruplarına yönelik kapsamlı bir yaklaşım sergilemiştir. Hizmet sunulan grupların çeşitliliği TİHV'in işkenceye maruz kalan bireylerin ihtiyaçlarına yönelik kapsayıcı ve eşitlikçi yaklaşımını yansıtmaktadır. Bu sonuçlar, kapsamlı ve yüksek kaliteli hizmetlere erişimi genişlet-

me hedefini başarıyla gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır.

1.1.4. Sosyal Destek Çalışmaları

2024 yılında, başvuru sahiplerimizin psiko-sosyal iyilik hallerine katkıda bulunmak amacıyla 14'ü çocuk olmak üzere toplam 57 başvuru sahibi sosyal destek programına dahil edilmiştir. Sosyal destek programı kapsamında verilen hizmetlere ek olarak, başvuru sahiplerinin sosyal hizmet takibi yıl boyunca kesintisiz bir şekilde sürdürülmüştür. Bu çalışmalar, işkence nedeniyle bozulan sosyal işlevselliğin yeniden kazandırılmasını ve bu süreçte işkenceye maruz kalanlar ile yakınlarının psikolojik tedavilerine de destek olunmasını hedeflemiştir.

2024 yılı değerlendirmeleri, başvuru sahipleri arasında sosyal destek hizmetlerine yönelik ihtiyacın ve buna bağlı olarak yapılan harcamaların önceki yıllara kıyasla artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu artış, pandemi koşullarıyla başlayan ve özellikle ekonomik krizin etkisiyle derinleşen sosyal ve ekonomik zorlukların, işkenceye maruz kalanlar dahil olmak üzere özel gereksinimi olan toplumsal grupları ciddi şekilde etkilemesiyle ilişkilendirilebilir. TİHV, bu zorluklar karşısında sosyal destek hizmetlerini genişleterek daha kapsayıcı bir yaklaşım benimsemeyi sürdürecektir.

1.1.5. Tedavi ve Rehabilitasyonun Değerlendirilmesine Yönelik Çalışmalar

- i. Yıl boyunca, Tedavi Merkezleri Koordinatörü ve her merkezin tedavi ekipleriyle düzenli olarak aylık çevrimiçi toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar, ekipler arasındaki iş birliğini güçlendirmek, deneyim paylaşımını teşvik etmek ve süreçlerdeki standardizasyonu artırmak amacıyla planlanmıştır.
- ii. Yüz yüze etkileşim ve derinlemesine değerlendirme imkânı sunan iki önemli toplantı gerçekleştirilmiştir: İlki 3-4 Şubat 2024 tarihlerinde Ankara’da, ikincisi ise 21-22 Aralık 2024 tarihlerinde Antalya’da düzenlenmiştir. Bu toplantılar, ekiplerin ortak hedefler doğrultusunda daha etkin çalışmasını sağlamak ve merkezin genel stratejik önceliklerini yerel düzeyde desteklemek için önemli bir fırsat oluşturmuştur.
- iii. Koordinasyonun geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi hedefiyle, Tedavi Merkezleri Koordinatörü tarafından Ankara, Diyarbakır ve İzmir’deki TİHV merkezlerine toplam 5 süpervizyon ziyareti yapılmıştır (1 Ankara, 1 Diyarbakır, 3 İzmir). Bu ziyaretlerde, ekiplerle birebir çalışmalar yürütülmüş, mevcut uygulamalar değerlendirilmiş ve ihtiyaçlar tespit edilmiştir.
- iv. Hekimlere yönelik sürekli mesleki gelişim programı, katılımcıların ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanan vaka tartışma toplantılarını içerecek şekilde gerçekleştirilmiştir. Programda, uzun süreli hapis cezasına bağlı sağlık sorunları ve kronik hastalıkların gelişimi, gözaltında sağlık hizmetlerine erişimdeki kısıtlamalar ile kronik ağrı ve somatizasyon bozukluklarında ayırıcı tanı gibi önemli konular ele alınmıştır.
- 2 Nisan 2024 tarihinde, Nöroloji Uzmanı Prof. Dr. Hakan Gürvit tarafından hazırlanan “Hapsetmenin Bilişsel Fonksiyonlar Üzerindeki Etkisine Yaklaşım” başlıklı çevrimiçi eğitim, Zoom üzerinden tüm başvuru hekimleri ve Tedavi Merkezleri Koordinatörü’nün katılımıyla gerçekleştirilmiştir.
- 1 Temmuz 2024 tarihinde, KBB Uzmanı Doç. Dr. Erkan Ekşi tarafından verilen “İşkenceye Bağlı Kafatası Kemiği Kırıkları ve Hapishane Süreçlerinin KBB Hastalıkları Üzerindeki Etkisi” başlıklı çevrimiçi eğitim, tüm başvuru hekimleri ve Tedavi Merkezleri Koordinatörü’nün katılımıyla düzenlenmiştir.
- 1 Ağustos 2024 tarihinde, Prof. Dr. Ayşen Ufuk Sezgin ve Adli Tıp Uzmanı Dr. Zuhâl Uzunayla’nın yürüttüğü “Cinsel İşkenceye Yaklaşım ve Görüşme İlkeleri” başlıklı çevrimiçi eğitim, Zoom üzerinden

tüm başvuru hekimleri ve Tedavi Merkezleri Koordinatörü’nün katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Yanısıra, TİHV Merkezlerinde düzenlenen olgu toplantılarına başvuru hekimleri, tedavi merkezi koordinatörü ve uzman hekimler katılmıştır.

- v. 2024 yılı boyunca Tedavi Merkezleri Koordinasyonunda önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 19-20 Kasım 2022 tarihlerinde düzenlenen Tedavi Merkezleri toplantısında alınan karar doğrultusunda, tüm başvuru hekimleri ve Tedavi Merkezleri koordinatörlerinin katılımıyla aylık “Başvuru Hekimleri Tedavi Koordinasyon Toplantıları” planlanmıştır. Bu toplantılar çevrimiçi olarak Zoom üzerinden sırasıyla 2 Ocak, 5 Mart, 4 Haziran, 2 Temmuz ve 6 Ağustos 2024 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda vaka tartışmaları, belge standardizasyonu, başvuru değerlendirme süreçlerindeki zorluklar ve çözüm önerileri ile tedavi bütçesinin ortak planlanması gibi önemli konular ele alınmıştır.

2 Nisan 2024 tarihinde Prof. Dr. Ümit Biçer’in katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda, 2023 Tedavi Merkezleri Raporu temel alınarak standardizasyon konuları tartışılmıştır. Bunun yanı sıra 17-18 Nisan 2024 tarihlerinde Diyarbakır Temsilciliği’ne yapılan ziyarette İstanbul Temsilciliği Tedavi Sekreteri Cihan Kaplan tarafından tıbbi dokümantasyon ve tedavi sekreterlerine yönelik iki günlük oryantasyon eğitimi verilmiştir. Tedavi ekibinin tamamının katılımıyla Zoom üzerinden iki haftada bir düzenlenen çevrimiçi Tedavi Koordinasyon Toplantıları ile koordinasyon sağlanmış ve ekipler arası bilgi paylaşımı desteklenmiştir.

İzmir’de başvuru hekiminin ayrılmasının ardından değerlendirme süreci gönüllü hekimlerin desteğiyle yürütülmüştür. Haftalık tedavi toplantıları her Pazartesi Zoom üzerinden düzenlenmiş, dosya takip süreçleri ise her Cuma tedavi sekreterleriyle çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 20-23 Şubat, 10-14 Haziran ve 13-17 Ağustos 2024 tarihlerinde İzmir’e yapılan ziyaretlerde gönüllü hekimlere süpervizyon desteği sağlanmış, yeni başvurular alınmış ve fiziksel başvuru dosyalarının tamamlanması gerçekleştirilmiştir. Tüm bu çalışmalar, Tedavi Merkezleri’nin etkinliğini artırmak, süreçlerin standardizasyonunu sağlamak ve hizmetlerin sürekliliğini temin etmek adına önemli katkılar sunmuştur.

- vi. Toplam 38 TİHV çalışanı, ikincil travma ve tükenmişlik riskini en aza indirmek için önleyici bir mekânizma olan Bakım Verenlerin Bakımı programından yararlanmıştı.

- vii. Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın, Adli Tıp Uzmanları Derneği (ATUD), Antalya Barosu İnsan Hakları Merkezi, Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST), Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD), Diyarbakır Barosu, Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi (Hafıza Merkezi), İnsan Hakları Derneği (İHD), Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) ve Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı'ndan (TOHAV) insan hakları savunucularının katkılarıyla Türkiye'nin Beşinci Dönemsel Raporu'na alternatif olarak hazırladığı rapor, 8 Haziran 2024 tarihinde Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite'ye sunulmuştur. TİHV'in altı farklı tedavi ve rehabilitasyon merkezinden elde ettiği veriler ve uzmanlık temel alınarak hazırlanan bu rapor, on insan hakları örgütünün ortak çalışmasının bir sonucudur. Önceden Bildirilen Konular Listesi'ne (LOIPR) göre yapılandırılan rapor, BM İşkenceye Karşı Sözleşme'nin (UNCAT) uygulanmasına dair 37 başlığa odaklanmakta ve özellikle 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14 ve 15. maddelere ilişkin Komite'nin bütüncül yaklaşımı ile uyumlu bir çerçeve sunmaktadır. TİHV'in uzmanlık alanından faydalanarak hazırlanan raporda, özellikle resmi ve gayriresmi gözaltı merkezlerinde işkence ve diğer kötü muamelelerin yaygınlaşmasına neden olan sistematik sorunlar vurgulanmıştır. TİHV öncülüğündeki heyet, 15-17 Temmuz 2024 tarihlerinde Cenevre'de gerçekleştirilen CAT değerlendirme oturumuna da katılım sağlamıştır.
- viii. TRS-YS, tedavi ve rehabilitasyon izleme programı, tedavi ve rehabilitasyon sürecine ilişkin niteliksel ve niceliksel verilerin depolanmasını, böylece izlemenin güçlendirilmesini ve periyodik raporlar hazırlanırken daha hızlı değerlendirme yapılmasını sağlayan bir yazılımdır. 2020'de başlayan hazırlıklar 2023 yılında tamamlanmıştır. TRS-YS 2024 yılı itibarıyla tüm TİHV merkezlerinde kullanılmaya başlanmıştır.

1.2. İşkencede Hesap Verilebilirliğin Artırılmasına Yönelik Çalışmalar

1.2.1. Hukuki Destek Çalışmaları

2024 yılında, altı yeni dosya hukuki destek kapsamına alınarak takip edilmeye başlanmıştır. Ayrıca, önceki yıllarda açılmış olan dosyaların takibi de titizlikle sürdürülmüştür.

1.2.2. (Alternatif) Tıbbi Değerlendirme Raporlama Çalışmaları

2024 yılında, çeşitli amaçlarla başvuru sahipleri tarafından kullanılan toplam 154 tıbbi rapor/tıbbi değerlendirme raporu hazırlanmıştır. Bu raporlar, TİHV Tedavi Ekipleri bünyesindeki tedavi koordinatörleri, hekimler ve psikiyatristler tarafından İstanbul Protokolü İlkelere uygun olarak düzenlenmektedir. Raporların %42'si iltica süreçlerinde, %38'i suç duyurusunda bulunmak amacıyla, %5'i mevcut hukuki süreçlere destek için, %5'i resmi kurumlara sunulmak üzere kullanılmıştır. Geriye kalan %10'luk kısmında ise kullanım amacı belirtilmemiştir.

1.2.3. İstanbul Protokolü'ne Yönelik Çalışmalar

TİHV, İnsan Hakları için Doktorlar (PHR), İşkence Mağdurları Rehabilitasyon Merkezleri Uluslararası Konseyi (IRCT), REDRESS ve Birleşmiş Milletler (BM) organları ile birlikte, İstanbul Protokolü'nün yasal mevzuat ve sağlık alanındaki yenilikler ile dünya genelinde değişen işkence yöntemlerine yönelik ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi çalışmalarında başlıca koordinatörlerden biri olmuştur. 29 Haziran 2022'de, BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri ve TİHV Yürütme Kurulu Üyesi Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın katılımıyla Cenevre'de İstanbul Protokolü'nün 2022 baskısının resmi lansmanı gerçekleştirilmiş idi. Daha sonra TİHV, Birleşmiş Milletler ile imzaladığı anlaşma ile İstanbul Protokolü'nün 2022 baskısını telif hakkı izniyle Türkçeye çevirmiş ve 10 Haziran 2023 tarihinde İstanbul'da düzenlediği bir toplantı ile Türkçe baskıyı tanıtılmış idi. Türkiye'de ve dünya genelinde İstanbul Protokolü eğitimlerinin ana düzenleyicilerinden biri olan TİHV, 2024 yılında 2022 baskısında güncellenen eğitim modüllerine dayalı olarak İstanbul Protokolü Eğitici Eğitim Programı düzenlemiştir. Program, iki hafta sonu süren yüz yüze oturumlar ve dört çevrimiçi oturumdan oluşmuş; 30 Kasım - 1 Aralık 2024 tarihlerinde başlamış ve 4-5 Ocak 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen final oturumuyla tamamlanmıştır. Toplam 22 sağlık ve hukuk uzmanı, TİHV tarafından verilen eğitimlere katılarak İstanbul Protokolü 2022 Yılı Edisyonu eğitimini olmuştur.

1.3. İşkencenin ve Diğer İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesine Yönelik Çalışmalar

1.3.1. TİHV Dokümantasyon Çalışmaları, Yayınlar ve Basın Açıklamaları

1 Ocak 2024 ile 31 Aralık 2024 Tarihleri Arasında TİHV Dokümantasyon Merkezi Çalışmaları

TİHV Dokümantasyon Merkezi, Türkiye’de yaşanan insan hakları ihlallerini belgeleyerek onlara görünürlük kazandırmak, böylelikle insan haklarının korunması ve ihlallerin önlenmesi için kamuoyunu bilgilendirmek, yetkililerde tutum ve davranış değişikliğine yol açmak, TİHV’in güncel hak ihlalleri karşısında alacağı tutum ve politikaların belirlenmesi için gerekli bilgi ve veri altyapısını oluşturmak amacıyla yürütmekte olduğu çalışmalara, 1 Ocak 2024 ile 31 Aralık 2024 tarihleri arasındaki dönemde de devam etti.

Söz konusu tarih aralığında her gün insan hakları ihlallerini düzenli olarak izleyerek/tarayarak beş hak kategorisi (Yaşam Hakkı, Kişi Güvenliği ve İşkence Yasağı, Cezaevleri, Düşünce ve İfade Özgürlüğü, Örgütlenme Özgürlüğü, Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü) ve bir özel başlık (Kürt Sorunu) altında iki dilde (Türkçe ve İngilizce) günlük insan hakları raporları hazırlandı ve raporlar yurt içi ve yurt dışı abonelere e-posta yoluyla gönderildi. Yanı sıra, TİHV’in web sayfasından ve sosyal medya hesabı X’ten de (Twitter) kamuoyu ile paylaşıldı.

31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Türkçe günlük insan hakları ihlalleri bülteninin abone sayısı 1112, İngilizce bültenin ise abone sayısı 119’dur.

2024 çalışma döneminde hazırlanan günlük insan hakları raporları, yukarıda belirtilen beş ana kategori ve özel başlıkların yanı sıra, ihlallerdeki güncel gelişmelere bağlı olarak yeni temalarla zenginleştirildi. Bu kapsamda, raporlara “Onur Ayı’na Yönelik Müdahaleler ve Yasaklamalar,” “31 Mart Yerel Yönetimler Seçimleri,” “Newroz Etkinliklerine Yönelik Engelleme ve Müdahaleler,” “1 Mayıs Kutlamalarına Yönelik Engellemeler ve Müdahaleler” ve “Mülteci ve Sığınmacılara Yönelik İrkçı Saldırıları” gibi özel başlıklar da eklendi. Bu başlıklar, dönemin öne çıkan insan hakları ihlallerini daha kapsamlı bir şekilde ele almak amacıyla hazırlandı.

Dokümantasyon Merkezi ekibinde yaşanan görev değişiklikleri, yeni katılan arkadaşların uyum süreci ve diğer iş yoğunlukları nedeniyle “2022 Türkiye İnsan Hakları Raporu”nun yayınlanması maalesef ancak 2024 Aralık ayı sonunda mümkün olabildi.

Bu çalışma döneminde de yine özel ihlal ve olaylara özgülenmiş raporlar hazırlandı ve basın açıklamaları, tutum belgeleri vb. için bilgi ve veri desteği sağlandı. Bu kapsamda, 2020 yılından beri sürdürülmekte olan günlük insan hakları raporlarının haftalık olarak özetlendiği video çalışmasına bu dönemde de devam edildi. Hazırlanan videolar TİHV’in X (Twitter) hesabından ve Youtube kanalından kamuoyu ile paylaşılarak Dokümantasyon Merkezi’nin çalışmalarına/raporlarına görünürlük kazandırıldı. Ancak, 1 Mart 2021 tarihinden beri sürdürülmekte olan “İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşım- la Korunması ve Desteklenmesi Projesi”nin 31 Ağustos 2024 tarihine son bulması sonucu, bu proje kapsamında iletişim sorumlusu olarak görev yapan Cem Gurbetoğlu arkadaşımızın da iş sözleşmesinin bitmesi nedeniyle sözü edilen haftalık video çalışması, maalesef sürdürülemedi. Sevgili Cem Gurbetoğlu arkadaşımıza videolar, bilgi notları, rapor tasarımları hazırlayarak ve bunları ilgili mecralarda paylaşarak dokümantasyon çalışmalarına görünürlük kazandırdığı için çok teşekkür ediyoruz.

Düşünce Suçuna Karşı Girişim, İnsan Hakları Derneği (İHD) ve TİHV’in iş birliği ile ayda bir yapılan ve bir önceki ay boyunca Türkiye’de yaşanan ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü ihlallerine dair verilerin paylaşıldığı, yorum ve değerlendirmelerin yapıldığı video programına sağlanan veri ve bilgi desteğine yukarıda sözü edilen Dokümantasyon Merkezi ekibindeki görev değişiklikleri ve yeni başlayan arkadaşımızın uyum süreci nedeniyle 2024 yılının ilk aylarında bir süre ara verildi. Bu çalışmaya 2024 Nisan ayından itibaren yeniden başlandı.

Başta işkence yasağı ihlali olmak üzere yaşanan hak ihlallerine görünürlük kazandırmak, yetkililerin ihlalleri ve cezasızlığı meşrulaştıran tutumlarını teşhir etmek ve eleştirmek amacıyla, TİHV İletişim Birimi tarafından hazırlanan bilgi notları ve infografikler için veri ve bilgi desteği sağlandı. Zaman zaman ulusal ve uluslararası insan hakları kuruluşlarının raporlarında^{1,2} da kay-

1 Bkz. İlgä Europe, ANNUAL REVIEW OF THE HUMAN RIGHTS SITUATION OF LESBIAN, GAY, BISEXUAL, TRANS, AND INTERSEX PEOPLE COVERING THE PERIOD OF JANUARY TO DECEMBER 2023, Türkiye Bölümü.

2 Bkz. 5 Mart 2024 tarihli Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Dunja Mijatović, “Türkiye’de ifade ve medya özgürlüğü, insan hakları savunucuları ve sivil topluma ilişkin Memorandum” 38 nolu dip not, say. 8.

nak gösterilen bu bilgi notları ve infografikler, TİHV'in sosyal medya hesapları üzerinden kamuoyu ve basın ile paylaşıldı. Bu kapsamda;

- 25 Nisan 2024 tarihinde "2024 Newroz Etkinliklerine Yönelik Hak İhlalleri" başlıklı bilgi notu,
- 9 Mayıs 2024 tarihinde "23 Nisan – 5 Mayıs Tarihleri Arasında 1 Mayıs Etkinliklerine Yönelik Hak İhlalleri" başlıklı bilgi notu,
- 26 Haziran 2024 tarihinde "Türkiye'de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği" başlıklı bilgi notu,
- 7 Temmuz 2024 tarihinde "2024 Onur Ayı Etkinliklerine Yönelik Hak İhlalleri" başlıklı bilgi notu,
- 7 Ekim 2024 tarihinde "1 Ocak – 1 Eylül 2024 Tarihleri Arasında Ayrımcı, Irkçı ve Nefret İçerikli Fiziki ve Sözlü Saldırıları, Yaşanan Hak İhlalleri" başlıklı rapor yayımlandı.

TİHV'in temel faaliyetlerinin sürdürülmesi için fon desteği sağlayan İsveç Uluslararası Kalkınma ve İş Birliği Ajansı (Sida) ile mevcut sözleşmenin 31 Aralık 2024 tarihinde son bulacak olmasına karşın, Sida'nın aldığı tek taraflı karar gereğince yeni bir sözleşmenin yapılmayacak olması nedeniyle, 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla çok sayıda mücadele arkadaşımızın TİHV'deki çalışmaları maalesef son buldu. Kasım 2023'ten itibaren Dokümantasyon Merkezinde birlikte mücadele yürüttüğümüz Öykü Deniz Aytemiz de ayrılmak zorunda kalan arkadaşlarımızdan biriydi. İhlallere görünürlük kazandırarak hakikat inşası çalışmalarına yaptığı çok değerli katkılardan dolayı sevgili Öykü Deniz Aytemiz arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Basın Açıklamaları

- 17 Ocak 2024 tarihinde İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı olarak, Kadın Zamanı Derneği Başkanı Dilek Başalan ile gözaltına alınan diğer kadın hak savunucularının derhal serbest bırakılması çağrısı yaptık.
- 12 Şubat 2025 tarihinde İnsan Hakları Derneği ile yaptığımız ortak basın açıklamasıyla, itibarsızlaştırma saldırılarına maruz kalan TİHV Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın yalnız olmadığını ve işkenceyi meşrulaştırma amacı ile yapılan tüm bu karalamaların kabul edilemez olduğunu belirttik.
- 13 Şubat 2024 tarihinde bu kez İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı ile ortak bir açıklama yaparak, bir kez daha Şebnem Korur Fincancı'yı asla yalnız bırakmayacağımızı ilan ettik ve yetkilileri ve

ilgilileri insan hakları savunucularını hedef almaktan ve hedef göstermekten vazgeçmeye çağırarak.

- 28 Mart 2024 tarihinde hak örgütleri ve barolar ile birlikte, Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) yüksek güvenlikli hapishaneler gündemli Türkiye ziyaretine ilişkin ortak bir basın açıklaması düzenledik.
- 2 Nisan 2024 tarihinde yaptığımız basın açıklamasıyla, 31 Mart 2024 Yerel Yönetimler Seçimlerinde Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi adayı olarak Van Büyükşehir Belediye Başkanı olarak seçilen Abdullah Zeydan'a mazbatasının verilmemesi kararından vazgeçilmesi ve bu karara karşı demokratik haklarını kullananlara dönük kolluk şiddetine son verilmesi çağrısında bulunduk.
- 3 Nisan 2024 tarihinde bileşeni olduğumuz Açlık Grevleri İzleme Takip Koordinasyonu, Türkiye genelindeki 91 hapishanede 1997 mahpus tarafından sürdürülen açlık grevleri ile ilgili bir basın açıklaması yaptı.
- 19 Nisan 2024 tarihinde TİHV İzmir Temsilciliği olarak devam etmekte olan açlık grevleri ile ilgili Buca Kırıklar Yüksek Güvenlikli Cezaevi önünde yapılan basın açıklamasına katıldık.
- 25 Nisan 2024 tarihinde İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı olarak Gezi davasında verilen haksız mahkumiyet kararlarının ikinci yılında, Osman Kavala, Can Atalay, Çiğdem Mater, Mine Özerden ve Tayfun Kahraman'ın derhal serbest bırakılması çağrısında bulunduk.
- 1 Mayıs 2024 tarihinde yaptığımız açıklamada, 1 Mayıs kutlamalarının, İstanbul'da başta işkence ve diğer kötü muamele yasağı ve toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü olmak üzere, pek çok hak ve özgürlüğün ihlal edilerek kaos içinde yaşanmasının kabul edilemez olduğunu belirttik.
- İçişleri Bakanlığı'nın sosyal medya hesaplarından paylaştığı görüntülere ilişkin, 3 Mayıs 2024 tarihinde bir açıklama yaparak ters kelepçe uygulamasının hem ulusal hem de evrensel hukuk açısından işkence ve kötü muamele yasağının ihlali anlamına geldiğine dikkat çektik ve konuyla ilgili derhal soruşturma başlatılması çağrısında bulunduk.
- Diğer hak örgütleri ile beraber 10 Mayıs 2024 tarihinde yaptığımız ortak açıklama ile 1 Mayıs kutlamalarına katılanlara yönelik gözaltı ve tutuklamalara tepki gösterdik.

- Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi, Kadın Zamanı Derneği, Özgürlük için Hukukçular Derneği Genel Merkezi, Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı ile 21 Mayıs 2025 tarihinde yaptığımız ortak açıklamada, ağır hasta mahpuslar Makbule Özer ve Hatice Yıldız'ın cezalarının infazına ara verilmesi gerektiğini belirttik.
- 23 Mayıs 2025 tarihinde yaptığımız açıklamada Gazze'de yaşanmakta olan insani krize derhal son verilmesi ve insanlık onuruna ve insan hakları değerlerine sahip çıkılması çağrısında bulunduk.
- İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi ile ortak yaptığımız açıklamayla, İstanbul'da işkence ve gözaltında kayıplarla anılan "Birinci Şube" olarak bilinen Gayrettepe'deki eski İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Binası'nın bulunduğu alana "utanç müzesi" ve anıt yapılması talebimizi kamuoyu ile paylaştık.
- 28 Mayıs 2025 tarihinde yaptığımız açıklamada Gazze'de sivillere yönelik saldırının insanlık onuruna ve insan hakları değerlerine yapılmış bir saldırı olduğunu belirttik.
- İnsan Hakları Derneği ve Türk Tabipleri Birliği İnsan Hakları Kolu ile yaptığımız ortak basın açıklamasında, işkence, kötü muamele ve hak ihlallerinin yaşandığı kuyu tipi olarak adlandırılan hapishanelerin kapatılması çağrısında bulunduk.
- 4 Haziran 2024 tarihinde Hakkari Belediyesi'ne kayyum atanmasının Türkiye'de serbest seçimlerin bir demokrasi ilkesi olmaktan, seçme ve seçilme hakkının ise temel bir yurttaşlık hakkı olmaktan çıkarıldığının bir kez daha açıkça ilanı olduğunu belirttik.
- 5 Haziran 2024 tarihinde İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı olarak, Hakkari Belediyesi'ne kayyum atama kararıyla gelişen süreçte yaşanan insan hakları ve hukuk ihlallerini izlemeye, belgeleyip raporlamaya ve böylelikle kamuoyu tarafından görünür hale getirerek ihlallerin önlenmesine yönelik çalışmalarımıza her koşulda devam edeceğimizi ifade ettik.
- İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı olarak, 12 Haziran 2024 tarihinde yaptığımız açıklama ile Eskişehir 4. Onur Yürüyüşü için bir araya gelenlere yönelik polis müdahalesinde 10 hak savunucusunun işkence ve diğer kötü muamele eşliğinde gözaltına alınmasına tepki gösterdik.
- 14 Haziran 2024 tarihinde TİHV 12. Dönem 35. Olağan Kurucular Kurulu Toplantısı Sonuç Bildirgesi'ni kamuoyu ile paylaştık.
- 14 Haziran 2024 tarihinde TİHV İzmir Temsilciliği olarak, İnsan Hakları Derneği İzmir Şubesi, Özgürlük için Hukukçular Derneği İzmir Şubesi ve Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi ile beraber, İHD İzmir Şubesi Eş Başkanı Avukat Zilan Gümüş'ün maruz kaldığı polis tacizine ilişkin ortak bir basın toplantısı düzenledik.
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Türk Tabipleri Birliği (TTB) İnsan Hakları Kolu ve İnsan Hakları Derneği (İHD) olarak, 26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle düzenlediğimiz ortak bir basın toplantısında "Türkiye'de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği" başlıklı bilgi notunu kamuoyu ile paylaştık.
- 2 Temmuz 2024 tarihinde Kayseri'de başlayıp başka illere yayılan mülteci ve sığınmacılara yönelik linç varan ırkçı saldırganlıkla ilgili yaptığımız açıklamada herkesi, mültecilere ve sığınmacılara yönelik şiddeti meşrulaştırıcı her türlü tutum ve söylemden vazgeçmeye, şiddeti durdurmak üzere gerekli önlemleri almaya, şiddet ve linç eylemlerine katılan suçlulara yönelik olası cezasızlıkla mücadele etmeye davet ettik.
- 15 Ağustos 2024 tarihinde, cezaevlerinde devam etmekte olan açlık grevi ile ilgili olarak Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) Ankara Şubesi, İnsan Hakları Derneği (İHD) Ankara Şubesi, Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) Ankara Şubesi ve TİHV olarak, bir an önce insanı ve hukuku esas alan bir çözüm ortamı oluşturularak açlık grevlerinin sonlandırılması gerektiğini belirttik.
- Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Çağdaş Hukukçular Derneği, İnsan Hakları Derneği, Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı, Özgürlük için Hukukçular Derneği ve TİHV tarafından, 13 Eylül 2024 tarihinde düzenlenen ortak basın toplantısında, Abdullah Öcalan'a ilişkin yapılan 9/2 Bildiriminin hayata geçirilmesi çağrısında bulunduk.
- 24 Eylül 2024 tarihinde, gözaltına alınırken açtığı ateş sonucu bir polis memurunun ölümüne neden olan kişinin maruz kaldıkları üzerinden bir kez daha kimseye işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yapılamayacağını ve işkencenin mutlak olarak yasak olduğunu ifade ettik.

- 12 Ekim 2024 tarihinde düzenlediğimiz basın toplantısıyla, Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'ye ilişkin sonuç gözlemlerini kamuoyu ile paylaştık.
- 23 Ekim 2024 tarihinde Ankara'daki Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş. (TUSAŞ) tesislerine yönelik yapılan bombalı ve silahlı saldırı ile ilgili yaptığımız açıklamada dün olduğu gibi bugün de insan hakları, barış ve demokrasi değerlerini savunmakta ısrarcı olacağımızı belirttik.
- Hukuk dışı iddialar ile yargı bağımsızlığına tümüyle aykırı bir şekilde tutuklanan ve buna dayanılarak görevden alınan Esenyurt Belediye Başkanı Prof. Dr. Ahmet Özer ile ilgili 31 Ekim 2024 tarihinde bir açıklama yaparak, Ahmet Özer'in tutukluluğuna derhal son verilmesi ve görevine iade edilmesi çağrısında bulunduk.
- Mardin Büyükşehir, Batman ve Urfa'nın Halfeti ilçesi Belediye Eş Başkanlarının görevden alınarak yerlerine kayyum atanması ile ilgili olarak 5 Kasım 2024 tarihinde yaptığımız açıklamada, herkesi, insan haklarına, adalete, barışa ve demokrasiye, yani ortak geleceğimize sahip çıkmaya davet ettik.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesinin yıl dönümü dolayısıyla 10 Aralık 2024 tarihinde İHD ile yaptığımız ortak açıklamada, ihlalleri belgeleyip raporlayarak görünür kılmaya, böylelikle önlemeye, cezasızlıkla mücadele etmeye ve insan haklarının kurucu değerlerine kararlılıkla sahip çıkmaya devam ettiğimizi belirttik.

1.3.2. Farkındalık ve Savunuculuk Çalışmaları

- i. TİHV Bilgi ve Deneyim Paylaşımı 2024 Programı, işkencenin önlenmesine katkı sağlamak ve insan hakları savunucuları arasında bilgi alışverişini teşvik etmek amacıyla, 5 Mart 2024-4 Haziran 2024 tarihleri arasında düzenlenmiştir.
- ii. Gözaltında Kayıplar Haftası 2024 İstanbul programı, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği İstanbul Temsilcilikleri tarafından 17-31 Mayıs tarihleri arasında düzenlenmiştir. Bu yılki tema, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 25 Mayıs 2024'te gerçekleştirdiği 1000. Hafta Buluşması'na ithafen "1000. Hafta" olarak belirlenmiştir. Program kapsamındaki etkinlikler arasında basın açıklamaları, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 999. ve 1000. hafta buluşmaları, sergiler, mezar anmaları, film gösterimleri ve söyleşiler, konserler ve kapanış etkinlikleri yer almıştır. Etkinlikler Galatasaray Meydanı, Gazi

Mezarlığı, Adasanat, Aynalıgeçit Salonu, Karşı Sanat Merkezi ve Beyoğlu Sineması gibi çeşitli mekânlarda gerçekleştirilmiştir.

- iii. Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türk Tabipleri Birliği (TTB) İnsan Hakları Kolu ve İnsan Hakları Derneği, 26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle yaptıkları ortak açıklamada, uluslararası hukukta kesin bir şekilde yasak olmasına rağmen işkencenin Türkiye'de ve dünyada insanlık dışı bir cezalandırma ve yıldırma aracı olarak kullanılmaya devam ettiğine dikkat çektiler. İHD Genel Merkezi'nde düzenlenen ve İHD Eş Genel Başkanı Hüseyin Küçükbalaban ile TİHV Yönetim Kurulu Üyesi Saadet Erdem Kalyoncugil'in de katıldığı basın toplantısında "26 Haziran 2024 itibarıyla Türkiye'de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği" başlıklı bilgi notu da kamuoyuna duyuruldu.
- iv. TİHV, 12 Ekim 2024 Cumartesi günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, BM İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'ye yönelik sonuç gözlemlerini kamuoyuyla paylaştı. Toplantıda, Komite'nin Türkiye'deki işkence ve kötü muameleyle dair tespitleri, önerileri ve uluslararası insan hakları standartlarının uygulanmasına ilişkin değerlendirmeler detaylı şekilde aktarıldı. Etkinlik, Türkiye'deki işkence karşıtı mücadeleye ışık tutmayı ve kamuoyunda farkındalık yaratmayı amaçladı.
- v. 10 Aralık İnsan Hakları Haftası kapsamında, TİHV merkezlerinin bulunduğu illerde İHD ile iş birliği içinde ortak bildirimler yayımlandı ve basın açıklamaları düzenlendi. İnsan hakları ihlalleri ve mücadele yöntemleri üzerine farkındalık oluşturmayı amaçlayan etkinliklere aktif katılım sağlanırken, insan hakları mücadelesinin güçlendirilmesine yönelik çeşitli panel, söyleşi ve atölye çalışmaları gerçekleştirildi.

1.3.3. Uluslararası Mekanizmalar, Ağlar ve İlişkilerin Etkin Kullanılması

2024 yılında, uluslararası mekanizmalara yönelik savunuculuk eylemleri kapsamında şu çalışmalar gerçekleştirilmiştir:

- i. 4-6 Haziran 2024 tarihlerinde, Türkiye'den 5 insan hakları savunucusunun katılımıyla Strazburg'da Avrupa Konseyi'ne yönelik savunuculuk ziyaretleri düzenlenmiştir. Bu ziyaretler sırasında, Avusturya'nın Avrupa Konseyi Daimi Temsilciliği'nin ev sahipliğinde ve Avrupa Uygulama Ağı (EIN), Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FIDH) iş birliğiyle bir yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Türkiye'de sivil top-

lum kuruluşlarının (STK) ve insan hakları savunucularının barışçıl toplanma özgürlüğünü kullanırken karşılaştıkları zorluklar ele alınmıştır.

- ii. 19-20 Haziran 2024 tarihlerinde, Türkiye’den 3 insan hakları savunucusu, Avrupa Birliği (AB) kurumlarıyla görüşmek üzere Brüksel’e seyahat etmiştir. Bu görüşmelerde, Uluslararası Ortaklıklar Genel Müdürlüğü (INTPA), Komşuluk ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG-NEAR) ve Avrupa Dış Eylem Servisi (EEAS) gibi AB birimleriyle bir araya gelmiştir. Ayrıca, o dönemde AB Dönem Başkanlığı’nı yürüten Macaristan temsilcileriyle Parlamento’da toplantılar yapılmıştır.
- iii. 15-17 Temmuz 2024 tarihlerinde, TİHV’nin Türkiye’nin 5. Dönemsel Raporu’na karşılık BM İşkenceye Karşı Komite’ye (CAT) sunduğu alternatif raporun ardından, CAT değerlendirme oturumuna katılmak üzere Cenevre’ye bir heyet gönderilmiştir.
- iv. 2024 yılı içinde Türkiye’deki insan hakları savunucularını desteklemek amacıyla acil çağrı metinleri hazırlanarak uluslararası mekanizmalar aracılığıyla yaygınlaştırılmıştır.

1.3.4. Savunuculuk ve İletişim Çalışmaları

2024 yılında, işkence ve kötü muamele de dahil olmak üzere ağır ve ciddi insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve bu konularda kamuoyunun harekete geçirilmesi amacıyla farkındalık yaratma ve savunuculuk faaliyetleri yoğun bir şekilde sürdürüldü. TİHV, iletişim kanallarını daha etkin bir şekilde kullanarak raporlarını, basın açıklamalarını ve bilgi notlarını daha geniş kitlelere ulaştırdı. Medyanın ciddi bir baskı altında olduğu bu dönemde, insan hakları ihlallerinin görünürlüğüne arttırmayı hedefleyen iletişim çalışmaları, TİHV’in kapsamlı insan hakları mücadelesi stratejisinin ayrılmaz bir parçası olarak yürütüldü. Bu çalışmalar, yalnızca farkındalık yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda insan hakları savunucuları, STK’ler ve uluslararası kamuoyu arasında dayanışmayı güçlendirmeye de katkı sağladı.

- i. TİHV’in insan hakları ihlallerini izleme ve raporlama çalışmaları doğrultusunda hazırlanan 11 soru önergesi, 2024 yılında milletvekilleri tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) gündeme taşındı. Bu önergeler, insan hakları ihlallerinin boyutlarını ve nedenlerini görünür kılmayı, sorumlu kurumların hesap verebilirliğini artırmayı ve etkili çözüm meka-

nizmalarının devreye girmesini sağlamayı amaçladı. TİHV’in izleme çalışmaları, siyasi temsilciler ve kamuoyu arasında insan hakları bilincinin güçlenmesine katkı sunmaya devam etti.

- ii. TİHV Dokümantasyon Merkezi’nin günlük insan hakları ihlalleri raporları, Türkçe olarak 1112 aboneye, İngilizce olarak ise 119 aboneye ulaşarak zamanında ve doğru bilgi aktarımı sağladı.
- iii. Günlük insan hakları raporlarına dayanarak, haftalık insan hakları ihlallerini özetleyen toplam 30 video, farklı sosyal medya platformlarında paylaşılmış ve bu videolar, yüzbinlerce izlenme sayısına ulaşmıştır. Her bir videoda, bir hafta boyunca yaşanan çeşitli hak ihlallerine dikkat çekilmiş, izleyicilere somut örneklerle insan hakları ihlallerinin ciddiyeti ve yaygınlığı hakkında bilgi verilmiştir.
- iv. TİHV, Türkiye’de insan hakları alanının sorunlarını ve insan hakları savunucularının karşılaştığı baskıları dile getirmek amacıyla sosyal medya ve kampanya çalışmaları yürütmüştür. Bu kapsamda 3 video hazırlandı ve yaygınlaştırıldı.
- v. Türkiye’deki insan hakları ihlallerine ilişkin, işkencenin boyutlarını ve ayrımcı uygulamalarla kesişim noktalarını ele alan 3 rapor ve 4 bilgi notu hazırlandı. Bu belgeler, özellikle dezavantajlı grupların maruz kaldığı hak ihlallerine ışık tutarak hem ulusal hem de uluslararası düzeyde farkındalık yaratmayı ve savunuculuk çalışmalarını desteklemeyi amaçladı.
- vi. TİHV, insan hakları ihlallerini izleme ve belgeleme çalışmaları kapsamında, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın eylemlerini aktif bir şekilde takip etti. Bu süreçte, TİHV, İHD ve Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın ortak mücadelesi sayesinde, gösteri özgürlüğü üzerindeki keyfi yasaklar kısmen kaldırılarak önemli bir kazanım elde edildi. Bu ortak mücadele, yalnızca temel hakların ihlaline karşı bir direniş değil, aynı zamanda adalet arayışının ve toplumsal dayanışmanın güçlü bir sembolü hâline geldi. Bu süreçte TİHV, ihlalleri görünür kılmak ve hak savunucularının mücadelesini ulusal ve uluslararası kamuoyuna taşımak için aktif bir rol üstlendi.

İletişim çalışmalarına dair detaylı bilgiler özel projeler ve diğer çalışmalar başlığı altında verilmiştir.

2. İNSAN HAKLARININ “KURUCU ROLÜ”NÜ YENİDEN ÖNE ÇIKARAN BİR YAKLAŞIMLA KAPATILMIŞ OLAN SİVİL VE KAMUSAL ALANIN GENİŞLETİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

2.1. İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi (1 Mart 2021-31 Ağustos 2024)

Türkiye İnsan Hakları Vakfı tarafından, İnsan Hakları Derneği, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FIDH) ve İşkenceye Karşı Dünya Örgütü-Avrupa (OMCT-E) ortaklığında, 1 Mart 2021 tarihinde uygulanmaya başlanan proje, insan hakları hareketinin zorlu bir ortamda dönüştürücü etki yaratabilme kapasitesini artırarak (Hedef 1) ve insan haklarını savunma hakkının gerçekleştirilmesine katkıda bulunarak (Hedef 2) insan hakları mücadelesinin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Nihai amaç, kamusal hayatın insan haklarının kurucu rolü temelinde tahkim edilmesine katkıda bulunmaktır. Bu amaç ve hedefler doğrultusunda yürütülen çalışmalar 42 aylık proje süresinin tamamlanmasını takiben 31 Ağustos 2024 tarihinde başarıyla sona ermiştir.

Türkiye'nin hemen her bölgesinden hak mücadelesinin farklı alanlarından ve çeşitli meslek grupları ve disiplinlerden çok sayıda aktörün katılımıyla yürütülen proje, üç ana bileşeni olan proaktif bir yaklaşımla, yani savunmada değil, olaylara doğrudan müdahale etmeyi hedefleyerek gerçekleştirilmiştir:

- (1) Tehdit ve baskılara maruz kalan insan hakları savunucularının hukuki, psikososyal ve finansal olarak desteklenerek korunması;
- (2) Eğitim, süpervizyon ve mesleki gelişim programları yoluyla hak savunucularının teknik bilgi ve becerilerinin artırılması;
- (3) İnsan hakları hareketinin kullanımındaki araç ve platformların geliştirilmesi, hak mücadelesinin tabanının genişletilmesi, hak örgütlerine kurumsal destek sağlanması ve çalışmalarının kolaylaştırılması yoluyla insan hakları savunucularının ve örgütlerinin faaliyetlerini yürütme kapasitelerinin artırılması.

Bu doğrultuda, 20'den fazla programı ve yüzlerce insan hakları savunucusunu bir araya getiren onlarca etkinliği

kapsayan proje faaliyetleri detaylarıyla birlikte aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

Proje Faaliyetleri

2.1.(1) İnsan Hakları Aktörlerini ve Çalışmalarını Güçlendirme Çalışmaları

Bu çalışma kümesi, insan hakları savunucularına (İHS) ve insan hakları örgütlerine yönelik güçlendirme çalışmaları olmak üzere iki alt başlıktan oluşmuştur.

2.1.(1.1) İnsan Hakları Savunucuların Bilgi ve Becerilerini Artırılması ve Aralarındaki Koordinasyonun Güçlendirilmesi

2.1.(1.1.1) Bölgesel Dayanışma ve İş Birliği Grupları

Başta Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir ve Van olmak üzere, bu illeri çevreleyen 6 bölgede insan hakları savunucularının katılımlarıyla Bölgesel Dayanışma ve İş Birliği Grupları (kısaca bölge grupları) oluşturulmuştur. Bu gruplar, baskıcı bir rejim ortamında sivil haklar kavramını yaygınlaştırmamızı, baskıya maruz kalan insan hakları savunucularıyla temas etmemizi, onları korumamızı ve desteklememizi sağlayan ana aktörler olmuşlardır. Bölge grupları aracılığıyla öncelikli hedefimiz, faaliyetlerini yürütürken zorluk ve baskılarla karşılaşan, idari, hukuki, sosyal ve benzeri baskı ve tehditlere maruz kalan kişi ve kurumlarla bağlantı kurma faaliyetlerini kolaylaştırmaktır. Bölge gruplarının bu konudaki rolü oldukça hayati ve vazgeçilmezdir. Her bölge grubu, bölgelerdeki İHD şubeleri ve TİHV temsilciliklerinin gözetiminde bir grup sorumlusu tarafından yürütülmüştür. Bu 6 bölge grup sorumlusundan beşi (Ankara hariç) mesleki faaliyetlerini avukat olarak yürütmekte olup, bu durum grup sorumlularının hukuki destek süreçlerinde özellikle aktif olmalarını sağlamıştır.

Projenin ilk yılında, 2021 Eylül ayı itibarıyla faaliyetlerine başlayan bölge grupları;

- İHS'lerin ihtiyaçlarını, yaşadıkları zorlukları ve baskıları takip ederek raporlama,
- Zorluk ve baskı yaşayan İHS'ler ile dayanışma ortamını güçlendirme,

- Bölgelerde yaşanan insan hakları ihlallerini raporlama,
- İnsan hakları ihlallerine maruz kalanların bölgesel destek, önleme ve onarım mekanizmalarına erişimlerini kolaylaştırma,
- Proje faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve özellikle insan hakları savunucularının proje çerçevesinde sunulan desteklere etkin şekilde erişme süreçlerini kolaylaştırmıştır.

Gruplar, her iki ayda bir düzenli olarak toplanarak bölgelerindeki hak ihlali verilerini değerlendirmiş, proje çalışmalarıyla ilgili bilgi paylaşımında bulunmuş ve iş bölümü yapmıştır. Proje sonu itibarıyla, 28 şehirden ve farklı insan hakları alanlarından toplamda 80 savunucu bu gruplarda yer almaktadır:

Tablo 1. Bölgesel Dayanışma ve İş Birliği Grupları

Bölge Grubu	Merkez Şehir	Üye Sayısı
Çukurova Bölgesi Dayanışma ve İş Birliği Grubu	Adana	17
İç Anadolu Bölgesi Dayanışma ve İş Birliği Grubu	Ankara	12
Güneydoğu Anadolu Bölgesi Dayanışma ve İş Birliği Grubu	Diyarbakır	12
Marmara Bölgesi Dayanışma ve İş Birliği Grubu	İstanbul	14
Ege Bölgesi Dayanışma ve İş Birliği Grubu	İzmir	12
Doğu Anadolu Bölgesi Dayanışma ve İş Birliği Grubu	Van	13

Proje süresince üye sayılarında değişiklikler olmuş, toplam savunucu sayısı 100'ü aşmıştır. Gruplar proje süresince toplamda 124 toplantı yapmıştır.

2.1.(1.1.2) İnsan Hakları Savunucuları için Eğitim Programları

Bu program kapsamında dört ana eğitim çalışması planlanmıştır. Eğitimler, bölge gruplarının katılımcıları, kadınlar ve LGBTİ+'lar öncelikli olmak üzere, insan hakları savunucularına yönelik olarak düzenlenmiştir. İkincil Travma ve Tükenmişlik Eğitimleri dışındaki eğitimlerin tasarımı, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçleri, iki yarı zamanlı koordinatörün kolaylaştırıcılığında çalışan eğitim komitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. İkincil

Travma ve Tükenmişlik Eğitimleri ise süpervizyon programları ve psikososyal destek programıyla birlikte, iki yarı zamanlı psikoloğun kolaylaştırıcılığında süpervizyon komitesi tarafından yürütülmüştür.

2.1.(1.1.2.1) İnsan Hakları İhlallerini İzleme ve Raporlama Eğitimi: Bu çalışma kapsamında, iki aşamalı bir eğitmen eğitimi ve altı uygulayıcı eğitim gerçekleştirilmiştir. Eğitmen eğitimi ve uygulayıcı eğitimlere toplamda 139 insan hakları savunucusu katılmıştır.

Eğitmen Eğitimi: Eğitimin amacı, bir eğitmen havuzu oluşturarak kapasite geliştirmektir. Bu doğrultuda, eğitime toplamda 17 katılımcı katılmış ve bazı katılımcılar daha sonra uygulayıcı eğitimlerde eğitici olarak görev almıştır:

- Birinci kısım eğitim, 2-3 Temmuz 2022 tarihlerinde İzmir'de düzenlenmiştir.
- İkinci kısım eğitim, 10-11 Eylül 2022 tarihlerinde yine İzmir'de gerçekleştirilmiştir.

Uygulayıcı Eğitimleri: Yereldeki insan hakları aktörlerine yönelik bu eğitimler altı farklı şehirde düzenlenmiştir:

- Van: 12-13 Kasım 2022 (17 katılımcı),
- Ankara: 3-4 Aralık 2022 (19 katılımcı),
- İzmir: 24-25 Aralık 2022 (21 katılımcı),
- Adana: 14-15 Ocak 2023 (23 katılımcı),
- Diyarbakır: 4-5 Şubat 2023 (21 katılımcı),
- İstanbul: 25-26 Şubat 2023 (21 katılımcı).

2.1.(1.1.2.2) İkincil Travma ve Tükenmişlik Eğitimleri: Bu eğitimler, insan hakları hareketinin sürdürülebilirliği için kritik öneme sahip olan insan hakları savunucularının iyilik hallerinin kolektif olarak korunması gerektiği fikri üzerine temellendirilmiştir. Bu doğrultuda, 2021 yılında dört farklı şehirde (9-10 Ekim 2021 Diyarbakır, 23-24 Ekim 2021 İstanbul, 6-7 Kasım 2021 Ankara ve 6-7 Kasım 2021 İzmir) insan hakları savunucularına yönelik toplam dört ayrı eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitimlerden toplamda 85 kişi faydalanmış, bu sayı, proje kapsamında başlangıçta planlanan katılımcı sayısının (40) iki katından fazla olmuştur.

2.1.(1.1.2.3) Dijital ve Fiziksel Güvenlik Eğitimleri: İnsan hakları savunucularını, kişisel güvenlikleri ve dijital güvenlikleri konusunda bilgilendirmek ve güçlendirmek amacıyla, Ankara'da 24-25 Şubat 2024 ve 6-7 Nisan 2024 tarihlerinde iki eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitimlerden toplamda 40 savunucu faydalanmıştır.

Eğitim programı, katılımcılara fiziksel ve dijital güvenlik alanında temel beceriler kazandırarak, onları gözetim, sansür ve diğer güvenlik tehditlerine karşı kendilerini ve bilgilerini koruma konusunda güçlendirmiştir. Katılımcıların bilgi ve yetkinliklerini artıran bu program, Türkiye'deki bölgesel insan hakları savunucularının güvenliği ve dayanıklılığını güçlendirme konusunda önemli bir katkı sağlamıştır.

2.1.(1.1.2.4) Yerel ve Uluslararası İzleme Mekanizmalarının Kullanımına İlişkin Eğitimler: Yerel insan hakları savunucularının, hem ülke içinde hem de uluslararası alanda ilgili mekanizmalara erişimlerini sağlamak ve ihlalleri raporlama becerilerini artırmak amacıyla, Ankara'da 23-24 Mart 2024 ve 27-28 Nisan 2024 tarihlerinde iki eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitimlere toplamda 41 savunucu katılmıştır. Eğitimler, yerel aktörlerin Anayasa Mahkemesi, kamu kurumları, Avrupa Konseyi ve BM özel prosedürleri gibi ulusal ve uluslararası mekanizmaları ve prosedürleri daha etkili bir şekilde kullanabilme kapasitelerini geliştirmeyi hedeflemiştir. İnsan hakları savunucularına, Türkiye'deki İHS'lerin durumunu ulusal ve uluslararası izleme mekanizmalarına ve uluslararası topluma etkin bir şekilde raporlamak ve bilgi aktarmak için gerekli teknik beceriler kazandırılmıştır.

2.1.(1.1.3) Süpervizyon Programları

Proje kapsamında, özellikle hak ihlallerine maruz kalan bireylerle doğrudan çalışan insan hakları savunucularına yönelik ücretsiz süpervizyon desteği sağlanması hedeflenmiştir. İlk etapta 30 savunucunun bu destekten faydalanması planlanmış olsa da, ihtiyaçlar ve talep doğrultusunda program genişletilmiştir. Yapılandırılan kapsamlı süpervizyon programı sayesinde, proje sonunda toplamda 245 insan hakları savunucusu bu destekten yararlanmış. Program, savunucuların mesleki dayanıklılıklarını artırmayı, psikolojik iyilik hallerini desteklemeyi ve yaşadıkları yoğun duygusal yüklerle başa çıkmalarına yardımcı olmayı amaçlamıştır.

Program, süpervizyon komitesinin kolaylaştırıcılığında beş ayrı kategoride uygulanmıştır. Bu kapsamda, her bir kategori, farklı meslek gruplarının ihtiyaçlarına yönelik özel olarak tasarlanmıştır. Birinci kategori, psikologlar için düzenlenen süpervizyon programını içermektedir. Bu program, psikologların mesleki dayanıklılıklarını artırmayı ve karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarını desteklemeyi hedeflemiştir. İkinci kategori, travmatik ortam ve durumlarla temas hâlinde olan çocuklarla çalışan klinisyenlere yönelik süpervizyon programıdır. Bu program, çocukların yaşadığı zorluklarla başa çıkma-

bilmeleri için klinisyenlere rehberlik etmiş ve mesleki kapasitelerini güçlendirmiştir. Üçüncü kategori, sosyal hizmet uzmanlarına yönelik süpervizyon programını kapsamaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının sahada karşılaştıkları duygusal ve profesyonel yükleri yönetmelerine destek olmak amacıyla bu program geliştirilmiştir.

Dördüncü kategori, bireysel süpervizyon programıdır. Bu program, doğrudan ağır ve ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalmış kişilerle çalışan sosyal hizmet uzmanları ve psikologların yaşadıkları ağır ikincil travmalar nedeniyle süpervizyon desteğine ihtiyaç duyduğu düşünülerek, Faaliyet 1.2.2 kapsamında TİHV'nin organizasyonel kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalarla paralel olarak, TİHV çalışanlarına özel bireysel süpervizyon programına dönüştürülmüştür. Son olarak, beşinci kategori, teknik süpervizyon programıdır. Bu programla, insan hakları kurumlarında başvuru alan farklı meslek gruplarından olan kişilere (psikolog ve sosyal hizmet uzmanı dışındakiler) insan hakları ihlallerine maruz kalan kişilerle görüşürken kullanılacak dil, soru sorma yöntemleri, başvuruyu dinlemenin temel esasları gibi görüşme tekniklerine ilişkin bir teorik atölye düzenlenmesi ve devamında ayda bir olmak üzere 3 pratik atölye ile içeriğe uygun vaka tartışması yapılması hedeflenmiştir. Bu yapılandırılmış yaklaşım, farklı meslek gruplarının ihtiyaçlarını karşılayarak, insan hakları alanında çalışan profesyonellerin kapasitelerini güçlendirmede önemli bir rol oynamıştır.

Programların bölge bazında katılımcı sayıları aşağıdaki gibidir:

Program kapsamında, toplamda 245 insan hakları savunucusuna yönelik, her biri 3 saat süren 885 oturum düzenlenmiş ve toplamda 2655 saatlik süpervizyon sağlanmıştır.

2.1.(1.1.4) Mesleki/Kişisel Gelişim Programları

İnsan hakları savunucularının, aşağıda sıralanan kapasite geliştirme programlarına tercihleri doğrultusunda katılımları sağlanmıştır. Bu programlar, insan hakları savunucularının etkili bir şekilde çalışmalarını sürdürmelerine ve karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olmuştur.

i. **Dil Eğitimi Destek Programı:** Bu desteğin amacı, dil engeli nedeniyle uluslararası mekanizmaları etkin bir şekilde kullanamayan, uluslararası gelişmeleri takip edemeyen ve uluslararası savunuculuk faaliyetlerinde zorluklar yaşayan insan hakları savunucularına bu süreçleri aşmalarında katkı sağlamaktır. Bu kapsamda, 2021 yılı sonunda duyurusu yapılan ve Ocak 2022'de değerlendirmeleri tamamlanan prog-

Tablo 2. Süpervizyon Programları

Süpervizyon Programı	Adana	Ankara	Diyarbakır	İstanbul	İzmir	Van	Toplam Katılımcı
Psikologlar için	10	12	13	14	7	10	66
Sosyal Hizmet Uzmanları için	19	12	11	13	11	16	82
Çocuklarla Çalışan Klinisyenler için	-	-	-	18 (12 psikolog, 6 sosyal hizmet uzmanı)	-	-	18
Bireysel Süpervizyon Programı	-	-	3	9	-	2	14
Teknik Süpervizyon	15	9	12	10	12	7	65
Toplam Katılımcı	44	33	39	64	30	35	245 İHS

ramdan 10 farklı şehirden 28 kişi faydalanmıştır. Kürtçe eğitimleri için 4 insan hakları savunucusu desteklenmiş, İngilizce eğitimleri için ise 24 insan hakları savunucusu desteklenmiştir. Desteklenen eğitim süreleri 3 ile 18 ay arasında değişmiştir.

- ii. **Konferanslar, Atölye Çalışmaları ve Eğitimle-re Katılım Desteği:** Mesleki/Kişisel Gelişim Programları çerçevesinde ve ana amacına paralel olarak, Türkiye'deki insan hakları savunucularının küresel insan hakları hareketiyle etkileşimlerini artırmak amacıyla, Türkiye ve yurt dışında düzenlenen konferanslar, atölye çalışmaları, eğitimler ve/veya çevrimiçi programlara katılmaları desteklenmiştir. Türkiye'deki insan hakları savunucularının bu tür etkinliklere katılımını kolaylaştırarak, diğer insan hakları savunucuları ile ilişkiler kurmalarının sağlanması ve görüş ile deneyim alışverişi fırsatları sunulması hedeflenmiştir. Böylece, Türkiye ve dünya çapındaki insan hakları hareketlerinin zenginleşmesi ve güçlenmesi beklenmiştir. Bu amaçla oluşturulan program, 27 Mart 2023 tarihinde başvuruya açılmış ve 31 Nisan 2024'e kadar başvuru almaya devam etmiştir. Programa toplamda 43 başvuru alınmış olup, 6 insan hakları savunucusu bu programdan faydalanarak yurt dışındaki insan hakları etkinliklerine katılım sağlamıştır. İnsan hakları savunucularının geri bildirimlerine göre, faydalanıcılar bu programı son derece önemli ve ayrıca zenginleştirici bulmuşlardır. Katıldıkları etkinlikler sayesinde, önemli ağların bir parçası hâline geldiklerini ve bu ağların uzun yıllar boyunca kendilerine fayda sağlayacağını vurgulamışlardır. Her biri, öğrendikleri yeni stratejileri Tür-

kiye'deki savunuculuk çalışmalarına dahil etmeye başladıklarını paylaşmıştır.

- iii. **Staj Programı:** Bu program kapsamında, proje süresi boyunca yılda bir olmak üzere toplamda 3 insan hakları savunucusunun, proje ortağı olan OMCT-E'nin Brüksel ofisinde 3 aylık staj yapması planlanmıştır. Katılımcıların OMCT-E ekibi ile özellikle uluslararası savunuculuk konusunda çalışarak bilgi ve becerilerini artırması hedeflenmiştir. İlk staj programı 2021 yılı Nisan ve Haziran ayları arasında, ikinci program 2022 yılı Nisan-Haziran ayları arasında ve son program ise Mayıs-Temmuz 2024 döneminde gerçekleştirilmiştir.

2.1.(1.2) İnsan Hakları Alanında Çalışan Sivil Toplum Örgütlerinin Kapasitelerinin Güçlendirilmesi

2.1.(1.2.1) İnsan Hakları Alanında Çalışma Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarını Destekleme Programı

Bu destek programının amacı, insan hakları alanında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının (STK) çalışmalarını sürdürmelerine ve güçlendirmelerine katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, başvuru süreci Mart 2022'de ve değerlendirme süreçleri Haziran 2022'de tamamlanan program kapsamında, insan hakları alanında çalışma yürüten 13 sivil toplum kuruluşuna mevcut çalışmalarını sürdürebilmeleri ve kendi stratejik öncelikleri doğrultusunda 12 ila 21 ay arasında değişen sürelerde yeni projelerini hayata geçirebilmeleri için toplam 600.000 Euro destek sağlanmıştır. Desteklenen çalışmalar, 3 aylık dönemsel, ara ve final anlatısal ve mali raporlar ile eklerinin incelenmesi ve yerinde ziyaretlerle düzenli olarak takip edilmiştir. Desteklenen sivil toplum kuruluşları ve projeleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. İnsan Hakları Alanında Çalışma Yürüten STK'leri Destekleme Programı

Desteklenen STK	Çalışma Alanı	Şehir	Proje Başlığı
Rengarenk Umutlar Derneği (RUMUD)	Çocuk Hakları	Diyarbakır	Çocuklar için Barış Kültürü Projesi
Çocuklar Aynı Çatının Altında Derneği (ÇAÇA)	Kadın Hakları	Diyarbakır	Çocuk Odaklı Hak ve Toplum Temelli Sosyal Hizmet Modelinin Yaygınlaştırılması
Fikir ve Sanat Atölyesi Derneği Çocuk Hakları Merkezi (FİSA)	Çocuk Hakları	Ankara	Çocuklar için Adalet
Tahir Elçi İnsan Hakları Vakfı (TEV)	Ayrımcılıktan Korunma Hakkı	Diyarbakır	Ayrımcılığa Karşı Hak Savunuculuğu
İnsan Hakları Derneği Van Şubesi	Ağır ve Ciddi İnsan Hakları İhlalleri	Van	Hak İhlallerinin Tespiti ve Önlenmesi Faaliyetlerini Sürdürme, Geliştirme ve Destekleme Projesi
Muamma LGBTİ+ Derneği	LGBTİ+ Hakları	Mersin	Muamma LGBTİ+ Derneği Ofis Desteği ve Akran Danışmanlığı Projesi
Mültecilerle Dayanışma Derneği	Ayrımcılıktan Korunma Hakkı	İzmir	Mülteciler İçin Adaletin Güçlenmesi (MİAG)
Önce Çocuklar Derneği	Kadın ve Çocuk Hakları	Diyarbakır	Yarınlara Daha Haklı Projesi
Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği	LGBTİ+ Hakları	Ankara	Pembe Hayat Kurumsal Destek (Danışmanlık Hizmetlerinin Sürdürülmesi, Genel Koordinatör İstihdamı ve Ofis Giderleri)
Toplumsal Duyarlılık ve Şiddet Karşıtları Derneği (DUYDER)	Ağır ve Ciddi İnsan Hakları İhlalleri	Diyarbakır	Çocuklar için Mayın ve Çatışma Atıkları Eğitimi-Eğitici Eğitimi Projesi

2.1.(1.2.2) TİHV'in Örgütsel Kapasitesinin Artırılması

Proje kapsamındaki çalışmalarla TİHV ekipleri güçlendirilmiş ve merkezler arası koordinasyon artırılarak TİHV'in organizasyonel kapasitesi artırılmaya devam edilmiştir. Proje faaliyetleri, Van Referans Merkezinin güçlendirilmesine ve bu yılki dahil yıllık çalışma raporlarının "Tedavi ve Rehabilitasyonun Değerlendirilmesine Yönelik Çalışmalar" alt başlığında yer verilen çalışmalarla TİHV tedavi ekipleri arasında iletişim ve koordinasyonun geliştirilmesine katkı sağlanmıştır.

2.1.(2) İnsan Hakları Hareketine Yeni Araçların ve Aktörlerin Dahil Edilmesi Çalışmaları

İnsan hakları hareketi, dünya genelinde popülizmin ve otoriter rejimlerin yükselmesi ile uluslararası yükümlülükler konusunda yaşanan gerilemeler sebebiyle tehdit altında kalmıştır. Pandeminin bu krizi daha da derinleştirme potansiyeli değerlendirmiştir. Bu durum, insan hakları hareketinin örgütlenme imkânlarını ve strate-

jilerini yeniden gözden geçirmesini zorunlu hâle getirmiştir. Bu nedenle, yeni stratejiler, araçlar ve aktörlerin önemi giderek artmıştır.

2.1.(2.1) İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Bilgi Akış Ağlarının Güçlendirilmesi

Bu çalışmanın amacı, insan hakları ihlalleri, özellikle İHS'lere yönelik baskı ve zorluklar konusunda yerelden ülke geneline bilgi akışı ağlarını güçlendirmektir. TİHV ve İHD, yıllardır insan hakları ihlallerini belgelemek için yoğun çaba harcamaktadır. İHD düzenli raporlar yayımlarken, TİHV 1991'den bu yana yedi kategoride ihlalleri sistematik olarak izleyip günlük, üç aylık ve yıllık raporlar hazırlamaktadır. Ancak ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar ve insan hakları savunucularının karşılaştığı zorluklar, özellikle uzak bölgelerde güncel ve doğru bilgiye ulaşmayı zorlaştırmıştır. Bu zorlukları aşmak için bölgesel gruplar oluşturularak yerelden ulusal ve uluslararası seviyelere bilgi akışı güçlendirilmiştir. Böl-

gesel koordinatörler, insan hakları savunucularına yönelik baskıları ve ihlalleri toplayıp raporlayarak ihtiyaç analizlerine ve farkındalık çalışmalarına katkı sağlamıştır. Toplanan veriler iki ayda bir raporlanarak İHS'lerin durumunu ortaya koymuş ve ulusal ile uluslararası düzeyde savunuculuk faaliyetlerine temel oluşturmuştur.

2022 yılında yayımlanan raporlar, Türkiye'deki İHS'lerin artan baskılarla karşı karşıya kaldığını göstermiştir. Örneğin, 2022'de toplam 4.819 kişi çeşitli müdahalelere maruz kalmış, 16 dernek ve 5 meslek örgütü doğrudan veya dolaylı olarak hedef alınmıştır. Ayrıca, 311 barışçıl toplantı ve gösteri engellenmiştir. Bu çalışmalar, insan hakları ihlallerinin daha kapsamlı ve güvenilir şekilde belgelenmesine ve uluslararası savunuculuk faaliyetlerinin güçlenmesine önemli katkı sağlamıştır. Özellikle raporlama ve izleme eğitimlerinin ardından bölgesel gruplar ve koordinatörler, TİHV ve İHD'nin insan hakları ihlallerini belgeleme çalışmalarına önemli katkılar sağlamıştır. Bölgesel koordinatörler, İHD şubelerinde aktif rol alarak bölgelerindeki ihlalleri tespit etmiş ve raporlamışlardır. Eğitimlerle, katılımcılar insan hakları ihlallerini etkili şekilde belgeleme ve raporlama becerisi kazanmış, bu da daha ayrıntılı ve güvenilir raporların hazırlanmasını sağlamıştır.

İki aylık periyotlarla sunulan raporlar, insan hakları savunucularının karşılaştığı yargısal taciz, idari engeller ve şiddet gibi zorlukları somut verilerle ortaya koymuş, bu bilgiler ulusal ve uluslararası savunuculuk çalışmalarında temel rol oynamıştır. Özellikle BM, AB ve Avrupa Konseyi ile yürütülen temaslarda bu veriler etkili bir savunuculuk zemini oluşturmuş ve politika değişiklikleri ile koruyucu önlemler için destek mobilize edilmiştir. Bu çalışmalar, insan hakları savunucuları ile dayanışmayı güçlendirmiş ve karar alma süreçlerine etki etmiştir.

2.1.(2.2) İnsan Hakları Savunucuları ve Örgütleri için Birlikte Düşünme Platformları

Bu çalışma, insan hakları aktörlerinin bir araya gelerek insan haklarının geleceğini tartışabilecekleri ve pandemi sonrası bağlamda insan haklarının siyasi olarak kurucu rolünü harekete geçirmek için stratejiler, araçlar ve yol haritaları geliştirebilecekleri sürdürülebilir platformlar oluşturmayı amaçlamıştır. Eğitim komitesi yerel forumların içeriğini 2022 yılı sonu itibarıyla oluşturmuş ve organizasyonu planlamıştır; ancak Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremler nedeniyle forum takviminde değişiklikler olmuştur ve 21 Ocak 2023'te ilk İzmir forumu, 28 Ocak 2023'te İstanbul forumu, 14 Ekim 2023'te Diyarbakır forumu, 21 Ekim 2023'te Ada-

na forumu, 28 Ekim 2023'te Ankara forumu, 4 Kasım 2023'te Van forumu ve 11 Kasım 2023'te ikinci İzmir forumu gerçekleştirilmiştir. Bölgesel forumlarda insan hakları savunucuları "siyasal değişim ve insan hakları hareketi" konusuna odaklanmış; seçim sonrası Türkiye için iktidardan beklentilerini tartışmıştır.

İnsan hakları alanında uzun yıllar emek vermiş savunucuları bir araya getiren ulusal forum ise 10-11 Şubat 2024 tarihlerinde 29 katılımcıyla Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Forumda, insan hakları mücadelesinin tarihinden alınan dersler ele alınmış ve adaletsizlik, baskı ve zulme karşı cesaretin hareketin özü olduğu vurgulanmıştır. İnsan hakları hareketinin, evrensel değerlere dayanarak adaleti talep etme ve gerçeği dile getirme sorumluluğundan güç aldığı belirtilmiştir. İnsan hakları savunuculuğunun, faaliyet koşullarından veya etkisinden ziyade, adaletsizlikle yüzleşme ve gerçeği ortaya koyma yükümlülüğü ile tanımlanması gerektiği ifade edilmiştir. Katılımcılar, insan hakları hareketinin evrensel değerler temelinde özerkliğini korumasının hayati önem taşıdığını ve bu özerkliğin dış baskılardan korunması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, insan haklarının bütüncül bir yapıya sahip olduğu, her ihlalin adaletsizliği temsil ettiği ve hareketin ortak hedefinin bu ihlalleri tanıma ve çözme sorumluluğundan doğduğu ifade edilmiştir. Hareketin öncelikli sorumluluğunun, insan hakları ilkelerine uygun strateji ve yöntemler geliştirmek olduğu sonucuna varılmıştır.

İkinci tur bölgesel forumlar, ulusal forumun tartışma ve çıktılarının devamı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu forumlar, bölgelere özgü meselelerin daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmasını sağlamış, yerel görüşlerin ve katılımcıların forum sürecine dâhil edilmesine olanak tanımıştır. Ayrıca, ulusal forumun temalarının daha geniş bir perspektifle değerlendirilmesine ve farklı bölgelerden paydaşların diyaloga katkıda bulunmalarına olanak tanımıştır. Bu yöntem, ulusal forumun hedeflerinin farklı düzeylerde ele alınmasını ve sürecin devamlılığını sağlamıştır. İkinci tur bölgesel forumlar, Diyarbakır'da 25 Mayıs 2024 tarihinde, Ankara ve Van'da 1 Haziran 2024 tarihinde, İzmir'de 2 Haziran 2024 tarihinde ve Adana'da 29 Haziran 2024 tarihinde olmak üzere, 73 insan hakları savunucusunun katılımıyla tamamlanmıştır.

2.1.(2.3) İnsan Hakları Medyası

Bu bölümdeki faaliyetler, kamu otoritelerinin insan haklarına dayalı bir rejim anlayışını toplum hafızasından silmeye yönelik sistematik çabalarına karşı koymayı amaçlamıştır. Bu çabalar, insan hakları savunuculuğunun suç hâline getirilmesi ve marjinalleştirilmesi yoluyla

la gerçekleştirilmiştir. Projenin son yılında, Türkiye’deki insan hakları savunucularının durumuna dikkat çekmek amacıyla toplam 12 video yayımlanmıştır. Ayrıca, insan hakları ihlallerine dikkat çekmek için HRFT ve İHD’nin dokümantasyon çalışmalarından ve Bölgesel Dayanışma ve İş Birliği Gruplarından elde edilen bilgilere dayalı olarak 69 görsel içerik hazırlanmış ve haftalık olarak paylaşılmıştır. Türkiye’deki insan hakları savunucularını hedef alan ihlallere dair bilgi notları ve infografikler hazırlanarak çevrimiçi platformlar üzerinden geniş bir kitleyle paylaşılmıştır.

Yerel sivil toplum kuruluşları ile insan hakları savunucularının çalışmalarını görünür kılmak amacıyla medya ilişkileri ve stratejileri üzerine odaklanan iki ayrı eğitim düzenlenmiştir. Eğitimler, 3-4 Haziran 2023 ve 4-5 Kasım 2023 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilmiş ve toplamda 41 insan hakları savunucusunun katılımıyla tamamlanmıştır. Bu eğitimlerde; insan hakları perspektifinden medya ve iletişim, haber üretim süreçlerinin dönüşümü, iletişimde “amaç, hedef kitle, mesaj ve araç” unsurları, basın açıklaması hazırlama yöntemleri, medya ve insan hakları örgütleri arasındaki ilişkiler, sosyal medyanın etkili kullanımı, medya ve sosyal medya takibi, doğrulama yöntemleri, etki analizi, hak temelli örgütler için yeni medya kullanımı ve internet kullanımında yasal sorumluluklar gibi konular ele alınmıştır.

2.1.(2.4) İnsan Hakları Çalışmalarının Değerlendirmesine Yönelik Yeni Araçlar

Zorlu sosyal ve politik koşullar altında, yaygın insan hakları ihlalleriyle şekillenen ortamlarda hak temelli sivil toplum girişimlerinin değerlendirilmesi için kullanılabilir araçlar ve yöntemlere dair bir araştırma başlatılmıştır. Bu araştırma, Türkiye’deki hak temelli sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini değerlendirmek için kullandıkları yöntemleri, bu yöntemlerle karşılaştıkları zorlukları ve önerdikleri çözümleri incelemiştir. Ayrıca, mevcut değerlendirme araçlarının ve yöntemlerinin imkânları ve sınırlamaları ele alınarak, sivil aktörlerin insan hakları savunuculuğu sürecinde karşılaştıkları özel ihtiyaçlara ve önerilere dayalı yeni bir değerlendirme çerçevesi oluşturma potansiyeli değerlendirilmiştir. Araştırma, hak temelli girişimler için izleme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesine katkı sunarken, zorlu koşullar ve geçiş dönemlerinde sivil toplum çalışmalarının insan hakları açısından taşıdığı değeri aydınlatmayı amaçlamıştır.

Araştırma raporunda, anketler ve odak grup görüşmeleri gibi yöntemlerle toplanan verilerin derinlemesine analizi sunulmakta, ana temalar, karşılaşılan zorluklar

ve öneriler vurgulanmaktadır. Türkiye’deki hak temelli sivil toplum kuruluşlarının özgül deneyimleri, operasyonel kısıtlamalar ve değerlendirme ile raporlama uygulamaları ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu analizler ışığında, rapor, Türkiye’deki insan hakları savunuculuğunun mevcut durumu hakkında paydaşları bilgilendirmeyi ve bu alanda iyileştirme sağlamak için uygulanabilir adımlar önermeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, değerlendirme ve raporlama süreçlerinin iyileştirilmesi, Türkiye’de zorlu koşullarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının etkilerini artırabilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçlerin, Türkiye’nin özgün koşullarına uygun şekilde esnek, kapsayıcı, uzun vadeli ve süreç odaklı olması gerekmektedir. Fon sağlayıcı kuruluşlarla sivil toplum arasında güçlü bir iş birliği ve ortak bir dil geliştirilmesi ise başarı için temel unsurlar arasında yer almaktadır.

2.1.(2.5) Travma ve İnsan Hakları Güz Okulu

Programın amacı, katılımcılara ağır ve ciddi insan hakları ihlalleri ve bunun travma ile ilişkisi, ihlaller ve travmalarla başa çıkma ve önleme yöntemleri/mekanizmaları, bunlara ve bu tür kavram ve olaylara karşı insan hakları hareketini güçlendirmenin yolları hakkında bir anlayış sağlamaktır. Eğitim komitesi tarafından organize edilen bu programın ilki Ekim 2022 ve ikincisi Ekim 2023’te İzmir’de toplam 40 kişinin katılımıyla birer hafta süreyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ve eğitmenler, okulların genç insan hakları savunucularını harekete dahil etmek ve insan hakları hareketinin birleşmiş deneyimlerini aktarmada oldukça etkili olduğunu belirtmişlerdir.

2.1.(3) İnsan Haklarını Savunma Hakkının Kullanımını Destekleme

Bu faaliyet başlığı, yalnızca koruma yaklaşımıyla sınırlı kalmayıp, insan hakları savunucularının ve insan haklarını savunma hakkının güvence altına alınmasına yönelik bir dizi çalışma içermiştir.

2.1.(3.1) Risk Altında Bulunan İnsan Hakları Savunucularının Korunması

2.1.(3.1.1) Acil Eylem Programı

Bu program, risk altındaki İHS’lerin yaşadıkları baskıların etkilerini en aza indirmek için ulusal ve uluslararası aktörleri harekete geçirerek İHS’lerin üzerindeki baskıyı azaltmak/yok etmek için geliştirilmiştir. Acil çağrılar, uluslararası mekanizmalarda yer alan, kendi hükümetlerini, Türkiye’deki yetkilileri ve ilgili uluslararası tarafları bilgilendirebilecek/harekete geçirebilecek kuruluş ve kişilerle paylaşılmıştır. Proje sonu itibarıyla, fark-

lı alanlardan 18 İHS için acil çağrı yapılmıştır. Bu acil çağrıları takiben gelişme oldukça güncelleme yapılarak uluslararası kamuoyunun ilgi ve dikkati canlı tutulmaya çalışılmıştır.

2.1.(3.1.2) Hukuki Destek

Hukuki destek programı, savunuculuk faaliyetleri nedeniyle hukuki işlem gören insan hakları savunucularına yardım etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca, ihlalleri sorgulamak veya haklarını savunmak amacıyla kendi hukuki süreçlerini başlatmak isteyen insan hakları savunucularına da destek sunulmuştur. Bu yardımla, program, savunucuların hukuki engellerle karşılaşmadan kritik çalışmalarına devam etmelerini sağlamayı hedeflemiştir. Hukuki destek programının bütçesi, dava masraflarını, duruşmalar için seyahat ve konaklama giderlerini, kırtasiye ve diğer ilgili harcamaları kapsamaktadır. Proje sonu itibarıyla, bu programdan toplamda 25 insan hakları savunucusu faydalanmıştır.

2.1.(3.1.3) Psikososyal Destek

Bu programın temel amacı, İHS'leri hedef alan baskıların olumsuz etkilerini İHS'lerin faaliyetlerine devam etmelerini sağlayacak şekilde azaltmaktır. Bu amaçla, 10 ila 12 aya kadar ayda dört seanslık bireysel terapi süreçleri için travmatik deneyimlere maruz kalan toplam 44 İHS'ye destek sağlanmış, toplamda 1544 seans gerçekleştirilmiştir. Bu girişim, insan hakları savunucularının zihinsel sağlığını güçlendirmede kritik bir rol oynayarak, daha büyük bir dirençle savunuculuk faaliyetlerine devam etmelerini sağlamıştır.

2.1.(3.1.4) Risk Altındaki İnsan Hakları Savunucuları için Maddi Destek Programı

Bu programın amacı, insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle baskı ve zorluklarla karşılaşan insan hakları savunucularına ve yakınlarına maruz kaldıkları baskı ve zorlukların yaşamları üzerindeki etkilerini hafifletmek için maddi destek sağlamaktır. Program kapsamında her bir insan hakları savunucusuna en az 2.500 Euro ve en fazla 10.000 Euro karşılığı Türk Lirası destek sağlanmıştır.

Programdan toplam 114 insan hakları savunucusu faydalanmıştır. Faydalanıcıların cinsiyet kimliği dağılımı; kadın 58, erkek 53, queer 2 ve belirtmek istemeyen 1 kişi şeklindedir. Bölgesel dağılım ise İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerden 39 kişi, diğer şehirlerden ise 75 kişi olarak gerçekleşmiştir. Savunuculara aşağıdaki alanlarda en fazla 1 yıl süreyle destek sunulmuştur:

- İnsan hakları savunucularının insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle uğradığı adli taciz kapsamına giren hukuki süreçlerde yasal ve diğer konularla ilgili destek
- İnsan hakları savunucularının insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle işini kaybetmesi durumunda sağlanacak destek
- İnsan hakları savunucularının insan hakları alanındaki faaliyetlerinden ötürü maruz kaldıkları baskı ve zorluklar nedeniyle ihtiyaç duydukları sosyal destek ve yer değiştirme desteği
- İnsan hakları savunucularının insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle maruz kaldığı baskı ve tacizlerden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen yakınlarına destek
- İnsan hakları savunucularının insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle uğradıkları baskı sonucu ortaya çıkan ya da bu nedenle karşılanması mümkün olmayan tıbbi ve ruhsal destek

2.1.(3.2) İnsan Haklarını Savunma Hakkını Savunmak

Proje kapsamında insan haklarını savunma hakkını savunmak amacıyla, hem yerel hem de uluslararası düzeyde önemli çalışmalar yapılmıştır.

2.1.(3.2.1) Uluslararası Düzeyde Savunuculuk ve Lobi Çalışmaları

2.1.(3.2.1.a) Yerel aktörlerin uluslararası düzeyde etkinlik gösterme kapasiteleri, gerçekleştirilen değişim ve ağ kurma faaliyetleri sayesinde başarıyla güçlendirilmiştir. Türkiye'de, bölgesel gruplar ve hak temelli organizasyonlardan oluşan dinamik bir İnsan Hakları Savunucuları Ağı oluşturulmuştur. Resmi bir yapı olmasa da, bu ağ ve tüm paydaşların üstlendiği roller ile diğer savunuculuk ağlarıyla kurduğumuz iş birlikleri sayesinde, uluslararası savunuculuk çabalarımızı etkili bir şekilde güçlendirmiş ve bilgi üretimi sağlamış olduk.

Avrupa Dayanışma Ağı (ESN): Proje kapsamında, Avrupa düzeyinde sinerjiler oluşturmak amacıyla, Avrupa merkezli sivil toplum kuruluşlarından oluşan uluslararası bir dayanışma ağı kurulması hedeflenmiştir. Bu ağ ile, Türkiye'deki sivil toplum aktörleri ile Avrupa'daki organizasyonlar arasında köprü kurulması hedeflenmiş, Türkiye'deki insan hakları ortamına dair uluslararası farkındalığın artırılması amaçlanmıştır. OMCT-E Brüksel Ofisi tarafından bu amaçlarla, 12 Aralık 2023 ve 21 Haziran 2024'te Brüksel'de düzenlenen iki toplantı ile, bu ağın temellerini atarak, gelecekteki ortak savunuculuk çabalarına zemin hazırlanmıştır.

Küresel İnsan Hakları Krizine Karşı Ortak Stratejiler Geliştirme Uluslararası Çalıştay: 18-19 Mayıs 2024 tarihlerinde İstanbul'da TİHV tarafından düzenlenen "Küresel İnsan Hakları Kriziyle Mücadeleye Yönelik Ortak Stratejiler Geliştirmek için Uluslararası İnsan Hakları Savunucuları Çalıştay"na Türkiye ve dünyadan 20 insan hakları aktörü katıldı. Çalıştay, bir alt komite tarafından aylardır süren hazırlık çalışmalarının ardından gerçekleştirildi. Çalıştayda, yeni otoriterlik biçimleri, güvenlikleştirme politikalarının yükselişi ve sivil alanın daralması karşısında insan hakları savunucuları ve sivil toplum aktörlerinin mevcut zorlukların üstesinden nasıl gelebileceği tartışıldı. Ayrıca, devletlerin giderek artan bir şekilde Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Uluslararası İnsancıl Hukuk ile bağlarını zayıflattığı, uluslararası insan hakları mekanizmalarının ise bürokratikleşip işlevsizleştiği göz önünde bulundurularak, insan hakları hareketinin bu gerileme eğilimlerine nasıl yanıt verebileceği ele alındı. İnsan hakları savunucularına yönelik çeşitli saldırılar, özellikle fiziksel taciz, adli taciz ve söylesel gayrimeşrulaştırma gibi durumlar da gündeme geldi ve bu savunucuların küresel ölçekte nasıl etkili bir şekilde korunup güçlendirileceği tartışıldı. Son olarak, geleceğe yönelik bir yol haritası oluşturulması ve ortak bir stratejinin temel unsurlarının belirlenmesi üzerinde duruldu; somut ve pratik öneriler sunuldu.

FIDH 41. Dünya Kongresi: Ekim 2022'de Paris, Fransa'da düzenlenen kongreye Türkiye'den, İHD Genel Merkezi'nden üç, İHD Diyarbakır'dan bir ve FIDH tarafından daha önce desteklenen Tarlabası Toplum Merkezi'nden bir temsilciden oluşan beş kişilik bir heyet katıldı. Kongrede, demokratik gerileme, sivil alanın daralması, insan hakları savunucularının korunması ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi kritik konular ele alındı.

2.1.(3.2.1.b) Türkiye'deki insan hakları hareketini desteklemek amacıyla Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'ne yönelik düzenli savunuculuk faaliyetleri planlanmış; bu faaliyetlerde, ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüklerine getirilen kısıtlamalar dahil olmak üzere, insan hakları ihlalleri konusunda farkındalık artırılması hedeflenmiştir. İnsan hakları savunucularına yönelik baskılar ve sivil toplum kuruluşlarının kapatılması gibi özel vakalar uluslararası kurumlara taşınmıştır. Bu çalışmalarla amaçlanan, Türkiye'nin insan hakları taahhütlerini yerine getirmesi için uluslararası baskı oluşturmak ve temel özgürlükleri koruyacak etkili politikaların uygulanmasını teşvik etmek olmuştur. Ayrıca, Türkiye'deki sivil toplum aktörleri ile uluslararası kurumlar arasında diyalog sağlanarak iş birliği geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu çabalar, insan hakları hare-

ketinin daha güçlü bir ortamda faaliyet göstermesini ve savunucuların çalışmalarını sürdürmesini sağlamıştır. Bu çerçevede, proje süresince, TİHV, OMCT-E, FIDH ve İHD'nin aktif katılımlarıyla Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'ne yönelik toplam 12 savunuculuk misyonu düzenlenmiştir. Ayrıca, Strasbourg, Brüksel ve Cenevre'de, uluslararası insan hakları mekanizmalarının dikkatini çekmek ve savunuculuk faaliyetlerini güçlendirmek amacıyla 2 yan etkinlik ve 2 yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirilmiştir.

2.1.(3.2.1.c) OMCT-E, Türkiye'de insan hakları duruma ilişkin yayınlanan bilgi ve belgelerin bir araya getirileceği İngilizce dijital platform çalışması kapsamında, projenin sürdürülebilirliği ve kaynak yönetimi açısından ayrı bir web sitesi yerine, Küresel İşkence Endeksi adlı daha büyük bir girişime Türkiye sayfasını entegre etmeye karar verdi. Bu platform, işkence, kötü muamele, sistematik şiddet, insan hakları savunucularının korunması ve diğer insan hakları konularında güvenilir istatistiklere dayalı değerlendirmeler sunmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Ağustos 2024'te Türkiye'ye özel elektronik veri tabanı tamamlanmış ve Şubat 2025'te düzenlenen bir webinar da pilot çalışması tanıtılmıştır. Haziran 2025'te global lansmanı planlanan bu veri tabanı, işkence vakalarını izlemek, insan hakları ihlallerini görünür kılmak ve savunuculuk çalışmalarına katkı sağlamak için kritik bir araç olarak tasarlanmıştır.

2.1.(3.2.1.d) Örgütlenme, ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarını güvence altına alacak yasal çerçevelerin iyileştirilmesi ve elverişli bir ortam sağlayan kamu politikalarının teşvik edilmesi amacıyla savunuculuk faaliyetleri yürütülmüştür. Bu kapsamda dört rapor yayımlanmış ve bu çalışmalarla, ulusal ve uluslararası düzeyde sivil alanı koruma ve hak savunuculuğunun güçlendirilmesi amaçlanmıştır:

- Dernek Kapatma Davaları Raporu (12 Eylül 2023):** FIDH ve proje ortakları tarafından hazırlanan raporda, DİAYDER, GÖÇİZDER, KCDP ve Tarlabası Toplum Merkezi'ne yönelik kapatma davaları ele alınmıştır. Raporda, bu davaların sivil alanı daraltma aracı olarak kullanıldığı vurgulanmış ve uluslararası insan hakları standartlarına göre analizler sunulmuştur.
- Cumartesi Anneleri Davası Gözlem Raporu (5 Haziran 2024):** FIDH, OMCT-E ve OIAD tarafından hazırlanan raporda, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl toplanma hakkını hedef alan davaya dikkat çekilmiş ve Anayasa Mahkemesi kararlarının ihlal edildiği belirtilmiştir.

- *Eren Keskin ve Güllistan Yarkın Davası Gözlem Raporu (28 Ağustos 2024)*: Rapor, İHD temsilcilerinin ifade özgürlüğü ve Ermeni Soykırımı ile ilgili katılımlarına yönelik davaları ele almış, bu tür yargı süreçlerinin ifade özgürlüğünü baskıladığına işaret etmiştir.
- *Zorla Kaybetmeler üzerine Bilgilendirme (Kasım 2024)*: OMCT-E tarafından hazırlanan raporda, Türkiye’deki zorla kaybetmeler tarihsel ve hukuki bağlamda incelenmiş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında çözüm önerileri sunulmuştur.
- “Dayanışmanın Hafızası” etkinliği, 27 Nisan 2024 tarihinde İstanbul’da yapılmıştır. Etkinlikte, Hülya Dinçer ve Sebla Arcan (Cumartesi İnsanları) konuşmacı, Oya Ersoy moderatör olarak yer almıştır. Etkinlik toplamda 27 katılımcı ile gerçekleşmiştir.
- “Dayanışma: Hayat İçin Bir Umut” etkinliği, 29 Haziran 2024 tarihinde İstanbul’da düzenlenmiştir. Etkinlikte, Ayça Gürdal Küey ve Nazlı Ökten konuşmacı olarak yer almıştır. Etkinlik toplamda 43 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

2.1.(3.2.2) Toplumda İnsan Hakları Savunuculuğuna İlişkin Algıyı Yeniden İnşa Etme

Toplumda insan hakları savunuculuğuna ilişkin algıyı yeniden inşa etmek amacıyla, proje süresince çeşitli stratejik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 42 aylık süreçte, farkındalık oluşturma ve etkin iletişim yolları geliştirme adına önemli adımlar atılmıştır.

1. Türkiye’de her gün pek çok insan hakları ihlali yaşanırken, insan hakları savunuculuğuna yönelik toplumdaki algı, sistematik saldırılar ve savunucuların suçlaştırılmasıyla giderek olumsuzlaşmaktadır. Bu durum, toplumla etkili iletişim kurmanın daha da hayati bir önem taşımasını sağlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, TİHV ve İHD, iletişim kanallarının etkin kullanımına yönelik strateji planları hazırlamak için alanında uzman profesyonellerden destek almıştır. Bu iki kurum, farklı organizasyon yapıları, süreçler ve öncelikler göz önünde bulundurularak, iletişim stratejilerini oluşturmak amacıyla birbirini destekleyen iki ayrı süreç yürütmüş ve sonuç olarak etkin iletişim stratejileri geliştirme yönünde somut adımlar atmışlardır.
2. Halkın insan hakları etkinliklerine daha kolay erişimini sağlamak ve algıda olumlu bir değişim yaratmak amacıyla, ana teması dayanışma olan dört etkinlik düzenlenmiştir:
  - “Bir İnsan Hakları Meselesi Olarak Dayanışma” etkinliği, 19 Aralık 2022 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilmiştir. Nilgün Toker ve Turgut Tarhanlı’nın konuşmacı, Elçin Türkdoğan’ın moderatör olduğu etkinlikte “Dayanışma neden bir insan hakları meselesi olarak kabul edilir?” sorusu üzerine bir tartışma yapılmıştır. Etkinlik toplamda 30 katılımcı çekmiştir.
  - “Sosyal Travmalar ve Dayanışma” etkinliği, 8 Ekim 2023 tarihinde İstanbul’da düzenlenmiştir. Etkinlikte, Tanıl Bora ve Halis Ulaş’ın konuşmacı, Ümit Efe’nin moderatör olduğu bir tartışma gerçekleştirilmiştir. Etkinlik toplamda 57 katılımcı almıştır.

3. Proje kapsamındaki ilk çevrimiçi İnsan Hakları Belgesel Film Günleri, ayrımcılık yasağı temasıyla 10-17 Aralık 2022 tarihlerinde düzenlendi. Programda, tihvbelgeselfilm.org üzerinden 18 film 1.391 kişi tarafından izlenirken, İzmir, Diyarbakır ve Van’da fiziksel gösterimler de yapıldı. Ayrıca, Adıyaman, Ankara, Ağrı, Balıkesir, Çanakkale, Şırnak ve Dersim’deki yerel gösterimlerde en az 240 kişi belgeselleri izledi.

İkinci çevrimiçi İnsan Hakları Belgesel Film Günleri, işkence ve diğer kötü muamele yasağı temasıyla 10-17 Aralık 2023 tarihlerinde gerçekleştirildi. İzmir, Diyarbakır ve Van’da salon gösterimleri yapılırken, 13.108 kişi tihvbelgeselfilm.org adresini ziyaret etti ve 26 film çevrimiçi izlendi.

Proje Ekibi ve Çalışma Grupları

A. Kadro

1. **Tam zamanlı Proje Koordinatörü:** Tuğçe İnce
2. **Tam zamanlı Proje Asistanı:** Mümtaz Murat Kök
3. **Tam zamanlı İHS'lere ve STK'lere Mali Destek Programları Koordinatörü:** Sercan Çalıcı
4. **6 Tam zamanlı Bölgesel Dayanışma Grubu Sorumlusu:** Davut Arslan (İstanbul), İsmail Boyraz (Ankara), Nehir Bilece (İzmir), Yasemin Dora Şeker (Adana), Yusuf Erdoğan (Diyarbakır), Jiyan Özkaplan (Van)
5. **2 1/3 Zamanlı Psikolog (Süpervizyon ve Psikososyal Destek Çalışmaları için):** Ece Bişirir, İlham Yılmaz
6. **2 Yarı Zamanlı Eğitim Koordinatörü:** Serdar Tekin, Cansu Kır
7. **Tam zamanlı Muhasebe Sorumlusu-TİHV:** Hatice Budaklı Mutlu
8. **Tam zamanlı Finans Sorumlusu-TİHV:** Tülin Korkmaz

9. **Tam zamanlı Dokümantasyon Çalışanı-İHD:** Sevim Salihoğlu
10. **Tam Zamanlı Hukukçu-İHD:** Günizi Satar
11. **Tam zamanlı Hukukçu ve Uluslararası İlişkiler Çalışanı-TİHV:** Polat Yamaner
12. **Tam zamanlı İletişim Uzmanı:** Cem Gurbetoğlu
13. **Tam zamanlı Uluslararası İlişkiler Çalışanı-İHD:** Fatma Devrim Kılıçer
14. **Tam zamanlı Tedavi Koordinatörü:** Canan Korkmaz
15. **Tam zamanlı Hekim-TİHV Van Referans Merkezi:** Hüseyin Yaviç
16. **OMCT-E Proje Ekibi:** Hélène Bailleul, Ulviyya Hasanova
17. **FIDH Proje Ekibi:** Elena Crespi, Güley Bor

B. Çalışma Grupları ve Komiteleri

1. **Proje Yürütme Komitesi:** TİHV (Metin Bakkalcı, Tuğçe İnce, Mümtaz Murat Kök, Polat Yamaner), İHD (Hüseyin Küçükbalaban), FIDH (Elena Crespi, Güley Bor) ve OMCT-E (Ulviyya Hasanova) temsilcilerinden oluşmuştur.
2. **Proje Koordinasyon Ekibi:** Tuğçe İnce, Mümtaz Murat Kök, Tülin Korkmaz
3. **Bölgesel Dayanışma Grupları Sekreteryası:** Tuğçe İnce, Mümtaz Murat Kök, Yasemin Dora Şeker, Zelal Demiray, İsmail Boyraz, Devrim Ozan Yay, Yusuf Erdoğan, İrem Yıldız, Davut Arslan, Selmin Cansu Demir, Nehir Bilece, Duygu İnegöllü, Jiyan Özkaplan, Zozan Özgökçe.
4. **Süpervizyon ve Psikososyal Destek Programları Komitesi:** Tuğçe İnce, Ece Bişirir, İlham Yılmaz, Türkcan Baykal, Baran Gürsel, Fahriye Cengiz, Bilal Yıldız, İshak Dakak.
5. **Eğitim Komitesi:** Tuğçe İnce, Mümtaz Murat Kök, Aslı Davas, Serdar Tekin, Coşkun Üsterci, Pınar Ceylan, Nilgün Toker, Ümit Biçer, Zerrin Oğlağı, Feride Aksu Tanık.

3. ÖZEL PROJELER VE DİĞER ÇALIŞMALAR

3.1. Depremlerden etkilenenlere yönelik Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği (TODAP) ile birlikte psikososyal destek çalışmalarını içeren proje hazırlıkları 6 Şubat 2023 tarihinde ve devamında yaşanan depremlerin yol açtığı ağır yıkım ve kitlesel travma ile baş edebilmek üzere oluşan toplumsal dayanışma ortamına, bu konudaki temel yaklaşımımız gözönünde tutulmak kaydı ile, TİHV'in de birikimi, kapasite ve olanakları ölçüsünde katkıda bulunması amacıyla kısa, orta ve uzun vadeli programların oluşturulması doğal olarak özel gündemimiz idi.

Bu perspektif ışığında 6 Şubat 2023 tarihinde ve devamında yaşanan depremlerden etkilenenlere yönelik TODAP ile birlikte Antakya merkezli psikososyal destek çalışmalarını içeren, 12 Haziran-15 Ağustos 2023 döneminde, iki aylık pilot bir proje uygulanmış idi.

İki aylık pilot proje sonuçlarının değerlendirilmesine dayalı olarak, TODAP ile birlikte Antakya merkezli psikososyal destek çalışmalarını içeren, 6 Şubat-31 Temmuz 2024 dönemine yönelik altı aylık yeni bir proje de uygulanmıştır.

Bu projenin finansal kaynağı Almanya'da faaliyet yürütmekte olan German Doctors (Alman Doktorlar) isimli dernek tarafından sağlanmaktadır.

3.2. Bilgi İşlem Çalışma Raporu

Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) 2024-2025 yılları arasında bilgi işlem birimi tarafından gerçekleştirilen çalışmaları kapsamaktadır.

TİHVEKOSİSTEM

Türkiye İnsan Hakları Vakfı ekosistemi TRSYS, Randevü, Destek, Eğitim, Günlük İnsan Hakları Raporlama sistemlerinden oluşmaktadır.

1. TRSYS Ekosistem Çalışmaları

1.1. TRSYS'de gerçekleştirilen çalışmalar

Geçtiğimiz dönem içinde, 2023 yılında başlatılan TRSYS - Tedavi ve Rehabilitasyon Süreç Yönetim Sistemi, 1 Haziran 2024 tarihinde tüm temsilciliklerde test edilmiş ve 1 Ocak 2024 itibarıyla tedavi ve rehabilitasyon süreçleri TRSYS sistemine kaydedilerek takip edilmeye başlanmıştır. Bu süreçte, gelen öneriler doğrultusunda ve Tedavi Koordinatörlüğü'nün bilgisi ve onayıyla bazı geliştirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu geliştirmeler aşağıda ayrıntılı şekilde listelenmiştir:

- 1) Tedavi Sonuç bölümü Konsültasyon alanı geliştirilmesi (25 Mart 2025)
- 2) Sosyal Değerlendirme alanında yapılan geliştirme (3 Ocak 2025)
- 3) Sosyal Değerlendirme alanında, 115 ve 121. sorulara yönelik geliştirmeler (30 Aralık 2024)
- 4) Fizik Muayene ve Anamnez alanında yapılan geliştirmeler (15 Aralık 2024)

- 5) Travma, Hapishane ve Geçmiş Gözaltı alanlarında işkence yöntemlerine yönelik karakter sınırlama geliştirmesi (10 Aralık 2024)
- 6) Tedavi Sonuç bölümü için dosya yükleme geliştirmesi (1 Aralık 2024)
- 7) Travma alanındaki 28. soruya yönelik geliştirme (19 Kasım 2024)
- 8) Psikiyatri Yetişkin Tanı alanında yapılan geliştirme (31 Ekim 2024)
- 9) Tedavi Sonuç, Dosya Notları ve Cerrahi Hospitalize alanına yönelik geliştirme (22 Eylül 2024)
- 10) Sosyal Değerlendirme alanında yapılan geliştirme (11 Eylül 2024)
- 11) Tedavi Sonuç bölümü, cerrahi operasyonlara ilişkin geliştirme çalışması (27 Ağustos 2024)
- 12) Konsültasyon Hekim geliştirme çalışması (13 Ağustos 2024)
- 13) TRSYS sistem kullanıcı yetkilendirme çalışması (9 Temmuz 2024)

Majör 13 geliştirme çalışmaları, sistem kullanıcıları ve Tedavi Koordinatörlüğü'nün bilgisi dahilinde gerçekleştirilmiş; çalışmaların öncesinde ve sonrasında, tihvtedavi@gmail.com adresi üzerinden bilgilendirme e-postaları gönderilmiştir. Bu çalışmaların tamamı başarıyla tamamlanmıştır.

TRSYS'e bağlı raporlama sayfalarının geliştirilmesi tamamlanmış, Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Rapor sürecine yetiştirilmiştir. Çalışmanın mantığı Tedavi Koordinatörlüğü'ne açıklanarak sistemin devri gerçekleştirilmiştir.

2024 yılı itibarıyla sistem kullanıcıları toplam 27813 işlem gerçekleştirmişlerdir.

1.2. *tihv.net.tr* Çalışmaları

Vakıf ekosisteminde yer alan tihv.org.tr, TRSYS, Randevu Sistemi, Eğitim Portalı, TİHEK İzleme Veritabanı, Destek Yönetim Sistemi, Günlük İnsan Hakları Veritabanı İnşası ve Başvuru Haritalanması yazılımlarının sunucu bakımları gerçekleştirilmiş, böylece sistemlerin stabil çalışması sağlanmıştır.

1.3. Vakıf E-posta Hesapları Yönetimi ve Bakım Çalışmaları

Gmail altyapısına bağlı @tihv.org.tr vakıf e-posta hesaplarının yönetimi, yeni e-posta hesaplarının açılması ve kullanılmayan e-posta hesaplarının parola değişiklikleri, talep doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

1.4. Web Siteleri Bakım ve Güncelleme Çalışmaları

- Sistem dışındaki <https://iskenceyekarsiveritabani.org> internet sitesinin bakımları ve güncellemesi yapılarak canlı yayında kalması sağlanmıştır.
- <https://tihvbelgeselfilm.org> adresinde yayın yapan TİHV belgesel film günleri internet sitemizin yedekleri alınarak yayın hayatı sonlandırılmıştır.
- <https://tihvakademi.org> adresinde yayın yapan internet sitemizin bakımları yapılarak yayında tutulmuştur.

2. "Türkiye'deki İnsan Hakları Aktörlerini Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Destekleme ve Koruma Projesi" Kapsamındaki Çalışmalar

Avrupa Birliği'nin desteğiyle TİHV tarafından yürütülmek üzere, 1 Ocak 2025 tarihinde başlamış olan "Türkiye'deki İnsan Hakları Aktörlerini Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Destekleme ve Koruma Projesi" kapsamında bir dizi çalışma hayata geçirilecektir.

2.1. İnsan Hakları Ağı (İHA) Hazırlık Çalışmaları

Proje kapsamında, iletişim teknolojilerinin nasıl örgütleneceği üzerine hazırlıklar yapılmış ve bu teknolojilere yönelik yazılımların test yayınları için TİHV Ar-Ge sunucularında gerekli yapılar kurulmuştur. Bu çalışmalar, sistemlerin işletmeye hazır hâle getirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2.2. Proje Tanıtım ve Bilgilendirme Çalışmaları

Proje kapsamında yapılacak çalışmaların broşür ve bilgi notları hazırlanarak ilgililerle paylaşılmıştır.

2.3. Federatif Sosyal Medya ve SosyalAPP Entegrasyon Çalışmaları

İHA, Sosyal Ağ kapsamında Federatif Sosyal Medya mottosu ile <https://sosyal.insanhaklari.net.tr/> test yayınına başlatılmıştır. SosyalAPP indirilerek sistemlere entegre edilmiştir.

3.3. İnsan Hakları Savunucularına Yönelik Baskı Ortamının Aşılmasına Yönelik Dayanışma Çabaları

Son dönemde insan hakları savunucularına yönelik yargı yolu dahil olmak üzere baskı, tehdit ve tacizlerin giderek artması nedeniyle, doğal olarak, tüm bu baskı ortamının aşılmasına yönelik ülke içinde ve dünyanın pek çok bölgesinde dayanışma ortamının geliştirilmesine yönelik çaba gösterilmiştir. Söz konusu bu dayanışma ortamına katkı sunan tüm dostlarımızın çabalarının

kıymetini çok yoğun hissettiğimizi de bu vesile ile ifade etmeliyiz.

Sadece son çalışma dönemi içindeki insan hakları savunuculuğu bağlamında vakfımızla ilgili kimi örnekleri paylaşmak isteriz: (her ne kadar tüm raporlarımızda yer veriyor isek de bu çalışma raporunda isimlerine yer veremediğimiz çok sayıdaki insan hakları savunucusundan özür dileyerek)

- Vakfımızın bir önceki başkanı, hâlen yönetim kurulu üyesi ve önceki dönem TTB Merkez Konsey Başkanı Dr. Şebnem Korur Fincancı ile ilgili soruşturma ve davalar:
- ✓ Dr. Şebnem Korur Fincancı hakkında, bir haber kanalına yaptığı açıklama nedeniyle 20 Ekim 2022 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2'nci maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 301/2. maddesi kapsamında soruşturma başlattığını duyurmuş idi. 23 Ekim 2022 Pazar günü Türkiye'ye dönen sevgili arkadaşımız, ifadeye çağrılmayı beklerken 26 Ekim 2022 tarihinde keyfi ve hukuk dışı bir şekilde ev baskınıyla gözaltına alınıp 27 Ekim 2022 tarihinde ise kabul edilemez bir şekilde tutuklanmış idi. İlk duruşması 23 Aralık 2022 tarihinde gerçekleşen davanın 11 Ocak 2023 tarihindeki son duruşmasında sevgili arkadaşımız tahliye edilmiş, ancak bununla birlikte kendisine hiçbir şekilde kabul edilemez olan 2 yıl, 8 ay 15 gün hapis cezası verilmiştir. İstinaf başvurusu 16 Ocak 2024 tarihinde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi'nce esastan reddedilmiştir. Dava dosyası bir üst mahkeme olan Yargıtay aşamasındadır.
- ✓ Şebnem Korur Fincancı ile Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) Türkiye Temsilcisi Erol Önderoğlu ve gazeteci-yazar Ahmet Nesin'in Özgür Gündem gazetesinin maruz bırakıldığı yargısal tacize ve baskılara karşı gazeteyle dayanışma amacıyla 2016 yılının Mayıs ayında başlatılan 'Nöbetçi Yazı İşleri Müdürü' kampanyasına katılmaları gerekçesi ile yargılandıkları ve beraat ettikleri davadan istinaf mahkemesi, ceza verilmesi talebiyle yeniden yargılanmalarına karar vermiş, böylece yargı yolu ile baskı politikasına maruz bırakılmıştır. Bir sonraki duruşma 9 Eylül 2025 tarihinde gerçekleşecektir.
- ✓ Şebnem Korur Fincancı hakkında ayrıca bir YouTube kanalına verdiği röportaj sırasında "Bir insan hakkı ihlali iddiası ortaya çıktığında devletlerin bağımsız ve etkili bir soruşturma yükümlülüğü olduğu"nu ifade ettiği için Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kişilik hak-

larına zarar verildiği iddiasıyla açılmış olan manevi tazminat davasının duruşmaları 12 Ekim 2023 tarihinde Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde başladı. 17 Ekim 2024 tarihindeki duruşmada Mahkeme 50.000 TL tazminat ödemesi kararı vermiştir. Dava dosyası istinaf incelemesi aşamasındadır.

- ✓ Şebnem Korur Fincancı hakkında ayrıca bir YouTube kanalına verdiği röportaj nedeniyle başlatılan bir başka soruşturmaya dayalı 10 Haziran 2024 tarihinde bir iddianame hazırlanmıştır. "Bir işkence iddiasını "yorumladığı" ve "işkence yapıldığı algısı oluşturduğu" iddiası ile TCK 301/1 maddesi (Türkiye Cumhuriyeti Devletini Alenen Aşağılama) uyarınca cezalandırma talebi ile Şebnem Korur Fincancı'ya karşı açılmış olan davanın duruşmaları 14 Ekim 2024 tarihinde İstanbul 69. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlamış idi. 20 Şubat 2025 tarihinde duruşmada beraat kararı verilmiştir.
- ✓ Şebnem Korur Fincancı Gezi protestoları sürecinde yaptığı bir paylaşımı nedeniyle açılan bir dava sonucu 16 Şubat 2021 tarihinde 7080 TL Adli Para Cezası verilmiş idi. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından İstinaf Başvurusunun Reddinden sonra Yargıtay 4. Ceza Dairesi tarafından 24.02.2025 tarihinde kararın bozulması üzerine yeniden görülecek davanın ilk duruşması 10 Haziran 2025 tarihinde gerçekleşecektir.
- TİHV Diyarbakır Temsilciliği'nde çalışan başvuru hekimlerimiz Dr. Elif Turan ve Dr. Veysi Ülgen ile Diyarbakır TİHV Temsilcimiz Murat Aba hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2024 yılında TCK 314.maddesinin 2.fıkrası uyarınca yasadışı örgüt üyeliği suçlamasıyla bir soruşturma başlatılmıştır. Söz konusu soruşturmanın dayanağını sağlık alanında çalışan birçok kişi ve kurum üzerine gerçeğe aykırı ve kurmaca beyanlarda bulunan "açık tanık" oluşturmuştur. TİHV Diyarbakır tedavi merkezimiz hekimlerin alternatif tıbbi belgeleme çalışmalarının ve akabinde kamusal bir faaliyet olan suç duyurusunda ya da Anayasa Mahkemesi'ne başvuru bulunma gibi faaliyetlerin "örgüt talimatı" ile yapıldığına dair gerçeğe aykırı beyanlarda bulunulmuştur. Başvuru hekimimiz Dr. Veysi Ülgen'in bu soruşturma kapsamında ifadesi 2025 yılında alınmış olup, 29.04.2025 tarihinde savcılık tarafından "yeterli delilin bulunmaması, dosyada yalnızca açık tanığın beyanlarının bulunduğu, örgüt ile organik bir bağ tespit edilememesi" gerekçesi ile kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Diğer başvuru hekimimiz Dr. Elif Turan ve Diyarbakır Temsilcimiz

Murat Aba hakkında da aynı isnatlarla ve suçlama ile 2024 yılından bugüne yürütülen bir soruşturma olmasına rağmen ifadeleri henüz alınmamıştır.

- TİHV İstanbul Temsilciliği çalışanı Sosyal Hizmet Uzmanı Bilal Yıldız'ın da olduğu, Göç İzleme Derneği'nin (GÖÇİZDER) 22 üye ve yöneticisinin 3 Haziran 2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. Bilal Yıldız'ın da aralarında olduğu 16 kişi 10 Haziran 2022 tarihinde ise tutuklanmış idi. Kendisinin bütünüyle insan hakları alanındaki çalışmalarını içeren ve Türk Ceza Kanunu 314/2 maddesine dayalı açılan davanın 9 Şubat 2024 tarihinde görülen son duruşmada Mahkeme, Bilal Yıldız dahil 23 kişinin 'örgüt üyesi olma' suçlamasından beraatine, bir kişinin ise 'örgüt propagandası yapma' suçlamasından 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdi. Beraat kararlarına itiraz edilmediği için beraat kararları kesinleşmiştir.
- TİHV kurucu üyesi ve İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin hakkında sadece düşünceleri nedeniyle açılan 143 davanın bir kısmı daha sonra birleştirildiği için 31 Ocak 2024 tarihi itibari ile toplam dava sayısı (ceza ve hukuk) 128'dir. Bu davaların 120'sinde mahkemeler kararlarını vermiş ve hapis cezaları ve/veya adli para cezaları uygulamıştır. Eren Keskin'e toplam 26 yıl 9 ay 20 gün hapis cezasına verilmiştir. Eren Keskin'in hapis cezasına çarptırıldığı bu davaların dosyaları ya bölge adliye mahkemelerinde ya da Yargıtay'da bulunmaktadır.

Eren Keskin hakkında 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 18. ve 21. maddeleri uyarınca açılan davalar sonucunda toplam 431.921 Türk Lirası adli para cezası verilmiştir.

Eren Keskin son olarak, İHD'nin 2021 yılında düzenlediği Ermeni Soykırımını anması nedeniyle Gülistan Yarkın ile birlikte yargılandığı davanın 2 Mayıs 2024 tarihindeki duruşmasında beraat etmiştir.

- Türk Tabipleri Birliği ile sağlık alanında örgütlü emek ve meslek örgütlerinin çağrısıyla 8 Şubat 2022 tarihinde ülke çapında sağlık çalışanlarının haklı sorun ve taleplerini dile getirmek için gerçekleştirilen G(ö)REV kapsamında Van'da gerçekleştirilen basın açıklaması nedeniyle aralarında başvuru hekimlerimiz Dr. Ayfer Bostan ve aynı zamanda Van-Hakkari Tabip Odası Başkanı olan Dr. Hüseyin Yaviç'in de bulunduğu, TTB ve SES üyesi 8 sağlıkçı gözaltına

alınmış aynı gün salınmışlardır. Kendileri hakkında "toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasına" muhalefet gerekçesi ile açılan davanın 29 Mart 2024 tarihindeki duruşmada beraat etmişlerdir.

- TİHV Kurucular Kurulu üyesi, farklı dönemlerde TİHV yönetim kurulu üyeliği ve 2000 – 2003 yılları arasında genel sekreterlik görevlerini üstlenen, 1990 – 1995 yıllarında ise Türk Tabipleri Birliği (TTB) Merkez Konseyi Başkanı olan Dr. Mehmet Selim Ölçer, 11 Ekim 2021 tarihinde Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kurucusu olduğu "Sarmaşık Yoksullukla Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği"nde yürüttüğü çalışmalar nedeniyle 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmış idi. Dava dosyası bir üst mahkeme olan istinaf mahkemesi aşamasındadır.
- TİHV genel sekreteri Coşkun Üsterci hakkında 2023 yılında Onur Haftası kapsamında gerçekleştirilen bir basın açıklamasına katıldığı için "toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasına muhalefet" ve "Görevi yaptırmamak için direnme" gerekçeleri başlatılmış olan bir soruşturma sürecinde 14.03.2025 tarihinde Savcılığa ifade verilmiştir. Soruşturma süreci devam etmektedir.
- TİHV başkanı Metin Bakkalcı hakkında Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası tarafından hazırlanan bir belgeselde yer verilen kimi konuşmaları nedeniyle "silahlı terör örgütüne üye olma" (TCK 314) suçlaması ile 7 Nisan 2022 tarihinde açıldığı öğrenilen soruşturma ile ilgili 6 Mart 2024 tarihinde Kovuşturma Yapılmasına Yer Olmadığı kararı verilmiştir.
- Ayrıca TİHV kurucu üyesi İHD'nin yönetici ve üyeleri ile ilgili toplamda yüzlerce soruşturma ve dava devam etmektedir.

Bunların yanı sıra, TİHV, İHD ve TTB gibi insan hakları ve meslek kuruluşlarının tüzel kişiliklerine yönelik hem idari hem de adli soruşturmalar söz konusudur. Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan sokağa çıkma yasağı uygulanan yerleşim birimlerindeki ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin belgelenmesi kapsamında TİHV, İHD, Gündem Çocuk Derneği, SES ve Diyarbakır Barosu ile birlikte Cizre ziyaretinden sonra hazırlanan rapor ile ilgili olarak başlatılan soruşturma süreçleri TCK 301. Madde bakımından hâlen sürmektedir.

4. TİHV TEMSİLCİLİK VE MERKEZLERİNİN ÇALIŞMALARI

TİHV İstanbul Temsilciliği

İstanbul Temsilciliğimiz 2024 yılı içerisinde İHD, Tabip Odası, insan hakları örgütleri başta olmak üzere diğer örgütlerle yakın ilişkilerini sürdürdü. Vakfın tanıtımı, etki alanının genişletilmesi ve değişik hak ihlallerine uğrayan kesimlere ulaşılması amacıyla değişik zamanlarda kurum toplantıları düzenlendi, tüm çağrı ve toplantı davetlerine katılım sağlandı. Ülke içinden ve dışından çeşitli heyetlerle bir araya gelindi.

Temsilcilik çalışanları ile haftada bir gün işleyişe dair yürütme toplantıları yapıldı. Ayrıca ayda bir kez genel değerlendirme amaçlı yürütme toplantıları, vaka değerlendirme toplantıları ve dosya tarama toplantıları yapıldı.

Her ay “ruhsal ekip değerlendirme/süpervizyon toplantısı” yapıldı.

Her ay ruhsal ekibin katılımıyla “psikoterapötik bakışla tıbbi değerlendirme görüşmeleri” toplantıları yapıldı.

Her ay ruhsallık alanından gönüllülerle değerlendirme/süpervizyon toplantıları düzenli olarak yapıldı.

İHD, Barış Meclisi, ÇHD, ÖHD, Gezi Dayanışması, Hakikat ve Hafıza Merkezi, Eşit Haklar gibi kurumların ve oluşumların cezaevleri, işkence, kayıplar, toplu mezarlar, askerde hak ihlalleri, LGBTİ+ bireylerin maruz kaldığı ihlaller, mülteciler ve hasta mahpuslar ile ilgili konularda ortak basın açıklamalarına katılım sağlandı. Birlikte değişik etkinlikler düzenlendi. Destek ziyaretleri yapıldı.

Hrant Dink anması, İnsan Hakları Derneği ve Vakfının kurucularının mezar anmaları, ödül törenlerine katılım sağlandı. Cumartesi Anneleri etkinliğinin 700. haftasında polis saldırısı nedeniyle yaşanan süreç sonrası Cumartesi Annelerinin yanında olmaya devam edildi, davaları takip edildi.

Vakıf çalışmaları, işkencenin değişen yüzü ve yaygın uygulamalar, hapishanelerde yaşanan insan hakları ihlalleri, sokağa çıkma yasakları, ağır insan hakları ihlalleri, OHAL uygulamaları, KHK ile kapatılan çok sayıda kurum, tutuklamalar, yeni yasal düzenlemeler, hukuksal tacizler ile ilgili çok sayıda gazete röportajları verildi, radyo ve televizyon programlarına katılım sağlandı.

Lisans, yüksek lisans öğrencileri ile staj ve gönüllü çalışma başvurularına yönelik görüşmeler yapıldı. Üniversitelerde Vakfın tanıtımı amaçlı sunumlar yapıldı.

Vakfımızın Yönetim Kurulu Üyesi Şebnem Korur Fincancı ile ilgili devam eden davalar başta olmak üzere Cumartesi Anneleri, Tarlabası Toplum Merkezi, Boğaziçi Üniversitesi öğrenciler, hukukçular, gazeteciler, Göç-İz Der, insan hakları savunucularının davalarının takibi yürütüldü.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Masası ve Hafıza Merkezi'nin çağrısı ile hak örgütleri her hafta bir araya gelerek süren baskıcı ortam karşısında birlikte bir dayanışma oluşturuldu. İnsan Hakları Dayanışma Ağı adı altında sürdürülen çalışmalar devam etti.

Hapishanelerde pandemi sürecinde mahpusların sağlığa erişimi ve haklarının takibi için CISST, Dış Hekimleri Odası, İHD, İTO, TİHV, TOHAV, ÖHD ile Hapiste Sağlık Çalışma Grubu oluşturuldu ve bu kapsamda çalışmalara devam edildi.

İnsan Hakları Haftası, 25 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü gibi insan hakları ortamına özel günlerde İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi ile ortak etkinlikler düzenlendi. 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası nedeniyle ortak etkinlikler düzenlendi.

İstanbul Temsilciliği tarafından 2015 yılından beri düzenlenmekte olan Bilgi ve Deneyim Paylaşım Programı bu yıl da gerçekleştirildi.

İstanbul Temsilciliği Etkinlikleri

- 7 Ocak 2024 6 Şubat Depreminden zarar görmüş kişiler ve aileleri ile İstanbul Adliyesi'nde bir basın açıklaması yapıldı. Basın açıklamasına Ümit Efe katıldı.
- 8 Ocak 2024 Tarlabası Toplum Merkezi'ne açılan kapatma davası İstanbul Adliyesi'nde izlendi. Davut Arslan, Polat Yamaner ve Ümit Efe katıldı.
- 22 Şubat 2024 Hafıza Merkezi ile görüşüldü. Bu görüşmeye Ümit Biçer ve Ümit Efe katıldı
- 1 Mart 2024 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nde Uluslararası Tecrit Karşıtı Heyet ile görüşüldü. Bu görüşmeye Mümtaz Murat Kök ve Ümit Efe katıldı.
- 2 Mart 2024 ÖHD tarafından düzenlenen Tecrit Karşıtı Konferans'a katılım sağlandı. Konferansa Ümit Efe katıldı.

- 5 Mart 2024 İstanbul Temsilciliği tarafından yürütülen Bilgi ve Deneyim Paylaşım Programı başladı ve 2 Haziran'da 2024 tarihinde tamamlandı.
- 7 Mart 2024 TİP Şişli üyeleri ve yöneticileri Vakfımızı ziyaret ettiler.
- 25 Mart 2024 ABD Başkonsolosluğu İnsan Hakları Sorumlusu ile Ümit Biçer, Ümit Efe ve Mümtaz Murat Kök görüştü.
- 29-30 Nisan 2024 İnsan Hakları Dayanışma Ağı yüz yüze yeni dönem Strateji Planı Toplantısı yaptı. Ümit Efe katıldı.
- 2 Haziran 2024 Eren Keskin'in duruşmasına katılım sağlandı. Ümit Efe katıldı.
- 7 Haziran 2024 Cumartesi Anneleri davasına katılım sağlandı. Ümit Efe ve Mümtaz Murat Kök katıldı.
- 26 Haziran 2024 İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi önünde ortak basın açıklaması yapıldı. TİHV İstanbul Temsilciliği katıldı.
- 27 Haziran 2024 Alman Konsolosluğu İnsan Hakları yetkilisi ile görüşme yapıldı. Bu görüşmeye Ümit Biçer, Ümit Efe ve Mümtaz Murat Kök katıldı.
- 10 Temmuz 2024 İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Acettin'in yargılandığı davaya katılım sağlandı. Ümit Efe ve Mümtaz Murat Kök katıldı.
- 16 Temmuz 2024 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nin açılış etkinliklerine katılım sağlandı.
- 2 Temmuz 2024 Göç-İz Der'in haklarında süren davalar ile ilgili basın açıklamasına katılım sağlandı.
- 12 Eylül 2024 12 Eylül Askeri Darbesinin yıldönümü nedeniyle Harbiye Radyo evi önünde İnsan Hakları Derneği'nin çağrısı ile yapılan basın açıklamasına katılım sağlandı.
- 4 Ekim 2024 Cumartesi Anneleri Davası izlendi.
- 12 Ekim 2024 BM İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye hakkındaki sonuç gözlemleri sunuldu. Sunumu TİHV Yönetim Kurulu Başkanı Metin Bakkalcı yaptı
- 14 Ekim 2024 Şebnem Korur Fincancı'nın davası İstanbul 69. Asliye Ceza Mahkemesi'nde izlendi.
- 31 Ekim 2024 Esenyurt Belediyesi önünde İnsan Hakları Derneği ile birlikte kayyum atamasının bir insan hakları ihlali olduğunu belirten bir basın açıklaması yapıldı. Ümit Efe katıldı.
- 27 Kasım 2024 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Nimet Tanrikulu'nun evinin basılarak gözaltına alınması ile ilgili İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi toplantı salonunda bir basın toplantısı yapıldı.
- 29 Kasım 2024 Şebnem Korur Fincancı duruşması izlendi.
- 10-17 Aralık 2024 İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında aşağıdaki etkinlikler yapıldı.
- 10 Aralık 2024 İnsan Hakları Haftası açılışı Sultanahmet Meydanı'nda yapıldı.
- 10 Aralık 2024 İnsan Hakları Haftası açılış resepsiyonu İnsan Hakları Derneği salonunda yapıldı.
- 11 Aralık 2024 İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Hatice Onaran ile dayanışma etkinliği yapıldı, kart ve para gönderildi.
- 12 Aralık 2024 İnsan Hakları Derneği önünde "Hak Savunucularına Yönelik Yargı Tacizine Son" başlıklı basın açıklaması yapıldı. Tutuklu bulunan İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu üyeleri Nimet Tanrikulu ve Hatice Onaran için özgürlük talep edildi.
- 14 Aralık 2024 İHD toplantı salonunda hapisanelerde İdari Yargı Kurulları'nın durumu ile ilgili bir söyleşi düzenlendi.
- 15 Aralık 2024 İHD toplantı salonunda "Kadınlar Barışı Konuşuyor" başlıklı bir etkinlik düzenlendi.
- 16 Aralık 2024 "Mülteciler İçin Bir Kapatma Mekânı Olan Geri Gönderme Merkezleri" başlıklı bir söyleşi düzenlendi. Bilal Yıldız ve Av. Derya Bingöllü katıldı.
- 17 Aralık 2024 İHD önünde bir basın açıklaması yapılarak hasta mahpuslara kart gönderildi.
- Şişhane Meydanı'nda İnsan Hakları Haftası'nın kapanışı nedeniyle kitlesel bir basın açıklaması yapıldı.
- 25 Aralık 2024 Göç-İz Der basın açıklamasına katılım sağlandı. Kapatılma talebi ile açılan dava sonrası Göç-İz Der hakkında fesih kararı verildi. Duruşmaya Gülnarin Demirel katıldı.

TİHV Diyarbakır Temsilciliği

- 5 Ocak 2024 tarihinde Bismil ilçesinde yaşayan başvurucumuza ev ziyareti gerçekleştirdik.
- 20 Ocak 2024'de Sosyal Hizmet Uzmanları Gönüllüleri Grup Süpervizyonu çalışması temsilciliğimizde gerçekleştirildi.

- 20 Ocak 2024'de Tahir Elçi Vakfı ödül törenine katılım sağlandı.
- 15 Şubat 2024 tarihinde Göç ve İnsani Yardım Vakfı (GİYAV) vakfımıza kurum ziyareti gerçekleştirildi.
- 24 Şubat 2024 tarihinde Diyarbakır ve bölgeden birçok sivil toplum, meslek ve iş örgütü temsilcisinin katılımıyla "Kürt Meselesinde Çözüm İçin Sivil Toplum Buluşması" toplantısına katıldık.
- 7 Mart Diyarbakır Hayata Destek Derneği'ne ziyaret gerçekleştirildi.
- 22 Mart 2024 tarihinde DEM Parti Kadın Komisyonu vakfımızı ziyaret etti.
- 28 Mart Gönüllü dış hekimisi ziyareti ve organizasyon planlaması yapıldı.
- 4 Nisan 2024 tarihinde Göç ve İnsani Yardım Vakfı'na (GİYAV) kurum ziyareti gerçekleştirdik.
- 25 Nisan 2024 tarihinde Sur Belediyesine hayırlı olsun ziyareti yapıldı.
- 27 Nisan Diyarbakır Tabip Odası Genel Kuruluna katılım gerçekleştirildi.
- 30 Nisan 2024 tarihinde Büyükşehir Belediyesine hayırlı olsun ziyareti yapıldı.
- 3 Mayıs 2024 tarihinde Bağlar belediyesine hayırlı olsun ziyareti yapıldı.
- 7 Mayıs DEM Parti vakfımızı ziyaret etti.
- 8 Mayıs 2024 tarihinde Diyarbakır temsilciliğimizin kurucuları ile beraber toplantı gerçekleştirildi.
- 8 Mayıs 2024'de fon veren kurumumuz SIDA ile temsilciliğimizde toplantı gerçekleştirildi.
- 14 Mayıs 2024 tarihinde Diyarbakır Kent Konseyi temsilciliğimizi ziyaret etti.
- 15 Mayıs 2024'de Mezopotamya Vakfı'nın kuruluş yılı dönümü resepsiyonuna katılım sağlandı.
- 16 Mayıs 2024'de Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin yeni başkan ve kadrolarına hayırlı olsun ziyareti gerçekleştirildi.
- 16 Mayıs 2024'te Med-Tuhad Fed'in yeni yönetimine hayırlı olsun ziyareti gerçekleştirildi.
- 17 Mayıs 2024 tarihinde 'Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele' haftası kapsamında yapılan basın açıklamasına katılım sağlandı.
- 18 Mayıs 2024 tarihinde İHD Amed Şubesi'nin organize ettiği Kayıp Yakınları 797. Haftasına katılım sağlandı.
- 21 Mayıs 2024 tarihinde Diyarbakır Tabip Odası'nın yeni yönetimine hayırlı olsun ziyareti gerçekleştirildi.
- 22 Mayıs 2024 tarihinde Ergani Belediyesinin yeni başkan ve yöneticilerine tebrik ziyareti gerçekleştirildi.
- 23 Mayıs 2024 tarihinde Cizre Referans Merkezimizle beraber Cizre'de bulunan İHD Cizre ve Cizre Tabip Odası ile kurumsal görüşmeler gerçekleştirildi.
- 25 Mayıs 2024'te İHD Amed Şube'nin kayıp yakınları eylemine katılım sağlandı.
- 25 Mayıs 2024'te 'İnsan Hakları Hareketinin Güncel Sorunları ve Mücadele-Müdahale Olanakları' Toplantısına katılım sağlandı.
- 26 Mayıs 2024 tarihinde Tuhay-Der Genel Kurul Toplantısına katılım sağlandı.
- 28 Mayıs 2024 tarihinde fon veren kurumumuz olan SIDA ile Genel başkanımızla beraber temsilciliğimiz ile toplantı gerçekleştirildi.
- 8 Haziran 2024 tarihinde Avusturalya dışişleri ve ticaret bakanlığı insan hakları biriminden Leon Braun ile temsilciliğimizde görüşme gerçekleştirildi.
- 9 Haziran 2024 tarihinde Uluslararası Af Örgütü Kampanyalar Sorumlusu Milena Buyum, temsilciliğimizi ziyaret etti.
- 6 Temmuz 2024'te Kent Konseyi olağan genel kuruluna katılım sağlandı.
- 9-12 Temmuz 2024 tarihlerinde temsilciliğimizin ortak çalıştığı Hastane, optik, medikal ve eczaneler ile görüşmeler gerçekleştirildi.
- 1 Ekim 2024'de ÖHD Amed Şubesi temsilciliğimizi ziyaret etti.
- 8 Ekim 2024'te Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmet Daire Başkanlığı ile görüşme gerçekleştirildi.
- 30 Ekim 2024 tarihinde Diyarbakır Barosu'nun yeni yönetimine hayırlı olsun ziyaret gerçekleştirildi.
- 2 Kasım 2024'te Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi'nin (DİTAM) gerçekleştirmiş olduğu 'Kürt Meselesinde Çözumsuzlük Türkiye'ye Neler Kaybettiriyor?' başlıklı sempozyuma katılım sağlandı.

- 6 Kasım 2024'te Diyarbakır Temsilciliğimizin kurucuları ile beraber toplantı gerçekleştirildi.
- 15 Kasım 2024'te Hafıza Merkezi'nin İstanbul'da 'Çatışma ve İnsan Hakları İhlallerine Yönelik Onarıcı Adalet Yaklaşımları' başlıklı paneline katılım sağlandı.
- 10 Aralık 2024'te İnsan Hakları Haftası kapsamında Dicle Üniversitesi 'Dicle Tıp Etiği ve İnsan Hakları' başlıklı düzenlenen etkinliğe konuşmacı olarak temsilcimiz Murat Aba katıldı.
- 12 Aralık 2024 tarihinde insan hakları haftası kapsamında Veng Radyo'ya temsilcimiz Murat Aba İşkençe ve kötü muamele başlıklı özel programa katıldı.
- 23 Ocak 2024 tarihinde ÇHD İzmir Şubesi tarafından organize edilen dayanışma yemeğine TİHV'i temsilen Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 27 Ocak 2024 tarihinde "İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi" kapsamında başvuru alan hak temelli örgütlerin çalışanlarına yönelik TİHV İzmir Temsilciliği'nde gerçekleştirilen teknik süperiyon çalışmasının organizasyonunda Nehir Bilece ve Coşkun Üsterci görev aldı.
- 29 Ocak 2024 tarihinde "İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi" kapsamında oluşturulan Ege Dayanışma Grubu tarafından termik santral yapılmak istenen Akbelen Ormanını korumak için direnen köylülerin/yaşam savunucularının maruz kaldıkları hak ihlallerini tespit etmek, izleme ve belgeleme yapmak üzere bir heyetin oluşturulmasında ve ziyaret organizasyonunda Nehir Bilece ve Coşkun Üsterci görev aldı. Heyette Nehir Bilece ve Günseli Kaya yer aldı.

TİHV İzmir Temsilciliği

- 3 Ocak 2024 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi başkan aday adayı Buğra Gökçe'nin İzmir Mimarlar Odası salonunda yapılan sivil toplum ve insan hakları kuruluşlarına yönelik tanıtım toplantısına yapılan davet üzerine Coşkun Üsterci katıldı.
- 5 Ocak 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi, ÖHD İzmir Şubesi ve TİHV İzmir Temsilciliği, tarafından İzmir Barosu toplantı salonunda ortak düzenlenen "Mekânsal Olarak Hapishanelerde Tecridin Bireysel ve Toplumsal Etkileri" başlıklı söyleşide Zeki Gül konuşmacı oldu, Coşkun Üsterci ve Nehir Bilece organizasyonunda görev aldılar.
- 5 Ocak 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği bünyesinde faaliyet yürüten üyeleri arasında TİHV çalışan ve gönüllülerinin de olduğu 'Hakların Korusu' tarafından Nazım Hikmet Kültür Merkezi'nde verilen konsere TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 10 Ocak 2024 tarihinde İzmir Konak Belediye Başkanını aday adayı Nilüfer Çınar Mutlu TİHV İzmir Temsilciliği'ni tanıtım amaçlı ziyaret etti. Görüşmede Coşkun Üsterci yer aldı.
- 19 Ocak 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde düzenlenen Hrant Dink anmasına TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 20 Ocak 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından düzenlenen hasta mahpuslara özgürlük talebiyle yapılan basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 6 Şubat 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından 2023 yılında yaşanan depremlerde yaşamını yitirenleri anmak üzere Bayraklı Deprem Anıtı'nda yapılan basın açıklaması ve anma törenine TİHV'i temsilen Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 7 Şubat 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği tarafından organize edilen 'Güzel Çarşamba Söyleşileri' kapsamında Hrant Dink'i anmak üzere yapılan Ümit Kıvanç'ın konuşmacı ve Fethiye Çetin'in kolaylaştırıcı olduğu söyleşiye Nilgün Toker, Serdar Tekin, Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladılar.
- 14 Şubat 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği tarafından organize edilen 'Güzel Çarşamba Söyleşileri' kapsamında gerçekleştirilen "Bir Barış Akademisyeninin Akademiye Dönüşü" başlıklı Zerrin Kurtoğlu'nun konuşmacı ve Serdar Tekin'in kolaylaştırıcı olduğu söyleşiye Nilgün Toker, Aytül Uçar, Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 23 Şubat 2024 tarihinde İzmir Mustafa Necati Kültür Merkezi'nde yapılan Halkevleri'nin 92. kuruluş yıldönümü etkinliğine TİHV'i temsilen Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 23 Şubat 2024 tarihinde İnsan Hakları Gündemi Derneği'nin (İHGD) 20. Kuruluş Yıldönümü nedeniyle dernek binasında gerçekleştirilen dayanışma kokteyline TİHV'i temsilen Coşkun Üsterci katılım sağladı.

- 24 - 25 Şubat 2024 tarihlerinde “İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi” kapsamında hak temelli sivil toplum örgütlerinin çalışanlarına yönelik gerçekleştirilen dijital güvenlik eğitiminin organizasyonunda Cansu Kır ve Coşkun Üsterci görev aldı.
- 24 Şubat 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından İHD Genel Başkanı Hüseyin Küçükbalaban’ın da katılımıyla Konak Eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen kayıplar ile ilgili basın açıklaması ve oturma eylemine TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 24 Şubat 2024 tarihinde ÖHD İzmir Şubesi’nin İzmir Barosu toplantı salonunda gerçekleştirilen genel kuruluna TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci katılım sağladı ve dayanışma içerikli bir konuşma yaptı.
- 24 Şubat 2024 tarihinde KESK İzmir Şubeler Platformu tarafından Dünya Anadili Günü kapsamında gerçekleştirilen İHD Eş Genel Başkanı Hüseyin Küçükbalaban, KESK Kadın Sekreteri Döne Gevher Koyun ile SES Eş Genel Başkanı Mehmet Sıddık Akın’ın konuşmacı ve Zeki Gül’ün kolaylaştırıcı olduğu panel ile ardından yapılan Halkların Korosu’nun konserine Coşkun Üsterci, Aytül Uçar ve Cansu Kır katılım sağladı.
- 28 Şubat 2024 tarihinde DEM Parti’nin İzmir Büyükşehir Belediye Eş Başkan adayları Akın Birdal ve Türkkan Aslan seçim çalışmaları kapsamında TİHV İzmir Temsilciliği’ni ziyaret ettiler.
- 29 Şubat 2024 tarihinde Dokuz Eylül ve Ege Üniversiteleri Tıp Fakültelerinden bir grup öğrenci TİHV İzmir Temsilciliği’ni ziyaret ettiler. Çiğdem Çolak Kalaycı, Cansu Kır ve Coşkun Üsterci’nin yer aldığı toplantıda öğrencilere TİHV’in çalışmaları hakkında bilgi verildi.
- 2 Mart 2024 tarihinde “İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi” kapsamında başvuru alan hak temelli örgütlerin çalışanlarına yönelik TİHV İzmir Temsilciliği’nde gerçekleştirilen teknik süperviyon çalışmasının organizasyonunda Nehir Bilece ve Coşkun Üsterci görev aldı.
- 6 Mart 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği tarafından organize edilen ‘Güzel Çarşamba Söyleşileri’ kapsamında “Hakikati Savunmanın, Doğruda Durmanın Felsefesi, İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek mi? “ başlıklı TTB Merkez Konseyi Başkanı Şebnem Korur Fincancı’nın konuşmacı, Zeki Gül’ün kolaylaştırıcı olduğu söyleşiye Nilgün Toker, Serdar Tekin, Aytül Uçar, Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 8 Mart 2024 tarihinde dünya kadınlar günü nedeniyle yapılan gece yürüyüşüne tüm TİHV’li kadınlar katılım sağladı.
- 16 Mart 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği’nin Fransız Kültür Merkezinde gerçekleştirilen Genel Kurulu’na TİHV’i temsilen ve dayanışma amacıyla Coşkun Üsterci katılım sağladı ve divan başkanlığı görevini üstlendi.
- 17 Mart 2024 tarihinde Alsancak Gündoğdu Meydanında gerçekleştirilen Newroz etkinliğine TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 19 Mart 2024 tarihinde Ata Soyer Sağlık ve Politikaları Araştırma Derneği tarafından aynı zamanda TİHV Kurucular Kurulu üyesi olan Ata Soyer’i anmak amacıyla düzenlenen Emir Ali Türkmen’in konuşmacı olduğu söyleşiye Zeki Gül ve Coşkun Üsterci katılım sağladılar.
- 20 Mart 2024 tarihinde İzmir’de Güzelbahçe ilçesinde 2021 yılında üç Suriyeli mülteciyi yakarak öldüren kişi hakkında görülmekte olan davanın karar duruşmasına TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci ve Av. Nehir Bilece katılım sağladılar.
- 27 Mart 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği tarafından organize edilen ‘Güzel Çarşamba Söyleşileri’ kapsamında gerçekleştirilen “Arendt Felsefesi” başlıklı Nilgün Toker’in konuşmacı, Coşkun Üsterci’nin kolaylaştırıcı olduğu söyleşiye Serdar Tekin ve Cansu Kır katılım sağladı.
- 29 Mart 2024 tarihinde İzmir Dayanışma Akademisi (İDA) tarafından organize edilen “Açık Ders” programları kapsamında “Üniversite” ve “Akademi” Ayrımının Kavramsal Tarihi başlıklı Serdar Tekin’in konuşmacı, Nilgün Toker’in kolaylaştırıcı olduğu söyleşiye Aytül Uçar, Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 2 Nisan 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından 31 Mart 2024 Mahalli Seçimlerinde Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi’nden (DEM Parti) Van Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı seçilen Abdullah Zeydan’a mazbatasının verilmemesi kararını protesto amacıyla organize edilen basın açıklamasına Coşkun Üsterci, Aytül Uçar, Cansu Kır ve Nehir Bilece gözlemci olarak katıldılar.

- 3 Nisan 2024 tarihinde ÖHD İzmir Şubesi, İHD İzmir Şubesi, ÇHD İzmir Şubesi, Çağdaş Avukatlar Grubu ve Adalet İçin Hukukçular tarafından İzmir Adliyesi önünde 31 Mart 2024 Mahalli Seçimlerinde DEM Parti Van Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı seçilen Abdullah Zeydan'a mazbatasının verilmemesi kararını protesto amacıyla organize edilen basın açıklamasına Coşkun Üsterci, Nehir Bilece gözlemci olarak katıldılar.
- 16 Nisan 2024 tarihinde Heinrich Böll Stiftung Derneği'nin 2025 - 2027 çalışma programını oluşturulması amacıyla sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin ve hak savunucularının yer aldığı İstanbul'da gerçekleştirilen atölye çalışmasına Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 17 Nisan 2024 tarihinde İzmir Sağlık Platformu tarafından "17 Nisan Sağlıkta Şiddete Karşı Mücadele Günü" ve katliedişinin 12. Yılında Dr. Ersin Arslan'ı anmak üzere İzmir İl Sağlık Müdürlüğü önünde gerçekleştirdiği basın açıklamasına TİHV'i temsilen Coşkun Üsterci ve Nehir Bilece katılım sağladılar.
- 19 Nisan 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi, ÇHD İzmir Şubesi, ÖHD İzmir Şubesi, EGE-TUHAYDER, CİSST ve TİHV İzmir Temsilciliği tarafından ortak gerçekleştirilen yüksek güvenlikli cezaevlerinin kapatılması ve tecrit politikalarına de son verilmesi talebiyle İzmir Kırıklar Yüksek Güvenlikli Cezaevi önünde yapılan basın açıklaması ve oturma eylemine TİHV'i temsilen Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 20 Nisan 2024 tarihinde İHD İzmir şubesi tarafından gerçekleştirilen Kayıplar eylemine katılan Nilgün Toker ardından İHD Akademi'de "İnsan Haklarının Kuramsal Çerçevesi" başlıklı dersi sundu.
- 20 Nisan 2024 tarihinde İzmir Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde üniversite öğrencileri tarafından gerçekleştirilen basın açıklamasına Aytül Uçar gözlemci olarak katılım sağladı.
- 27 Nisan 2024 tarihinde TİHV İzmir Temsilciliği başvurusu Afgan mültecisi A. ile F. nin düğünlerine dayanışma ve organizasyona katkı amacıyla Aytül Uçar, Cansu Kır ve Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 30 Nisan 2024 tarihinde Amerika'nın Sesi (VOA) radyosu Coşkun Üsterci ile Uluslararası Af Örgütü'nün 2024 dünya raporu üzerine bir söyleşi gerçekleştirdi.
- 4 Mayıs 2024 tarihinde "İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi" kapsamında başvuru alan hak temelli örgütlerin çalışanlarına yönelik TİHV İzmir Temsilciliği'nde gerçekleştirilen teknik süperviyon çalışmasının organizasyonunda Nehir Bilece ve Coşkun Üsterci görev aldı.
- 11 Mayıs 2024 tarihinde İHD İzmir şubesi tarafından gerçekleştirilen Kayıplar eylemine katılan Coşkun Üsterci, ardından İHD Akademi'de "Vicdani Ret Hakkı ve Sivil İtaatsizlik" başlıklı dersi sundu.
- 20 - 22 Mayıs 2024 tarihleri arasında Fransız Kültür Merkezi salonunda 17-31 Mayıs Kayıplar Haftası ve Cumartesi Anneleri'nin/İnsanları'nın 1000. Hafta Buluşması kapsamında İHD İzmir Şubesi ve TİHV İzmir Temsilciliği tarafından ortak belgesel film gösterimi gerçekleştirildi. Belgesel film gösterimlerinin organizasyonunda Coşkun Üsterci, Cansu Kır ve Nehir Bilece aktif görev aldı.
- 22 Mayıs 2024 tarihinde Fransız Kültür Merkezi salonunda 17-31 Mayıs Kayıplar Haftası ve Cumartesi Anneleri'nin/İnsanları'nın 1000. Hafta Buluşması kapsamında İHD İzmir Şubesi ve TİHV İzmir Temsilciliği tarafından "Türkiye'de Kayıplar Gerçeği: 1000. Haftada Failler Hâlâ Cezasız" başlık ortak söyleşi gerçekleştirildi. Kayıp yakını ve Cumartesi İnsanı İkbal Eren ile Hafıza Merkezi'nden Avukat Özlem Zıngıl'ın konuşmacı oldukları söyleşinin kolaylaştırıcılığını Nilgün Toker üstlendi. Söyleşinin organizasyonunda Coşkun Üsterci ve Nehir Bilece aktif görev aldı.
- 25 Mayıs 2024 tarihinde Fransız Kültür Merkezi salonunda 17-31 Mayıs Kayıplar Haftası ve Cumartesi Anneleri'nin/İnsanları'nın 1000. Hafta Buluşması kapsamında İHD İzmir Şubesi ve TİHV İzmir Temsilciliği tarafından ortak basın açıklaması, yürüyüş ve denize karanfil bırakma etkinliği gerçekleştirildi. Etkinliğin organizasyonunda Coşkun Üsterci ve Nehir Bilece aktif görev aldı. TİHV Kurucular Kurulu üyeleri, İzmir Temsilciliği çalışanları ve gönüllüleri etkinliğe aktif katılım sağladılar.
- 25 Mayıs 2025 tarihinde İzmir Mimarlık Merkezi salonunda gerçekleştirilen Madımak Katliamı Hafıza Merkezi'nin yapımcılığını, Ümit Kıvanç'ın yönetmenliğini üstlendiği "Çok Kötü Bir Şey Oldu" isimli belgesel filmin ilk gösterimine TİHV'i temsilen Coşkun Üsterci, Nilgün Toker, Zeki Gül, Aytül Uçar ve Cansu Kır katılım sağladılar.
- 31 Mayıs 2024 Tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Gezi Parkı Direnişinin 11. Yılı vesilesiyle Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde yapılan basın açıklamasına Coşkun Üsterci,

- Aytül Uçar ve Cansu Kır gözlemci olarak katılım sağladı.
- 2 Haziran 2024 tarihinde, yerel yönetimlere sokak hayvanlarının toplaması ve 30 gün içinde sahiplenilmeyen hayvanları uyutma yetkisi öngören yasa tasarısını protesto için Gündoğdu Meydanı'nda yapılan mitinge Coşkun Üsterci, Aytül Uçar ve Cansu Kır gözlemci olarak katılım sağladı.
  - 3 Haziran 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Hakkâri Belediye Eş Başkanı Mehmet Sıddık Akış'ın gözaltına alınması ve yerine kayyum atanmasını protesto için Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde yapılan basın açıklamasına Coşkun Üsterci, Aytül Uçar ve Cansu Kır gözlemci olarak katılım sağladı.
  - 5 Haziran 2024 tarihinde "Dünya Çevre Günü" nedeniyle İzmir Barosu, İzmir Tabip Odası, TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu, Ege Kent Konseyleri Birliği, Konak Kent Konseyi, Ege Kültür ve Çevre Platformu ve İzmir Yaşam Alanları tarafından ortak olarak Alsancak Kıbrıs Şehitleri Caddesi'nde gerçekleştirilen yürüyüş ve basın açıklamasına Coşkun Üsterci katılım sağladı.
  - 26 Haziran 2024 tarihinde, ÇHD İzmir Şubesi, Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, Hak İnisyatifi Derneği, Halkların Köprüsü Derneği, İHD İzmir Şubesi, İmce Dostluk ve Dayanışma Derneği, İnsan Hakları Gündemi Derneği, KESK İzmir Şubeler Platformu, ÖHD İzmir Şubesi, TİHV İzmir Temsilciliği tarafından "BM 26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü" nedeniyle Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde yapılan basın açıklamasına TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları, İHS Projesi Ege Dayanışma Grubu üyeleri ile birlikte bazı gönüllüler ve başvurular katılım sağladı.
  - 1 Eylül 2024 tarihinde, İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Cumhuriyet Meydanı'nda "Dünya Barış Günü" kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
  - 16 Eylül 2024 tarihinde, 'Tarihsel Adalet için Bellek Müzesi'nin işkence haritası veri tabanından yola çıkılarak Av. Hülya Deveci tarafından hazırlanan "İşkence Raporu" nun İzmir Art Venue salonunda gerçekleştirilen lansmanında Coşkun Üsterci kolaylaştırıcı olarak görev aldı.
  - 5 Ekim 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından hasta mahpuslara özgürlük talebiyle Konak eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci katılım sağladı.
  - 9 Ekim 2024 tarihinde Eğitim Sen İzmir 2 Nolu Şube tarafından KHK ile işinden atılan kamu çalışanlarının işlerine geri dönüşlerini sağlamak amacıyla Karşıyaka'da çarşı girişinde gerçekleştirilen oturma eylemlerinin 300. Haftasına, sendika tarafından yapılan davet üzerine TİHV'i temsilen Coşkun Üsterci, Günseli Kaya, Zerrin Kurtoğlu ve Lülüfer Körükmez katılım sağladılar.
  - 11 Ekim 2025 tarihinde hayvan hakları savunucularının Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde başlayıp İzmir Barosu önünde son verdikleri yürüyüş ve basın açıklamalarına Coşkun Üsterci ve Cansu Kır gözlemci olarak katıldılar.
  - 16 Ekim 2024 tarihinde Bağımsız Maden İşçileri Sendikası'nın çağrısıyla Fernas işçileri ile dayanışma amacıyla Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci ve Aytül Uçar gözlemci olarak katılım sağladı.
  - 22 Ekim 2025 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından "Yenidoğan Bebek Çetesi" skandalına tepki amacıyla Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde yapılan basın açıklamasına TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları katılım sağladı.
  - 25 Ekim 2024 tarihinde Hafıza Merkezi'nde yapımcılığını üstlendiği "Dargeçit" isimli belgeselin İzmir Fransız Kültür Merkezi salonunda gerçekleştirilen gösterimine ve ardından Ölüye Saygı ve Adalet İnisyatifi eş sözcüsü, antropolog Derya Aydın ile TİHV Yönetim Kurulu üyesi Ümit Biçer konuşmacı olarak yer aldığı "Türkiye'nin Toplu Mezarları ve Kemiklerin Hafızası" başlıklı söyleşiye TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları katılım sağladı.
  - 26 Ekim 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından kayıplar bulunsun failleri yargılsın talebiyle Konak eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci katılım sağladı.
  - 26-27 Ekim 2024 tarihlerinde İHD Genel Merkezi tarafından Ankara'da gerçekleştirilen "İnsan Hakları Mücadelesinde Yeni Yol/Yöntem Arayışları ve Yeniden Yapılanma Çalıştayı"na katılan Nilgün Tokker, "İnsan Hakları Hareketinin Güncel Sorunları ve Mücadele/Müdahale Olanakları" başlıklı bir sunum yaptı.

- 31 Ekim 2024 tarihinde CHP İzmir İl Örgütü tarafından parti binası önünde Esenyurt, Halfeti, Batman ve Mardin belediyelerine kayyım atanmasını protesto amacıyla yapılan basın açıklamasını Coşkun Üsterci ve Aytül Uçar gözlemci olarak katılım sağladılar.
- 1-2 Kasım 2024 tarihlerinde ÇHD İzmir Şubesi tarafından derneğin kuruluşunun 50. yılı vesilesiyle İzmir Sanat salonunda gerçekleştirilen savaş, faşizm, ekonomi, göç, yargı ve ekoloji gibi konu başlıklarının yer aldığı “Kriz” temalı sempozyuma Coşkun Üsterci, Habibe Güneş katılım sağladı.
- 2 Kasım 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından hasta mahpuslara özgürlük talebiyle Konak eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 3 Kasım 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından dayanışma amacıyla gerçekleştirilen kahvaltıya TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci katıldı.
- 4 Kasım 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Esenyurt, Mardin, Batman ve Halfeti belediyelerine kayyım atanması protesto etmek amacıyla Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde yapılan basın açıklamasına Coşkun Üsterci, Aytül Uçar, Cansu Kır gözlemci olarak katılım sağladı.
- 9 Kasım 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından kayıplar bulunsun failleri yargılsın talebiyle Konak eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 9 Kasım 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından kayyım atamalarını protesto için Cumhuriyet Meydanı’nda yapılan basın açıklamasına Coşkun Üsterci gözlemci olarak katılım sağladı.
- 19 Kasım 2024 tarihinde Nefret Suçu Mağduru Transları Anma Günü ve Haftası kapsamında Genç LGBTI+ Derneği, İzmir LGBTI+ Aile Grubu, 20 Kasım Nefret Suçlarıyla Mücadele Derneği ve LİSTAG (LGBTI+ Aileleri ve Yakınları Derneği) tarafından Movenpick Otel’de ortak gerçekleştirilen “Hayatın Renkleri” Kitap Lansmanı ve Okuma Tiyatrosu etkinliğine TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci ve Cansu Kır katıldılar.
- 20 Kasım 2024 tarihinde İzmir Barosu tarafından Dünya Çocuk Hakları Günü kapsamında baro binası önünde yapılan basın açıklamasına TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci katıldı.
- 20 Kasım 2024 tarihinde İzmir Barosu LGBTI+ Hakları Komisyonu tarafından Nefret Suçu Mağduru Transları Anma Günü kapsamında baro binası önünde yapılan basın açıklamasına TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci katıldı.
- 23 Kasım 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından kayıplar bulunsun failleri yargılsın talebiyle Konak eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 23 Kasım 2024 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Tunceli ve Ovacık belediyelerine kayyım atanmasını protesto için Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde gerçekleştirilen basın açıklamasına Coşkun Üsterci ve Aytül Uçar gözlemci olarak katılım sağladı.
- 25 Kasım 2024 tarihinde “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü” kapsamında İzmir Kıbrıs Şehitleri Caddesinde yapılan gece yürüyüşü ve basın açıklamasına tüm TİHV’li kadınlar katılım sağladı.
- 30 Kasım 2024 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği tarafından Fransız Kültür Merkezi’nde gerçekleştirilen Göçmen ve Mültecilerle Dayanışma Sempozyumu’nda Nilgün Toker, “Göçmen ve Mülteci Meselesine İnsan Hakları Perspektifi ile Bakmak” başlıklı bir sunum yaptı. TİHV çalışanları ve gönüllüleri sempozyuma aktif katılım sağladı.
- 4 Aralık 2024 tarihinde, DİSK Ege Bölge Temsilciliği tarafından aralarında DİSK Genel Başkan Yardımcısı ve Genel –İş Başkanı Remzi Çalışkan’ında olduğu sendikacıların gözaltına alınmasını protesto amacıyla Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde gerçekleştirilen basın açıklamasına TİHV’i temsilen Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 9 Aralık 2024 tarihinde Adalet İçin Hukukçular tarafından BM İnsan Hakları Haftası kapsamında İzmir Barosu salonunda gerçekleştirilen “İnsan Haklarından Hâlâ Umut Var mı? Filistin’den Türkiye’ye İşlevsiz Kalan Bir Sistemden Medet Ummak” başlıklı panelde Nilgün Toker, “Filistin’den Türkiye’ye insan hakları sistemi neden çalışmıyor?” konulu bir sunum yaptı. TİHV çalışanları ve gönüllüleri panele aktif katılım sağladı.
- 10 Aralık 2024 tarihinde, BM İnsan Hakları Günü kapsamında, İHD İzmir Şubesi, ÇHD İzmir Şubesi, ÖHD İzmir Şubesi, Adalet İçin Hukukçular, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Eşit Haklar İçin İzleme

Derneği İzmir Temsilciliği, Hak İnisyatifi Derneği, İmece Dostluk ve Dayanışma Derneği, Halkların Köprüsü Derneği ve TİHV İzmir Temsilciliği tarafından Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde ortak gerçekleştirilen kitlesel basın açıklamasına TİHV çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.

- 12 Aralık 2024 tarihinde, “BM İnsan Hakları Haftası” kapsamında İzmir Tabip Odası salonunda “Hekimlik ve İnsan Hakları” konulu bir panel gerçekleştirildi. Panelde Nilgün Toker, Feride Aksu Tanık ve Zeki Gül konuşmacı oldu. TİHV çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 13 Aralık 2024 tarihinde, “BM İnsan Hakları Haftası” kapsamında İzmir Barosu ile ortak baro toplantı salonunda gerçekleştirilen söyleşide Metin Bakkalci, “BM İşkenceyi Karşı Komite’nin Raporu Işığında Türkiye’de İşkence ve Diğer Kötü Muamele” başlıklı bir sunum yaptı. Söyleşiye TİHV çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 14 Aralık 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından hasta mahpuslara özgürlük talebiyle Konak eski Sümerbank önünde gerçekleştirilen basın açıklaması ve oturma eylemine Coşkun Üsterci, Günseli Kaya ve Habibe Güneş katılım sağladı.
- 14 Aralık 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından “BM İnsan Hakları Haftası” kapsamında gerçekleştirilen yemeğe Coşkun Üsterci, Günseli Kaya ve Habibe Güneş katılım sağladı.
- 17 Aralık 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi tarafından BM İnsan Hakları Haftası” kapsamında gerçekleştirilen geleneksel insan haklarına saygı yürüyüşüne TİHV çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 17 Aralık 2024 tarihinde “BM İnsan Hakları Haftası” kapsamında TİHV İzmir Temsilciliği binasında ruh sağlığı çalışanlarına yönelik olarak gerçekleştirilen söyleşide Çiğdem Çolak Kalaycı “Yükselen ırkçılığın Gölgesinde Mültecilerin Yaşam Hakkı” başlıklı bir sunum yaptı.
- 19 Aralık 2024 tarihinde İHD İzmir Şubesi, TİHV İzmir Temsilciliği, ÇHD İzmir Şubesi ve ÖHD İzmir Şubesi tarafından 2000 yılında yaşanan 19 Aralık “Hayata Dönüş Operasyonu” nun yıldönümü nedeniyle kırıklar Yüksek Güvenlikli Cezaevi önünde ortak gerçekleştirilen basın açıklamasına TİHV çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.
- 21 - 22 Aralık 2024 tarihlerinde Antalya’da gerçekleştirilen TİHV tüm merkezler ortak toplantısının

organizasyonunda Coşkun Üsterci ve Cansu Kır aktif görev aldı.

- 28 Aralık 2024 tarihinde İzmir’de Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından 1978 Kahramanmaraş ve 2011 Roboski katliamlarının yıl dönümü nedeniyle Alsancak Türkan Saylan Kültür Merkezi önünde gerçekleştirilen basın açıklamasına TİHV çalışanları ve gönüllüleri katılım sağladı.

TİHV Van Temsilciliği

- 27 Kasım 2023 tarihinde Türkiye genelinde cezaevlerinde başlayan açlık grevleri ile ilgili STK’lar tarafından oluşturulan komisyonun Van barosunda 09.01.2024 tarihinde yapılan basın açıklamasına Sevim Çiçek ve Hüseyin Yaviç katılım sağladı.
- 10 Ocak 2024 tarihinde Dicle Fırat Gazeteciler Derneği Van’daki Serhad Bölge Temsilciliğinin açılış törenine Sevim Çiçek ve Hüseyin Yaviç katılım sağladı.
- 16.01.2023 tarihinde Sevim Çiçek tarafından Mezopotamya Haber ajansına cezaevlerindeki hasta tutuklular ile ilgili röportaj verildi.
- 31.01.2024 tarihinde Van’da faaliyet gösteren Arsi Dil Kültür ve Sanat Araştırmaları Derneği kürtçe dilinin STK’larda daha etkin bir şekilde kullanımı ile ilgili başlattıkları çalışma hakkında bilgilendirme yapmak üzere Vakfımızı ziyaret etti.
- 08.02.2024 tarihinde DEM Parti Van Milletvekili Pervin Buldan, Van Büyükşehir Belediyesi Başkan adayları, merkez ilçelerin (İpekyolu, Tuşba, Edremit) belediye başkan adaylarından oluşan heyet vakfımızı ziyaret etti.
- 22.02.2024 tarihinde Arsi Dil Kültür ve Sanat Araştırmaları Derneğinin Van Barosunda düzenlenen Kürtçe dil kursu kursiyerlerine sertifika verme törenine Ayfer Şahin Bilici ve Hüseyin Yaviç katılım sağladı.
- Eğitim Sen Van Şubesi tarafından 08 Mayıs 2024 tarihinde organize edilen “Öğretmene yönelik şiddete karşı meşaleli yürüyüş” etkinliğine Hüseyin Yaviç katılım sağladı.
- Van Büyükşehir Belediye Eşbaşkanı Abdullah Zeydan’a mazbatanın verilmemesi nedeniyle 02-03 Nisan 2024 tarihinde çıkan olaylarla ilişkili gözaltına alınan yurttaşların serbest bırakılması için 14 Mayıs 2024 tarihinde Van Emek ve Demokrasi Platformu

tarafından Van Adliyesi önünde yapılan basın açıklamasına Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.

- Hakkâri Belediyesine kayyum atanması nedeniyle Van Emek ve Demokrasi Platformu tarafından 3 Haziran 2024 tarihinde düzenlenen “Kayyım Rejimine Karşı Halk İradesini Savunuyoruz” temalı meşaleli yürüyüşe Sevim Çiçek, Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- Hakkâri Belediyesine kayyum atanması nedeniyle Van Emek ve Demokrasi Platformu tarafından 6 Haziran 2024 tarihinde düzenlenen “Kayyım Rejimine ve Hukuksuzluğa Karşı Halk İradesini Savunuyoruz” temalı basın açıklamasına Sevim Çiçek, Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- 26.06.2024 tarihinde “26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma günü” vesilesiyle Van Emek ve Demokrasi Platformu bileşenleri ile ortaklaşa sanat sokağında basın açıklaması düzenlendi. Basın açıklamasına Sevim Çiçek, Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- 26 Haziran 2024 tarihinde Van Kadın Platformu tarafından organize edilen “Kadın Kırımına Dur” basın açıklamasına Sevim Çiçek, Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- Madımak olaylarının yıldönümü nedeniyle Van Emek ve Demokrasi Platformu tarafından 02 Temmuz 2024 tarihinde düzenlenen “Katliamın Yıldönümünde Madımak’ta Yitirdiklerimizi Anıyoruz” temalı basın açıklamasına Sevim Çiçek, Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- 17 Ağustos 2024 tarihinde 1 Eylül Dünya Barış günü programının kamuoyuna açıklanması için Van Emek ve Demokrasi Platformu tarafından Van Barosunda planlanan basın açıklamasına Emrah Kertiş ve Hüseyin Yaviç katılım sağladı.
- 15.10.2024 tarihinde bileşeni olduğumuz Hapishanelerdeki Hak İhlallerini İzleme ve Takip Koordinasyonu ile birlikte hasta tutsak Abdurrahman Gemicioğlu için Van Cezaevi Kampüsü önünde basın açıklaması yapıldı.
- 16.10.2024 tarihinde 27 Eylül 2024 tarihinde kaybolan 15 Ekim 2024 tarihinde cesedi bulunan Rojin Kabaiş için Van Emek ve Demokrasi Platformu ile Van Kadın Platformu tarafından organize edilen “Katledilen, Kaybedilen, Şüpheli Şekilde Yaşamını Yitiren Bütün Kadınlar için meşaleli yürüyüş” etkinliğine katılım sağlandı.
- Van Ekoloji Derneği vakfımızı ziyaret ederek faaliyetleri hakkında bilgilendirme yaptı. 2 Kasım’da düzenleyecekleri” Su Çalıştayı’na davet ettiler.
- Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer’in tutuklanıp yerine kayyum atanması nedeniyle 31 Ekim 2024 tarihinde sanat sokağında Van Emek ve Demokrasi Platformu tarafından düzenlenen basın açıklamasına Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- Van Ekoloji Derneği tarafından 02.11.2024 tarihinde düzenlenen “Su Çalıştayı”na Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- Batman, Halfeti, Mardin belediyelerine kayyum atanması nedeniyle DBP Van il yönetimi tarafından 04.11.2024 tarihinde sanat sokağında yapılan basın açıklamasına Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- Batman, Halfeti ve Mardin Büyükşehir belediyesine kayyum atanması nedeniyle Van Emek ve Demokrasi Platformu tarafından 05.11.2024 tarihinde Aydın Perihanoğlu AVM önünde organize edilen basın açıklamasına Hüseyin Yaviç ve Emrah Kertiş katılım sağladı.
- Batman, Halfeti ve Mardin Büyükşehir belediyesine kayyum atanması nedeniyle DBP Van İl Yönetimi, DEM Parti ve TJA tarafından 06.11.2024 tarihinde Cumhuriyet Caddesinde organize edilen İNSAN ZİNCİRİ etkinliğine Emrah Kertiş ve Hüseyin Yaviç katılım sağladı.
- KESK Van Şubeler Platformu, TMMOB Van İl Koordinasyon Kurulu, Van Barosu, ÖHD Van Şubesi, TİHV Van Temsilciliği, Van Hakkâri Tabip Odası, İHD Van Şubesi tarafından insan hakları haftası programı organizasyonu için komisyon oluşturuldu. 04.12.2024 tarihinde insan hakları haftası programı kamuoyuna basın açıklaması ile duyuruldu. Açıklamaya Ayfer Şahin Bilici, Emrah Kertiş ve Hüseyin Yaviç katıldı.
- 07.12.2024 tarihinde Sanat sokağında İnsan Hakları Haftası nedeniyle kamuoyuna açık basın açıklaması yapıldı.
- 07.12.2024 tarihinde Van Barosunda İnsan Hakları Haftası kapsamında Vartinis Belgeseli gösterimi yapıldı.
- 08.12.2024 tarihinde İnsan Hakları Haftası kapsamında Van Barosunda Kayyım Politikaları ve Eşit Yurttaşlık Temelinde Kürt Sorununun Demokratik Çözümü konulu panel düzenlendi. Panele panelist olarak Batman Belediye Eşbaşkanı Gülistan Sönük,

Van Büyükşehir Belediye Eşbaşkanı Abdullah Zeydan ve DEM Parti Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu katıldı.

- 09.12.2024 tarihinde İnsan Hakları Haftası kapsamında Van Barosunda Eğitimsen Müzik Grubu konseri gerçekleştirildi.
- 10.12.2024 tarihinde İnsan Hakları Haftası kapsamında Van Barosunda Yazar Seyit Oktay tarafından Tutsaklık-Direnmenin Halleri ve Çeşitleri temalı söyleşi gerçekleştirildi.

TİHV Cizre Referans Merkezi

Cizre Referans Merkezi olarak yürüttüğümüz faaliyetlere ilişkin bilgiler aşağıdaki şekildedir;

- 01.01.2024-31.12.2024 tarihleri arasında düzenli yapılan tedavi, muhasebe, özlük hakları toplantılarına katılım sağlandı.
- 17.01.2024 tarihinde Nihat Kazanhan'ın Cizre 1.Ağır ceza mahkemesindeki duruşmasına katılım sağlandı.
- 13.03.2024 tarihinde Nihat Kazanhan'ın Cizre 1.Ağır ceza mahkemesindeki duruşmasına katılım sağlandı.
- 25.04.2024 tarihinde Cizre Belediye seçilen Eş Başkanlar ziyaret edildi.
- 20-22.12.2024 tarihinde Antalya'da yapılan tedavi merkezleri toplantısına katılım sağlandı.

5. GELECEK ÇALIŞMA DÖNEMİNE DAİR

5.1. TİHV 2025-2029 dönemi Strateji Planı

Tüm vakıf ortamının katılımı ve katkısı ile hazırlanan TİHV 2025-2029 dönemi Strateji Planının son taslağı 8 Haziran 2024 tarihindeki Kurucular Kuruluna sunulmuş idi. 2024 Temmuz ayında, her türlü görüş ve öneriler ışığında, 2025-2029 dönemi Strateji Planının son hâli verilmiştir.

5.2. TİHV tarihinin ANİ bir şekilde gelişen en büyük finansal sorunu ile baş etme çabaları

Bilindiği gibi TİHV kuruluşundan itibaren çalışmalarını tüm gönüllü arkadaşların olağanüstü değerli katkılarının yanı sıra zorunlu kimi giderler için finansal katkı sağlayarak sürdürmektedir.

2024 yılı itibari ile, TİHV'in varlık sebebi olan işkenceye maruz kalanların tedavi ve rehabilitasyon süreçlerine katkı sağlamak ve işkencenin önlenmesine yönelik temel faaliyetlerimiz için gerekli olan finansal kaynağın yaklaşık %70'i İsveç Uluslararası Kalkınma İş Birliği Ajansı (Sida) tarafından karşılanmakta idi. Ne var ki, 09 Temmuz 2024 tarihinde Sida tarafından, 2025 yılı başından itibaren yeni sözleşmelerin yapılmasının askıya alındığı bilgisi iletildi.

Bu bilginin edinilmesinden sonra, artan ihtiyaçlar da göz önünde tutularak, işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyon süreçleri yönelik çalışmaların HER HALÜKARDA sürdürülmesi, dahası etkinleştirilmesi hedefi ile ANİ bir şekilde gelişen böyle bir finansal sorun ile baş edebilmek hedefi ile tüm vakıf ortamında çok kıymetli bir tartışma süreci başlatıldı. Kadrolu/kadrosuz tüm gönüllü arkadaşların olağanüstü kıymetli katkıları ile 2025 yılına özgü çalışma planı hazırlanmıştır.

Bu kapsamda, 2025 yılı çalışma planı içinde, ne yazık ki, kimi kadrolu gönüllü arkadaşların kadrolu çalışma olanağı yaratılmadı (temel faaliyetler kapsamında çalışmalarını sürdüren 43 kadrolu gönüllünün 28'i için kadro imkânı sağlanabildi, kadro olanağı sağlanamayan diğer arkadaşlarımızın değişik düzeylerde gönüllü çabalarının sürdürecekleri ortamın yaratılacağından hiç kuşumuz yoktur). Gerek insan gücündeki nisbi azalma gerekse de dışarıdan sağlanan tedavi harcamaları bütçesindeki nisbi azalma gereği göz önüne alınarak 2025 yılı için başvuru sayısı belli ölçüde azaltılarak 450 olarak belirlenmiştir.

Bu vesile ile bu süreçte esas olarak işkencesiz bir Türkiye ve dünya hayali doğrultusunda değerlere dayalı müthiş özverili çaba gösteren kadrolu/kadrosuz tüm gönüllü arkadaşlara hepimiz adına içten teşekkürlerimizi paylaşmak isteriz.

2025 yılı içindeki gelişmelere dayalı olarak yıl sonuna doğru 2026 yılı çalışma planı hazırlıklarına başlanacaktır.

5.3. 2025 yılı başta olmak üzere önümüzdeki döneme yönelik "tedavi projesi" hazırlıkları:

i. Gönüllü arkadaşlarımızın maddi finansal katkısı

Temel faaliyetlerimizin 2025 yılında sürdürülmesine yönelik çok sayıda gönüllü arkadaşımızın maddi finansal katkısının değerini özel olarak anmak isteriz.

ii. Çeşitli ülkelerdeki TİHV Dayanışma Komitelerinin çalışmaları

2024 Temmuz'unda gündeme gelen TİHV tarihinin ANİ bir şekilde gelişen en büyük finansal sorunu ile baş etme çabaları içinde İsveç, İsviçre, Almanya başta olmak üzere çeşitli ülkelerdeki dayanışma komiteleri ile son derece kıymetli çalışmalar yürütülmektedir.

Yürütülmekte olan dayanışma çalışmaları, hele de içinde bulunduğumuz koşullarda, insan hakları ortamı açısından da her açıdan değerli olduğunu belirtmeliyiz.

iii. İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (Sida) ile TİHV 2025-2029 dönemi Strateji Planı hazırlıkları da gözönünde tutularak, "Vakfın temel varlık sebebi olan, işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonu, işkencenin tıbbi belgelenmesi, işkencenin önlenmesi, sürmekte olan toplumsal travma ile baş etmeye yönelik bütünlüklü çalışmaların niteliksel ve niceliksel olarak daha da kuvvetlendirilmesini" amaçlayan 5 yıllık "Core Funding" anlaşmaya yönelik müzakere süreci bugün itibari ile askıdadır. 2025 Temmuz ayına kadar şekilleneceği ifade edilen Sida'nın kendi stratejisi belirlendikten sonra bu belirlemelere dayalı olarak konu ele alınacaktır.

iv. Norveç Büyükelçiliği'ne TİHV'in temel çalışmalarını sürdürebilmesi yönelik 2024-2026 dönemine yönelik üç yıllık sözleşme imzalanmıştır.

v. Birleşmiş Milletler İşkence Görenler için Gönüllüler Fonu'na 2025 yılı için iletilen "İşkence görenlere yöne-

lik tedavi ve rehabilitasyon projesi” başvurusuna olumlu yanıt alınmıştır. 2026 yılı için de başvuru yapılmıştır.

vi. Sigrid Rausing Trust Fund ile vakıf genel çalışmaları için 2025 yılı için iletilen başvuruya olumlu yanıt alınmıştır. 2026 yılı için de başvuru Eylül sonuna kadar yapılacaktır.

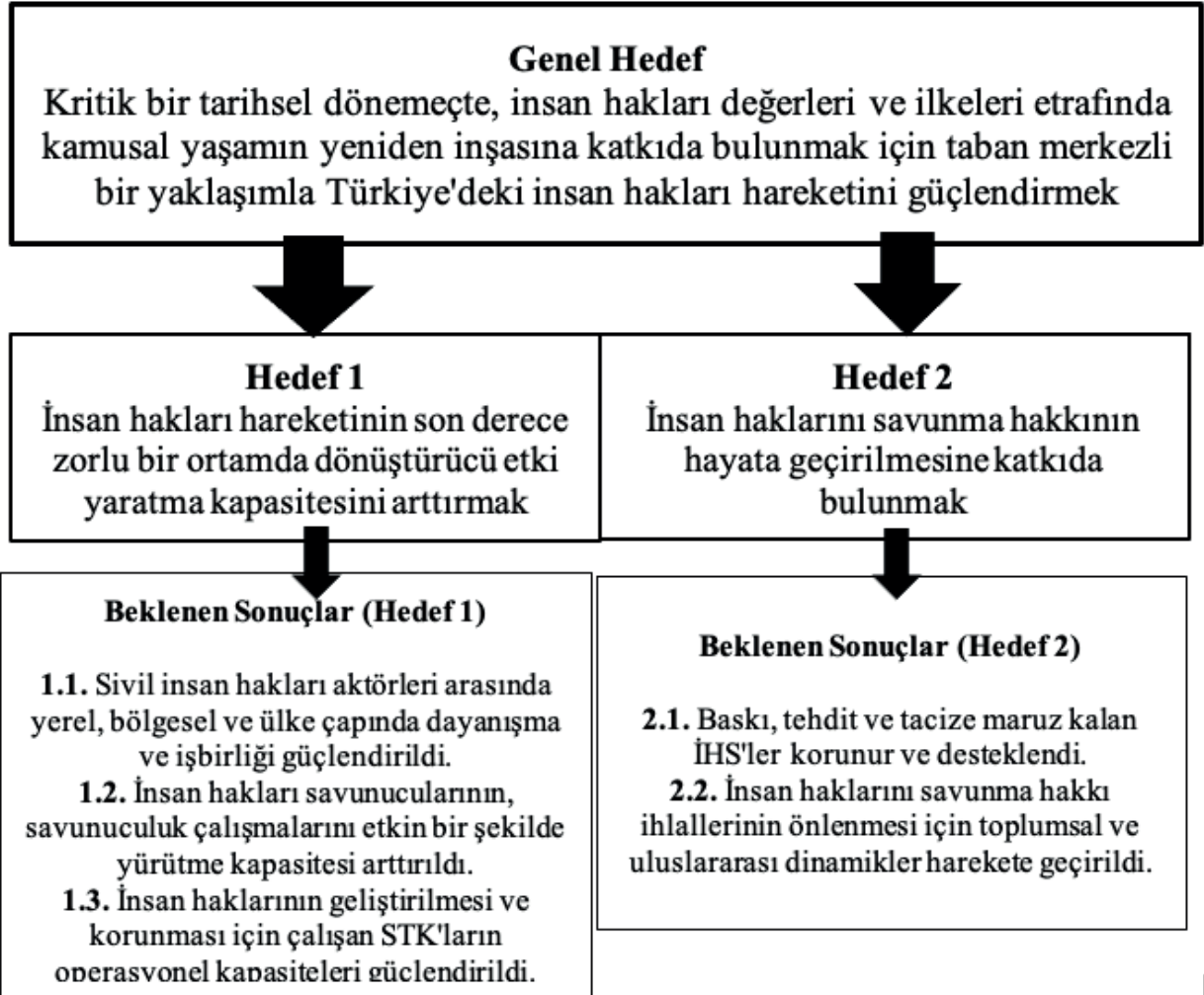
vii. İsviçre’deki Basel Van Dayanışma Derneği’nin Van Referans Merkezi ile sürdürmekte olduğu dayanışma ilişkisine dayalı olarak 2025-2026 yılı için Van tedavi ve rehabilitasyon merkezimizin güçlendirilmesini içeren başvurumuza olumlu yanıt alınmıştır.

5.4. İnsan Hakları Aktörlerinin Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Desteklenmesi ve Korunması Projesi (1 Ocak 2025 – 30 Haziran 2028)

Birçok yönden ve özü itibarıyla 1 Mart 2021 - 31 Ağustos 2024 tarihleri arasında yürütülen ve önceki çalışma ra-

porlarında detaylarına yer verilen İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi başlıklı projenin güçlendirilmiş devamı niteliğinde olan İnsan Hakları Aktörlerinin Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Desteklenmesi ve Korunması Projesi, Türkiye’deki insan hakları hareketinin güçlendirilmesi ihtiyacına yönelik yapılandırılmıştır. 1 Ocak 2025 tarihinde başlayan projenin faaliyet süresi 42 aydır.

TİHV tarafından yürütülecek olan proje, hak kullanımının istisna, hak ihlallerinin ise kural hâline getirildiği bir ortamda, taban merkezli bir yaklaşımı esas alarak insan hakları hareketini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Projenin bu bağlamdaki nihai hedefi, Türkiye’de demokrasi ve hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile tüm insan hakları ve temel özgürlüklere saygı gösterilmesi açısından dönüştürücü ve onarıcı etki yaratabilecek bir insan hakları mücadelesine katkı sunmaktır.

Yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak ve beklenen sonuçları elde etmek için proaktif bir yaklaşımla uygulanacak olan projenin birbiriyle ilişkili üç temel unsuru bulunmaktadır: **(1)** İnsan hakları savunucularının korunması; **(2)** İnsan hakları savunucularının teknik bilgi ve becerilerinin artırılması; **(3)** İnsan hakları savunucularının, savunuculuk faaliyetlerini yürütebilmeleri için kapasitelerinin güçlendirilmesi.

Proje Faaliyetleri ve Güncel Durum

İnsan hakları hareketinin dönüştürücü etki yaratma kapasitesini artırmak ve insan haklarını savunma hakkının hayata geçirilmesine katkıda bulunmak amacıyla tasarlanan, birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini destekleyen faaliyetler, dört ana küme altında toplanmıştır.

1. İnsan hakları aktörleri arasında bölgesel ve ülke çapında dayanışma ve işbirliğini geliştirmeye yönelik faaliyetler

1.1. Bölgesel Dayanışma ve İşbirliği Grupları

Altı farklı bölgede, ilgili bölgelerdeki STK'ların temsilcileri olan veya herhangi bir STK ile ilişkisi olmayan insan hakları savunucularının yer aldığı Bölgesel Dayanışma ve İşbirliği Grupları'nın ("Dayanışma Grupları") kurulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Yerelde faaliyet gösteren insan hakları örgütleri ile işbirliği içerisinde bir tür yerel insan hakları ağı olarak hareket edecek Dayanışma Grupları'nın çalışmaları, proje kapsamında hayata geçirilecek kapasite geliştirme, destekleme ve koruma faaliyetleri ile programlarla desteklenecektir. Dayanışma Grupları'nın asli sorumluluğu, insan hakları savunucularının ihtiyaçlarının belirlenmesi, karşılaştıkları baskı ve zorlukların izlenerek raporlanması ve risklerle karşı karşıya olan insan hakları savunucularının desteklenmesi için dayanışma pratiklerinin hayata geçirilmesidir. İnsan hakları savunucularının ve insan hakları örgütlerinin maruz kaldıkları ihlalleri ve baskıları görünür kılacak olan Dayanışma Grupları'nın basına yansımaya fakat teyit edilmiş ihlal bilgilerini TİHV Dokümantasyon Birimi'ne ileterek TİHV'in raporlama çalışmalarına destek olmaları da beklenmektedir.

Grup Koordinatörleri, grup toplantılarını organize ederek kolaylaştıracak, grup üyeleri arasında sürekli iletişimi mümkün kılacak, grup toplantılarının notlarını grup üyelerine ulaştırarak toplantılarda alınan kararların tabibini yapacaklardır. Her bir Dayanışma Grubu'nun en az bir üyesinin yer aldığı bir Sekreteryaya da kurulacaktır. Sekreteryaya, gruplar arasındaki iletişim ve koordinasyonu sağlayacak ve güçlendirecektir. İlki Aralık 2025 içe-

risinde olmak üzere sekreteriyaların, proje süresince üç kez bir araya gelmeleri planlanmaktadır. Bu toplantılar aracılığıyla gruplar arasındaki iletişimi etkili kılmak ve kolaylaştırmak, insan hakları savunucularının ihtiyaçlarını belirlemek ve risk altındaki insan hakları savunucuları için dayanışma kampanyaları düzenlemek amaçlanmaktadır.

Dayanışma Grupları ile Koordinatörler, yukarıda belirtilenler haricinde belirli sorumluluklar da üstlenecektir:

- Güneydoğu ve Doğu Anadolu Dayanışma Grupları Koordinatörleri, "2015-2016 Yılları Arasında Güneydoğu'daki Çatışma Ortamında Ciddi İnsan Hakları İhlallerine Maruz Kalan Kişilerin Giderim Haklarının İzlenmesi" araştırmasına katılacaklardır.
- Depremden etkilenen bölgelerde faaliyet gösterecek Dayanışma Grubu'nun Koordinatörü, depremler sonrasında bölgede meydana gelen insan hakları ihlallerinin belgelenmesi ve izlenmesine yönelik gruba yönlendirecektir.
- Ege Bölgesi Dayanışma Grubu, Grup Koordinatörü'nün kolaylaştırıcılığında bölgedeki çevre ve ekoloji hakkı savunucularına destek olacaktır.
- İç Anadolu Bölgesi ve Marmara Bölgesi Dayanışma Grupları Koordinatörleri, "Türkiye İnsan Hakları Ağı" faaliyetlerini koordine edecek ve kolaylaştıracaklardır.

Dayanışma Gruplarının Kurulması Süreci (Mart - Mayıs 2025)

Grup Koordinatörleri, Proje Koordinasyon Ekibi ve TİHV yöneticileri, "Bölgesel Dayanışma ve İşbirliği Grupları Başlangıç Toplantısı"nı, 12 Mart 2025 tarihinde TİHV Genel Merkezi'nde yapmışlardır. Bu toplantıda, Dayanışma Grupları'nın oluşturulmasına yönelik izlenecek yol ve bağlı kalınacak takvim kararlaştırılmıştır. Toplantıda ayrıca, bir önceki dönemden öğrenilenler ışığında Dayanışma Grupları'nın çalışma esasları ve usullerine ilişkin çeşitli ilkeler tartışılmış ve bazı ilkelere mutabık kalınmıştır. Toplantıda belirlenen takvime göre, gruplarda yer alması düşünülen insan hakları savunucuları ile konuşulması ve saha araştırması da dahil olmak üzere grupların oluşturulmasına yönelik hazırlık sürecinin 30 Nisan 2025 tarihine kadar tamamlanması, grupların ise ilk yüz yüze toplantılarını 15 Mayıs'a kadar yapmaları kararlaştırılmıştır. Grupların ilk yüz yüze toplantılarının ardından bir genel toplantı daha yapılması planlanmaktadır.

i) Deprem Bölgesi Dayanışma Grubu: 6 Şubat 2023 gecesi ve ardından tekrar 20 Şubat'ta, Adana, Adıya-

man, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa şehirleri başta olmak üzere çok geniş bir bölgeyi etkileyen iki büyük deprem yaşandı. Felaket derecesinde can ve mal kaybının yaşandığı bu depremler sonucunda bölgedeki insan hakları örgütlerinin ve insan hakları savunucularının çalışmaları da ciddi şekilde etkilendi. Bu gerçekliği gözeterek, TİHV tarafından yürütülen proje kapsamında deprem bölgesindeki insan hakları örgütlerini ve insan hakları savunucularını da güçlendirmeye ve korumaya yönelik çeşitli programlar ve faaliyetler yürütülecektir. Bu programlar ve faaliyetlerin asli kolaylaştırıcılığına ise Hatay merkezli olan Deprem Bölgesi Dayanışma Grubu üstlenecektir.

Deprem Bölgesi'nin gerçekliği ve dinamiklerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve grubun oluşturulması sürecinin daha sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla Proje Koordinatörü ve Grup Koordinatörü tarafından 20-26 Nisan 2025 tarihleri arasında Hatay, Adana, Gaziantep ve Adıyaman'da ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Deprem Bölgesi Dayanışma Grubu'nun oluşturulması sürecinde fikir alışverişini daha sağlıklı şekilde yapabilmek amacıyla oluşturulan Deprem Bölgesi Çalışma Grubu'nun da katkılarıyla belirlenen ziyaret programı çerçevesinde belirtilen illerde 29 kurumun temsilcileriyle bir araya gelinmiştir. Bu görüşmelerde, Deprem Bölgesi'nde faaliyet yürüten insan hakları savunucularının ve insan hakları örgütlerinin karşı karşıya oldukları zorluklar ve ihtiyaçları konusunda bilgiler edinilmiş ve bir ziyaret raporu hazırlanmıştır. Grup Koordinatörü, bu ziyaretin hemen ardından ve bu görüşmelerde edinilen bilgiler ışığında Dayanışma Grubu'nun kurulması çalışmalarına başlamıştır. Başlangıç aşamasında en az 15 insan hakları savunucusunun yer alması beklenen Dayanışma Grubu'nun Mayıs ayı içerisinde ilk toplantısını yapması planlanmaktadır.

ii) Doğu Anadolu Bölgesi Dayanışma Grubu: Van'ı merkez olarak faaliyet yürütecek Dayanışma Grubu'nun kurulmasına yönelik hazırlık süreci, işbu raporun yazıldığı tarih itibarıyla tamamlanmıştır. Mevcut durum itibarıyla grupta en az 20 insan hakları savunucusunun yer alması beklenmektedir. Dayanışma Grubu, ilk toplantısını Mayıs ayı içerisinde gerçekleştirecektir.

iii) Ege Bölgesi Dayanışma Grubu: İzmir'i merkez olarak faaliyet yürütecek Dayanışma Grubu'nun kurulmasına yönelik hazırlık süreci, işbu raporun yazıldığı tarih itibarıyla hâlen devam etmektedir. Dayanışma Grubu, ilk toplantısını Mayıs ayı içerisinde gerçekleştirecektir.

iv) Güneydoğu Anadolu Bölgesi Dayanışma Grubu: Diyarbakır'ı merkez olarak faaliyet yürütecek Dayanışma Grubu'nun kurulmasına yönelik hazırlık süreci, işbu raporun yazıldığı tarih itibarıyla tamamlanmıştır. Grupta en az 15 insan hakları savunucusunun yer alması beklenmektedir. Dayanışma Grubu, ilk toplantısını Mayıs ayı içerisinde gerçekleştirecektir.

v) İç Anadolu Bölgesi Dayanışma Grubu: Ankara'yı merkez olarak faaliyet yürütecek Dayanışma Grubu'nun kurulmasına yönelik süreç, işbu raporun yazıldığı tarih itibarıyla tamamlanmıştır. Grupta, bölgedeki altı farklı şehirden 12 insan hakları savunucusu bulunmaktadır. Grup, ilk toplantısı 3 Mayıs 2025 tarihinde, Ankara'da yüz yüze olarak gerçekleştirmiştir.

vi) Marmara Bölgesi Dayanışma Grubu: İstanbul'u merkez olarak faaliyet yürütecek Dayanışma Grubu'nun kurulmasına yönelik süreç, işbu raporun yazıldığı tarih itibarıyla tamamlanmıştır. Grupta, İstanbul'dan sekiz insan hakları savunucusu bulunmaktadır. Grup Koordinatörü, Mayıs ayı içerisinde bölgedeki çeşitli illeri ziyaret ederek bu şehirlere insan hakları savunucularını da gruba dahil etmeyi planlamaktadır. Grup, ilk toplantısını 20 Mart 2025 tarihinde, İstanbul'da yüz yüze olarak yapmıştır. Mevcut durum itibarıyla aylık toplantılarla ilerlemeye karar veren Dayanışma Grubu, 17 Nisan 2025 ve 15 Mayıs 2025 tarihlerinde bir araya gelmiştir.

1.2. Türkiye İnsan Hakları Ağı

Ülke genelindeki insan hakları savunucuları arasındaki diyalogu geliştirmek ve farklı alanlarda, farklı aktörler tarafından ve farklı bölgelerde yürütülen savunuculuk mücadelelerini birbirleriyle ilişkilendirmek amacıyla Türkiye İnsan Hakları Ağı kurulacaktır. Tüm Dayanışma Grupları'nın kurulmasının ardından çalışmalarına hız verilecek olan Ağ ile amaçlanan, insan hakları hareketinin çeşitli cephelerinde mücadele eden insan haklarını savunucularının bir araya gelebileceği fiziki ve çevrimiçi bir platform yaratmak ve bu sayede iletişimi daimi hâle getirerek Türkiye çapında bir insan hakları mücadelesini güçlendirmek için çabaları ortaklaştırmaktır. Proje süresinde hayata geçirilecek olan ve hiçbir şekilde mevcut benzer çabaların bir alternatifi olmayı hedeflemeyen Ağ'ın, insan hakları mücadelesindeki gelecek çabalar ve girişimler için insan hakları merkezli bir referans noktası olması hedeflenmektedir.

Kadınlar, gençler, LGBTİ+'lar, çevre hakkı savunucuları ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklar savunucuları ve emek/işçi hakları savunucularının katılımının özellikle öncelendiği Ağ'ın amaçlarına ulaşması için şu çalışmalar yürütülmekte ve yürütülmesi planlanmaktadır:

- Türkiye'deki insan hakları aktörlerinin faaliyetlerini haritalandırmaya yönelik bir araştırma çalışması yapılmaktadır. Ön çalışması tamamlanan bu araştırma, Dayanışma Grupları tarafından paylaşılacak bilgiler ile birlikte tamamlanacaktır;
- "İnsan hakları savunucuları arasındaki en kısa mesafe" başlığı altında, dijital dönüşüme odaklanan, insan hakları hareketinin farklı bölgelerinden ve alanlarından insan hakları savunucularını ve insan hakları örgütlerini bir araya getiren daimi bir çevrimiçi tartışma ve diyalog platformu olan bir dijital ekosistem kurulması çalışmaları devam etmektedir. Ekosistemin temel iskeletini oluşturan yapı TİHV sunucularına kurulmuştur ve test yayınları devam etmektedir. Bu ekosistemin bir parçası olan ve özgürlükçü sosyal medya yazılımlarını kullanan sosyal ağ da ayrıca test yayınına başlamıştır. Ekosistemin, Kasım 2025 itibariyle tamamen işler durumda olması planlanmaktadır;
- Hareketin müdahale stratejilerini geliştirmeyi amaçlayan, her biri yaklaşık 50 kuruluşu bir araya getiren ikişer günlük iki fiziksel toplantı düzenlenecektir. Ağ'ın ilk toplantısının Şubat 2026'da, ikinci toplantısının ise Şubat 2027'de yapılması planlanmaktadır;
- Türkiye genelindeki izleme ve belgeleme çalışmalarını koordine etmeye adanmış, 40 insan hakları savunucusuna (her bir atölye için 20 kişi) yönelik ikişer günlük iki izleme ve belgeleme çalışmayı düzenlenecek ve bunun sonucunda orta vadeli uygulama için sağlam bir sistem oluşturulacaktır. Bu atölyelerin, Nisan ve Mayıs 2026'da yapılması planlanmaktadır;
- Kurumsal teknik kapasitelerini ve görünürlüklerini artırmak ve dijital dönüşüm çabalarını desteklemek ve teşvik etmek amacıyla ağdaki STK'lara bilgi teknolojileri danışmanlığı verilecektir.

2. İnsan hakları savunucularını korumaya ve güçlendirmeye yönelik faaliyetler

2.1. Risk altındaki insan hakları savunucularını korumaya yönelik faaliyetler

2.1.1. Acil Eylem Programı: Risk altında olan ve daha az görünürlüğe sahip olan insan hakları savunucularının maruz kaldıkları ihlaller ve baskılar, acil eylem çağrıları aracılığıyla hükümetler ile uluslararası mekanizmalar ile paylaşılacak ve insan hakları savunucularının korunması için harekete geçmeleri sağlanacaktır. Bu çalışmalar kapsamında, işbu raporun yazıldığı tarih itibariyle dört acil çağrı çalışması yapılmış ve uluslararası insan hakları mekanizmaları ile paylaşılmıştır. Sivil alana yö-

nelik baskılar kapsamında değerlendirilen, işkence ya-sağının yanı sıra örgütlenme ve ifade özgürlüklerinin de ciddi şekilde ihlal edildiği 19 Mart süreci ile ilgili 19, 24 ve 26 Mart tarihlerinde yapılan acil çağrılar ile uluslararası insan hakları mekanizmaları eyleme davet edilmiştir. Bu çağrılar sonucunda Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin Ofisi ile ayrıca bir toplantı da yapılmıştır. 25 Nisan 2025 tarihinde ise Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) Onursal Başkanı Av. Selçuk Kozağaçlı'nın tahliye edildikten sonra keyfi olarak tekrar tutuklanmasına ilişkin acil çağrı yapılmıştır.

2.1.2. Hukuki Destek ve Davalama Faaliyetleri: Bu faaliyetler kapsamında, daha az görünür olan insan hakları savunucuları ile kadın ve LGBTİ+ aktivistler öncelikli olmak üzere, yargısal tacize maruz bırakılan 18 insan hakları savunucusunun davaları takip edilecek ve ücretsiz hukuki destek sunulacaktır. Program kapsamında olduğu düşünülen insan hakları savunucuları Dayanışma Grupları tarafından belirlenecek ve davaları Dayanışma Grupları tarafından takip edilecektir. Program kapsamında davaları takip edilen ve hukuki destek sunulan insan hakları savunucuları için gerektiğinde acil eylem çağrıları hazırlanacak ve kampanyalar düzenlenecektir. Program kapsamında insan hakları savunucularının ve avukatlarının yargılamaya ilişkin masrafları (mahkeme harçları, seyahat ve kırtasiye masrafları vb.) karşılanacaktır. Bu programdan yararlanan insan hakları savunucuları, yasal süreçleriyle ilgili masraflar için risk altındaki insan hakları savunucularını desteklemeye yönelik sunulacak mali destek programına başvurabileceklerdir.

2.1.3. Psikososyal Destek Programı: Hukuki destek programı kapsamında desteklenen insan hakları savunucuları öncelikli olmak üzere bu program kapsamında travmaya maruz kalan 50 insan hakları savunucusuna destek verilecektir. Program, özel bir komite tarafından tasarlanacaktır. Bu komite, insan hakları savunucularına destek sunacak ruh sağlığı uzmanlarını belirleyecektir. Destek, yaklaşık 12 ay boyunca haftalık bireysel ve/veya grup terapi seanslarını içerecektir. TİHV çalışanı olan ve diğer STK'larda savunuculuk faaliyeti yürüten kişiler de programa başvurabileceklerdir. Ocak-Şubat 2026 arasında hazırlık çalışmaları tamamlanacak program, Mart 2026 itibariyle başlayacaktır.

2.1.4. Risk altındaki insan hakları savunucularına mali destek: Savunuculuk faaliyetleri dolayısıyla risk altında bulunan en az 104 insan hakları savunucusuna ve yakınlarına kişi başı 5000 Euro'ya kadar mali destek sunulacaktır. Şubat 2025'te başlayan programa ilişkin hazırlık çalışmaları Mayıs 2025 içerisinde tamamlanacaktır. Bu hazırlık çalışmaları kapsamında, program

kılavuzu ve başvuru formu güncellenmiştir. Daha da önemlisi, başvuruların sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi ve arşivlenebilmesi amacıyla bir önceki dönemden farklı olarak bir çevrimiçi sistem yazılmıştır. Başvuru sisteminin test edilmesi çalışmalarının tamamlanmasının ardından 1 Haziran 2025 tarihinde başvuru çağrısına çıkılacaktır. 31 Ağustos 2025 tarihine kadar kabul edilecek başvurular, bağımsız bir değerlendirme heyeti tarafından değerlendirilecektir. Program çerçevesinde, kadın ve LGBTİ+ insan hakları savunucularına öncelik tanınacaktır. En fazla 1 yıl verilecek destek kapsamında; (i) insan hakları savunucusunu hedef alan adli ve idari tacizlerle ilgili yasal masraflar, (ii) iş kaybı durumunda makul düzeyde ödenekler, (iii) sosyal yardım ve taşınma yardımı, (iii) aile desteği, (iv) tıbbi ve psikolojik rehabilitasyon masrafları ve (v) savunuculuk çalışmalarını sürdürmek için gerekli masraflar karşılanacaktır. Değerlendirme süreçlerinin tamamlanmasının ardından belirlenecek insan hakları savunucularına 1 Ocak 2026 itibariyle destek sağlanmaya başlanacaktır.

2.2. İnsan hakları savunucuları için kapasite geliştirme faaliyetleri

2.2.1. İnsan hakları savunucuları için eğitim programları: Kadın ve LGBTİ+ hak savunucuları öncelikli olmak üzere Dayanışma Grupları'nın üyeleri ve yerelde savunuculuk faaliyetleri yürüten insan hakları savunucuları için eğitim programları organize edilecektir. İnsan hakları savunucularının çalışmalarını sürdürülebilir kılmayı hedefleyen bu programlar, uzmanlar ile Eğitim Koordinatörü'nden oluşan bir heyet tarafından tasarlanacak ve yürütülecektir.

2.2.1.1. İnsan hakları ihlallerini izleme ve belgeleme eğitimleri: Bu eğitimler aracılığıyla insan hakları savunucularının uluslararası standartlar doğrultusunda izleme ve belgeleme yapma becerileri güçlendirilecektir. Eğitimler, her biri en az 20 katılımcı için dört eğitmen tarafından yönetilen iki günlük oturumlarla altı bölgede 120 insan hakları savunucusuna sunulacaktır. Eğitimlerde standartlaştırılmış veri toplama ve belgeleme çalışmalarında karşılaşılan zorluklara ve bu zorlukların üstesinden gelinmesine odaklanılacaktır. Bölgelerdeki eğitimlerin 1 Ocak 2026 - 31 Aralık 2026 tarihleri arasında tamamlanması planlanmaktadır.

2.2.1.2. İkincil travma ve tükenmişlik eğitimleri: Büyük çoğunluğu Dayanışma Grupları'ndan olmak üzere 40 insan hakları savunucusu için ikincil travma ve tükenmişliği engellemeye odaklanan ikişer günlük üç ayı eğitim düzenlenecektir. Üç eğitmen tarafından yönetilecek her bir eğitimde en az 20 katılımcının olması ön-

görülmemektedir. Eğitim programı, travmaya maruz kalanlarla görüşme, ikincil travmatizasyon risklerini anlama ve pratik hafifletme önlemlerini içerecektir. Eğitimlerin takvimleri ise şu şekildedir:

- Diyarbakır'da yapılacak ve Van - Diyarbakır merkezli Dayanışma Grupları'nın bölgelerindeki insan hakları savunucularına yönelik olan eğitim, 24 -25 Mayıs tarihlerinde;
- Ankara'da yapılacak ve Ankara-İstanbul-İzmir merkezli Dayanışma Grupları'nın bölgelerindeki insan hakları savunucularına yönelik olan eğitim, 21-22 Haziran tarihlerinde;
- Antakya'da yapılacak ve Deprem Bölgesi Dayanışma Grubu'nun bölgesindeki insan hakları savunucularına yönelik olan eğitim 28-29 Haziran tarihlerinde gerçekleştirilecektir.

2.2.1.3. Dijital ve fiziksel güvenlik eğitimleri: Bu eğitimler aracılığıyla başta STK'lardaki bilgi işlem personeli olmak üzere en az 40 insan hakları savunucusuna temel dijital beceriler kazandırılacaktır. Üç uzman eğitmen tarafından verilecek ikişer günlük iki eğitimde en iyi dijital güvenlik uygulamaları, cihaz ve veri bütünlüğü, güvenli yazılım araçları ve fiziksel güvenlik konuları (acil durumlarda destek programlarına erişim, örn. yer değiştirme ve alt hibeler) ele alınacaktır. İlk eğitimin Aralık 2025 içerisinde yapılması planlanmaktadır.

2.2.2. Süpervizyon Programı: TİHV Psikososyal Ekibi üyelerinden oluşan Süpervizyon Komitesi tarafından koordine edilecek bu program kapsamında insan hakları ihlallerinden etkilenen bireylerle doğrudan çalışan en az 210 insan hakları savunucusu ve uygulayıcıya, yetkinliklerini ve iyilik hallerini artırmak için profesyonel destek verilecektir. Bu program kapsamında, 24 ay boyunca ayda iki kez bireyselleştirilmiş ve grup süpervizyon seansları sunulacaktır. Program kapsamında verilecek destek için başta kadın ve LGBTİ+ hak savunucuları olmak üzere Dayanışma Grupları'nın üyelerine öncelik tanınacaktır. Programın alt kategorileri, sosyal hizmet uzmanları (6 grup, 60 kişi), psikologlar (6 grup, 60 kişi), çocuklarla çalışan klinisyenler (2 grup, 20 kişi), teknik süpervizyon (6 grup, 60 kişi) için grup süpervizyonları ve bireysel süpervizyonlardan (10 kişi, 48 seans) oluşmaktadır. Bireysel ve grup süpervizyonlarına Aralık 2025 itibariyle başlanması planlanmaktadır. Teknik süpervizyonlara ise Ekim 2026 itibariyle başlanacaktır.

2.2.3. İnsan hakları savunucuları için Mesleki Gelişim Programı: Program kapsamında insan hakları savunucularının yapay zekâ, büyük veri ve dijital teknolojiler gibi alanlar öncelikli olmak üzere, Türkiye'de

ve yurt dışında insan haklarına ilişkin konferanslara, çalıştaylara, eğitimlere ve çevrimiçi programlara katılmalarına destek sunulacaktır. Programdan 10 insan hakları savunucusu yararlanacaktır. Desteklenecek etkinliklerin 7'si yurt dışı, 3'ü yurt içinde yapılan etkinlikler olacaktır. Katılmak istenen etkinlikler, ilgili insan hakları savunucusunun çalışma alanına yapacağı potansiyel katkıya göre seçilecektir. Program yönergesinin güncellenmesini de içeren hazırlık sürecinin tamamlanmasının ardından başvuru çağrısına Temmuz 2025 itibariyle çıkılması planlanmaktadır.

2.2.4. İnsan hakları savunucularının Dil Eğitimlerine Destek Programı: İnsan hakları savunucularının uluslararası mekanizmalara erişimlerini kolaylaştırmak ve savunuculuk faaliyetlerini daha etkili bir şekilde yürütebilmelerini sağlamak amacıyla 10 insan hakları savunucusunun İngilizce, Kürtçe, Arapça ve Farsça dil kurslarına katılabilmesi için destek sunulacaktır. Program yönergesinin güncellenmesini de içeren hazırlık sürecinin tamamlanmasının ardından başvuru çağrısına Ağustos 2025 itibariyle çıkılması planlanmaktadır.

3. STK'ların Kurumsal Kapasitelerinin Desteklenmesi ve Güçlendirilmesine Yönelik Faaliyetler

3.1. İnsan Hakları Örgütleri için Mali Destek Programı

Bu program kapsamında, insan hakları temelli çalışmalar yürüten STK'lara operasyonel kapasitelerini artırmaları ve stratejik öncelikleriyle uyumlu bir şekilde sürdürülebilirliklerini sağlamaları için toplam 1.680.000 Euro tutarında destek sunulacaktır. Program, iki farklı kategori altında açık çağrı yoluyla başvuru alacaktır:

i) İnsan hakları temelli STK'lar için kurumsal destek: Program bütçesinin büyük kısmı insan hakları alanında çalışan kuruluşlara kurumsal destek için ayrılacaktır. Aşağıdaki çalışma alanlarında faaliyet yürüten insan hakları örgütlerine öncelik verilecektir: Romanlar, LGBTİ+lar, kadınlar ve çocuklarla çalışan kurumlar, barış hakkı üzerine çalışan kurumlar, uzak bölgelerde ve depremden etkilenen bölgelerde çalışan kurumlar.

ii) İnsan hakları temelli STK'lar için teknik personel istihdamı desteği: Uzak bölgeler ve deprem bölgesindeki kurumlar başta olmak üzere başvurular için açık çağrı yapılacaktır. Birden fazla kurumun benzer kategorilerdeki ihtiyaçları (iletişim, muhasebe, dokümantasyon, bilgi teknolojileri görevlisi veya ofis alanları gibi) program kapsamında karşılanacaktır.

Destek programından yararlanmak isteyen STK'ların başvuruları, daha önce belirlenmiş kriterlere göre ba-

ğımsız uzmanlardan oluşan 5-6 kişilik bir heyet tarafından değerlendirilecektir. Başvuruları kabul edilen STK'lar, verilecek desteği başvurularında belirtilen faaliyetler ve amaçlar için kullanacaklardır. Hesap verebilirliği sağlamak için destek alan STK'lar düzenli olarak rapor sunacaklardır. Bu raporlara ek olarak STK'lar Proje Koordinasyon Ekibi ve Finans Sorumlusu tarafından ziyaret edilecek ve destek alacak 28 STK'nın temsilcileri proje yönetimi ve mali yükümlülükler konusunda iki günlük bir eğitime tabi tutulacaklardır. Hibe döneminin sonunda 28 katılımcı ile iki günlük bir değerlendirme toplantısı yapılarak programın sonuçları değerlendirilecektir. Programın yürütülmesini ve insan hakları örgütlerine verilen desteğin takibinin kolaylaştırılması için kurulacak çevrimiçi sistemin çalışmalarına başlanmıştır.

Hazırlık sürecinin tamamlanmasının ardından Ekim 2025 itibariyle başvuru çağrısına çıkılması planlanmaktadır. Değerlendirme süreci ile sözleşme sürecinin tamamlanmasının ardından Nisan 2026 itibariyle belirlenen kurumlara destek sağlanmaya başlanması hedeflenmektedir.

3.2. TİHV'in Kurumsal Kapasitesinin Artırılması

3.2.1. Van Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'nin güçlendirilmesi

Van ve çevre illerde işkenceye maruz bırakılan kişiler için donanımlı bir tedavi merkezi olmaya devam edecek merkezde, tam zamanlı bir hekim ve gönüllüler ekibe dahil edilecek. İşkencenin tanı, tedavi ve tıbbi raporlamasının iyileştirilmesi için oryantasyon ve standardizasyon çalışmaları artırılabilecektir. Tedavi koordinatörü ve deneyimli TİHV personeli tarafından merkeze, her yıl 4 kez olmak üzere 12 ziyaret gerçekleştirilecektir. İşkence görenlere sunulan rehabilitasyon hizmetleri niceliksel ve niteliksel olarak geliştirilecek; Van ve çevre illerde her yıl en az 100 işkence görenin (3,5 yıl için 350) rehabilitasyon hizmetlerine erişimi sağlanacaktır.

3.2.2. TİHV merkezlerindeki tedavi ekipleri arasında koordinasyonun güçlendirilmesi

Hekimler, psikologlar, psikiyatristler, sosyal hizmet uzmanları ve tıbbi sekreterlerden oluşan TİHV tedavi ve rehabilitasyon ekiplerinin kapasitesi, ihtiyaç değerlendirmeleri, eğitimler ve düzenli toplantılar yoluyla geliştirilecektir. İşkencenin tedavisi, teşhisi ve dokümantasyonu konusundaki uzmanlığı derinleştirmek için, üçü yüz yüze olmak üzere, özellikle hekimlere yönelik toplam 12 eğitim modülü geliştirilecek ve uygulanacaktır. İki eğitmen tarafından yürütülecek her bir eğitim oturumuna 13 tedavi personeli katılacak ve bu eğitimler

bir tam günü kapsayacaktır. Ayrıca, Tedavi Koordinatörü her bir TİHV merkezine ziyaretler gerçekleştirecek, olgu tartışmalarına katılacak ve ekibin güçlü, zayıf yönlerini, risklerini ve ihtiyaçlarını belirlemek için değerlendirmeler yapacaktır. Diyarbakır, İzmir, Van ve Ankara'daki TİHV Tedavi Merkezlerine yılda toplam 24 ziyaret planlanmaktadır.

4. İnsan haklarını savunma hakkının korunması ve teşvik edilmesine yönelik faaliyetler

4.1. Farkındalık yaratma ve görünürlük faaliyetleri

4.1.1. Kamuya açık etkinlikler: Paneller, atölyeler ve podcastler de dahil olmak üzere insan hakları konularında çevrimiçi olarak ve başta Dayanışma Grupları'nın merkez şehirleri olmak üzere altı şehirde kamuya açık etkinlikler düzenlenecektir. Biri yapay zekâ ve insan hakları konusunda odaklanacak olan etkinliklerin her birine en az 30 kişinin katılması amaçlanmaktadır.

4.1.2. Kamuya yönelik faaliyetler: Bir önceki projede geliştirilen İletişim Stratejisi'nin hayata geçirilmesi ile yürütülecek bu faaliyetler ile insan hakları savunucularının insan haklarına katkılarının vurgulanması, dezenformasyon sonucu ortaya çıkan toplumsal yanlış algıların düzeltilmesi ve insan hakları savunucularına yönelik idari ve adli süreçler hakkında kamuoyunun doğru şekilde bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlara basın açıklamaları, bilgi notlarının hazırlanması vb. çeşitli faaliyetler ile ulaşılmaya çalışılmaktadır.

4.2. Uluslararası Savunuculuk Faaliyetleri: En az üç tane hazırlanacak bilgi notları aracılığıyla uluslararası insan hakları mekanizmalarına düzenli olarak güncel bilgi sağlamak, Türkiye'de, özellikle insan hakları savunucularını hedef alan hak ihlallerini uluslararası arenaya taşımak, Türkiye'deki yetkilileri harekete geçmeye çağırmak, uluslararası anlaşmalara uymaya teşvik etmek ve uluslararası dayanışmayı güçlendirmek amacıyla BM, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği (AB) insan hakları organları ve mekanizmaları nezdinde özel programlar ve düzenli savunuculuk ve lobi faaliyetleri yürütülecektir. Avrupa Konseyi düzeyinde, sivil alanla ilgili konuların ele alınması için ilgili Avrupa Konseyi organlarına ve mekanizmalarına yerel aktörlerden gelen bilgilere dayalı düzenli güncellemeler yapılacaktır. Ayrıca, Strazburg'ta Türkiye'den üç insan hakları savunucusunun katılacağı üç savunuculuk misyonu (her biri 3 gün) gerçekleştirilecektir. Birleşmiş Milletler (BM) düzeyinde, savunuculuk çalışmaları, BM İnsan Hakları Konseyi ve BM Antlaşma organlarına yoğunlaşacaktır. Bu çabalar, Dayanışma Grupları tarafından toplanan bilgiler ışığında Türkiye'den üç hak insan hakları savunucusunun

katılımıyla üç misyon (her biri 3 gün) düzenlenmesini içerecektir. BM nezdindeki çalışmalar bağlamında, gelecekteki çalışmaları da kolaylaştırmak amacıyla ECO-SOC statüsü alınmasına da çalışılacaktır. Türkiye ve AB arasında insan hakları konularında diyalog ve işbirliğini geliştirmek amacıyla Türkiye'den iki insan hakları savunucusunun katılımıyla AB organlarına her biri üç gün sürecek üç savunuculuk misyonu gerçekleştirilecektir.

4.3. Kritik insan hakları konularında araştırma yapılması ve yeni aktörlerin harekete dahil edilmesine yönelik faaliyetler

4.3.1. Giderim hakkının izlenmesi: Proje kapsamında görevlendirilecek bir araştırmacı, Türkiye'nin güneydoğusunda Temmuz 2015'te yeniden başlayan silahlı çatışmalar ve sokağa çıkma yasakları sırasında meydana gelen ağır/ciddi insan hakları ihlalleriyle ilgili adli süreçleri izleyecek ve belgeleyecektir. Araştırma, yapılan suç duyuruları ile ilgili veri toplanmasını ve sonuçlarının izlenmesini de kapsayacaktır. Ayrıca, seçilen vakalar daha ayrıntılı olarak incelenecektir. Kamu ve yargı makamlarının giderim hakkını tanımayı reddetmesinin uzun vadeli sonuçları bu faaliyet kapsamında araştırılacak, ortaya çıkarılacak ve raporlanacaktır. İnsan haklarını savunma hakkını güçlendirmek için, çalışma aynı zamanda bu konuyla ilgilenen sivil aktörlerin karşılaştığı taciz ve baskıların belgelenmesini de içerecektir.

4.3.2. TİHV İstanbul Temsilciliği Bilgi ve Deneyim Paylaşım Programı: 2015 yılından bu yana TİHV İstanbul Temsilciliği tarafından düzenlenen ve genç hak savunucularını uzmanlarla bir araya getirmeyi amaçlayan Bilgi ve Deneyim Paylaşımı Programı, bu faaliyet kapsamında güçlendirilerek sürdürülecektir. Her yıl 1 adet olmak üzere, her biri 30 katılımcıyla (6'sı şehir dışından) toplam 90 kişilik üç Bilgi ve Deneyim Paylaşım Programı düzenlenecektir. İşkence ve travmaya odaklanan temel bir modülden oluşan program, (1) tıp uzmanı ve sosyal bilimlerden katılımcılar (15 kişi) ve (2) ruh sağlığı uzmanları (15 kişi) için hazırlanmış iki ayrı özel modülle desteklenecektir. Temel ve ruhsal olmak üzere iki farklı modülden oluşan programın temel modülü 4 Mart 2025 itibariyle başlamıştır. İşbu raporun yazıldığı tarih itibariyle sekizinci oturumu gerçekleştirilen programı 53 kişi takip etmektedir.

4.3.3. İnsan hakları yaz okulu: Gençlerin insan hakları alanındaki varlığını güçlendirmek ve katılımlarını teşvik etmek amacıyla 40 katılımcının yer alacağı iki yaz okulu programı düzenlenecektir. Bir hafta sürecek yoğun oturumlar, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, antropoloji ve uluslararası hukuku kapsayan multidisipli-

ner bir müfredat sunmakta ve genç meslek sahiplerini ve üniversite öğrencilerini eğitmeyi amaçlamaktadır. Programın içeriği, beş uzmanın yer aldığı bir danışma kurulunun desteğiyle hazırlanacaktır. İlk okulun Ekim 2026 içerisinde organize edilmesi planlanmaktadır.

TAHMİNİ BÜTÇE

A-GELİRLER*		48.221.515,74
1. Proje Bağışları		47.936.515,74
1.1. Temel Faaliyet		20.762.581,26
Sigrid Rausing Trust	10.464.040,00	
Norveç Büyükelçiliği	3.989.984,67	
Birleşmiş Milletler İşkence Görenler Gönüllü Fonu	2.025.000,00	
Bağışlar	1.073.424,39	
Basel Dostluk Derneği	2.508.540,22	
İsviçre Savaş Travması Vakfı	701.591,99	
1.2. Diğer Proje Bağışları ve Katkılar		27.173.934,48
Avrupa Birliği - İnsan Hakları Aktörlerinin Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi Projesi	27.173.934,48	
2. Diğer Gelirler		285.000,00
2.1. Diğer Bağışlar		100.000,00
2.2. Kira Gelirleri		185.000,00
B-GİDERLER		48.221.515,74
1. Proje ve Katkılarının Harcamaları		48.221.515,74
1.1. Temel Faaliyet		20.762.581,26
1.1.1. Ücretler		8.974.574,60
1.1.2. Ücret Dışı Sabit ve Değişken Giderler		11.788.006,66
1.2. İnsan Hakları Aktörlerinin Salgın Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi		27.173.934,48
1.2.1. Ücretler		18.259.857,00
1.2.2. Ücret Dışı Sabit ve Değişken Giderler		8.914.077,48
1.3. Proje Dışı Giderler		285.000,00
1.3.1. Muhtelif Giderler		285.000,00
GELİR GİDER FARKI		0,00

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI 2024 AYRINTILI GELİR TABLOSU

GELİR TABLOSU	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
A. BRÜT SATIŞLAR	48.983.619,74	85.089.584,27
1. Diğer Gelirler	74.037,81	1.578.452,12
2. Bağış ve Yardımlar	48.909.581,93	83.511.132,15
C. NET SATIŞLAR	48.983.619,74	85.089.584,27
D. SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	48.930.433,66	84.131.522,50
1. Satılan Hizmet Maliyeti (-)	48.930.433,66	84.131.522,50
Brüt Satış Kârı veya Zararı	53.186,08	958.061,77
E. FAALİYET GİDERLERİ (-)	0,00	785.698,69
1. Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	785.698,69
Faaliyet Kârı veya Zararı	293,57	172.363,08
F. DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR	2.671.951,82	761.846,29
1. Faiz Gelirleri	145.892,33	1.874,82
2. Kambiyo Kârları	2.526.059,49	759.971,47
G. DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	4.044,30	932,40
1. Kambiyo Zararları (-)	4.044,30	932,40
Olağan Kâr veya Zarar	2.721.093,60	933.276,97
I. OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR	7.168,98	156.630,20
1. Diğer Olağandışı Gelir ve Kârları	7.168,98	156.630,20
J. OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	143.149,53	1.788.447,70
1. Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	25.577,09	1.662.168,51
2. Diğer Olağandışı Gider ve Zararları (-)	117.572,44	126.279,19
Dönem Kârı veya Zararı	2.585.113,05	-698.540,53
K- DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	0,00	0,00
Dönem Net Kârı veya Zararı	2.585.113,05	-698.540,53

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI 2024 İŞLETME AYRINTILI BİLANÇO

AKTİF (VARLIKLAR)		
	Önceki Dönem	Cari Dönem
I. DÖNEN VARLIKLAR	66.240.384,25	31.552.058,96
A. Hazır Değerler	53.765.608,23	31.320.363,16
1. Kasa	9.082,67	4.418,60
3. Bankalar	53.756.525,56	31.315.944,56
C. Ticari Alacaklar	10.006,30	10.006,30
5. Verilen Depozito ve Teminatlar	10.006,30	10.006,30
E. Stoklar	12.450.821,22	186.689,50
7. Verilen Sipariş Avansları	12.450.821,22	186.689,50
G. Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları		
1. Gelecek Aylara Ait Giderler		
H. Diğer Dönen Varlıklar	13.948,50	35.000,00
5. İş Avansları	67,50	35.000,00
6. Personel Avansları	13.881,00	
II. DURAN VARLIKLAR	2.965.181,48	2.895.889,79
A. Ticari Alacaklar	32.719,05	4.934,95
5. Verilen Depozito ve Teminatlar	32.719,05	4.934,95
D. Maddi Duran Varlıklar	2.644.661,95	2.809.115,55
3. Binalar	1.097.694,85	1.097.694,85
6. Demirbaşlar	1.546.967,10	1.711.420,70
E. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	81.839,29	81.839,29
1. Haklar	64.425,07	64.425,07
5. Özel Maliyetler	17.414,22	17.414,22
G. Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	205.961,19	
1. Gelecek Yıllara Ait Giderler	205.961,19	
AKTİF TOPLAM	69.205.565,73	34.447.948,75

PASİF (KAYNAKLAR)		Cari Dönem
I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	4.058.060,76	2.661.281,50
B. Ticari Borçlar	649.968,14	941.891,37
1. Satıcılar	649.968,14	941.891,37
C. Diğer Borçlar	2.193.236,10	54.235,02
4. Personele Borçlar	2.155.921,54	
5. Diğer Çeşitli Borçlar	37.314,56	54.235,02
F. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	1.214.856,52	1.665.155,11
1. Ödenecek Vergi ve Fonlar	418.873,00	690.097,82
2. Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	708.612,33	961.076,29
3. Vadesi Geçmiş Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler	80.961,19	
4. Ödenecek Diğer Yükümlülükler	6.410,00	13.981,00
III. ÖZ KAYNAKLAR	65.147.504,97	31.786.667,25
A. Ödenmiş Sermaye	679,43	679,43
1. Sermaye	679,43	679,43
C. Kâr Yedekleri	52.364.104,23	19.701.807,04
5. Özel Fonlar	52.364.104,23	19.701.807,04
D. Geçmiş Yıllar Kârları	12.155.451,21	14.740.564,26
1. Geçmiş Yıllar Kârları	12.155.451,21	14.740.564,26
E. Geçmiş Yıllar Zararları (-)	1.957.842,95	1.957.842,95
1. Geçmiş Yıllar Zararları	1.957.842,95	1.957.842,95
F. Dönem Net Kârı (Zararı)	2.585.113,05	698.540,53
1. Dönem Net Kârı	2.585.113,05	
2. Dönem Net Zararı (-)		698.540,53
PASİF TOPLAM	69.205.565,73	34.447.948,75